

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Vliv činnosti velkých těžařských společností na etno-separatistické pnutí v Melanésii

(na příkladu konfliktu v Západní Papuy)

Tomáš Josef Vrtiška

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRACE

Praha 2010

Autor práce: **Tomáš Josef Vrtiška**

Vedoucí práce: **PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2010**

Hodnocení:

Bibliografický záznam:

VRTIŠKA, T. J. (2010) *Vliv činnosti velkých těžařských společností na etno-separatistické pnutí v Melanésii (na příkladu konfliktu na Západní Papuy)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. 98s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D

Anotace:

Diplomová práce „*Vliv činnosti velkých těžařských společností na etno-separatistické pnutí v Melanésii (na příkladu konfliktu na Západní Papuy)*“ pojednává o vlivu velkých těžařských společností na konflikty v regionu Melanésie. Konkrétně se snaží prozkoumat, do jaké míry ovlivňují tyto nadnárodní společnosti etnický separatismus jednotlivých oblastí. Tento předpoklad je zkoumán na příkladu konfliktu vážícího se k největšímu zlatonosnému a třetímu největšímu měděnému dolu s nejvyšší výtěžností na světě – dolu Grasberg patřící americké těžařské společnosti Freeport-McMoRan.

Abstract:

The Master's thesis „*The influence of the activities of large mining companies in ethno-separatist tensions in Melanesia (on the example of the conflict in West Papua)*“ discusses the impact of large mining companies in the conflicts in the region of Melanesia. Specifically, it seeks to examine to what extent the multinational companies affect ethnic separatism in particular areas. This assumption is investigated on the example of the conflict connected to the largest gold and third largest copper mine with the highest yield in the world - Grasberg mine belonging to the U.S. mining company Freeport-McMoRan.

Klíčová slova:

Melanésie, konflikt, separatismus, etno-separatismus, těžba, Freeport-McMoRan, Grasberg, Západní Papua, *merdeka*.

Keywords:

Melanesia, conflict, separatism, ethno-separatism, mining, Freeport-McMoRan, Grasberg, West Papua, *Merdeka*.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Knihovně společenských věd T. G. Masaryka Univerzity Karlovy v Praze -Jinonicích a používána ke studijním účelům.

V Praze 12. prosince 2009

Tomáš Josef Vrtiška

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval mému vedoucímu diplomové práce PhDr. Emilovi Souleimanovovi, Ph.D za cenné rady a připomínky, paní Doc. PhDr. Běle Plechanovové, CSc., která mi umožnila odcestovat za účelem zpracování projektu a zároveň mým rodičům, kteří mě finančně podporovali a byli mi morální oporou během mé zahraniční studijní stáže na University of Melbourne v Austrálii.

Obsah

Úvod:	12
Stat'	19
1. Regionální charakteristika	19
1.1. Geografické vymezení Melanésie	19
1.2. Demografie	22
1.3. Regionální specifika	25
1.4. Historický vývoj	28
1.4.1. Prekoloniální vývoj	29
1.4.2. Kolonialismus	30
1.4.3. Post koloniální vývoj	34
1.5. Ekonomika	38
2. Etnický separatismus v Melanésii	44
2.1. Teoretický úvod k separatismu	44
2.1.1. Pojem separatismus	44
2.1.2. Příčiny separatismu	45
2.1.3. Typy reakce ze strany dominujících skupin	46
2.2. Historický vývoj etnického separatismu v Melanésii	47
2.3. Příčiny a projevy etno-separatismu v Melanésii	50
2.4. Východiska řešení krize	56
3. Aktivity těžařských společností	57
3.1. Minulost, současnost a budoucnost těžby nerostů v regionu	57
3.2. Charakteristika těžařských společností a jejich projektů	58
3.3. Dopady těžby	61
3.3.1. Ekonomické	61
3.3.2. Politické	64
3.3.3. Sociální	65
3.3.4. Ekologické	67

4. Konflikt na Západní Papuy	68
4.1. Historie konfliktu.....	68
4.2. Příčiny a následky konfliktu	72
4.2.1. Ekonomické.....	72
4.2.2. Politické.....	74
4.2.3. Sociální	76
4.2.4. Ekologické.....	78
4.3. Význam pojmu <i>merdeka</i>.....	80
Závěr.....	83
Summary	87
Seznam použitých zdrojů	88
Seznam příloh.....	97

Seznam tabulek

Tabulka 1 *Demografické údaje Melanésie*

Tabulka 2 *Lingvistická charakteristika Melanésie*

Tabulka 3 *Ekonomické údaje Melanésie*

Tabulka 4 *Seznam hlavních těžařských projektů v Melanésii*

Seznam zkratk:

ASEAN	<i>Association of Southeast Asian Nations</i> (sdružení národů jihovýchodní Asie)
ASG	Australian Solomons Gold Limited
BCL	Bougainville Copper Ltd
EU	Evropská unie
GDP	<i>Gross domestic product</i> (Hrubý domácí produkt)
HDI	<i>Human development index</i> (Index lidského rozvoje)
ILWP	<i>International Lawyers for West Papua</i> (Mezinárodní právníci za Západní Papuu)
IPWP	<i>International Parliamentarians for West Papua</i> (Mezinárodní členové parlamentů za Západní Papuu)
MRP	<i>Majelis Rakyat Papua</i> (Papuánské lidové shromáždění)
NEF	New Economics Foundation (Nová ekonomická nadace)
NHM	PT. Nusa Halmahera Minerals
OPEC	<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries</i> (Organizace zemí vyvážejících ropu)
OPM	<i>Organisasi Papua Merdeka</i> (Organizace papuánské svobody/nezávislosti)
OSN	Organizace spojených národů (UN)
OTML	Ok Tedi Mining Limited
PDP	<i>Presidium Dewan Papua</i> (Předsednictvo rady Papuy)
PIF	Pacific Islands Forum (Fórum pacifických ostrovů)
PJV	Porgera Joint Venture
SLN	Société Le Nickel
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TNI	<i>Tentara Nasional Indonesia</i> (Indonéská národní armáda)
TPN	<i>Tentara Papua Nasional</i> (Papuánská národní armáda)
UNESCAP	<i>United Nations Economic and Social Commission for Asia</i>

and the Pacific (Organizace spojených národů, Hospodářská a sociální komise pro Asii a Tichomoří)

UNDP *United Nations Development Programme* (Rozvojový program Organizace spojených národů)

UNSF *United Nations Security Force in West New Guinea*
(Bezpečnostní díly Organizace spojených národů v Západní Nové Guiney)

UNTEA *United Nations Temporary Executive Authority* (Organizace spojených národů Dočasný výkonný orgán)

Úvod:

Vymezení tématu

Melanésie hraje na počátku 21. století významnou roli na poli mezinárodního trhu s nerostnými surovinami, která však ostře kontrastuje s mírou zájmu o tento region nejen v médiích, ale i na univerzitní půdě. Zároveň se jedná o region s chronickou nestabilitou režimů, která může být nebezpečná v dnešním globalizovaném světě pro mnohé aktéry mezinárodní politiky. Melanésie je zdrojem podkladů pro mnohé další problematiky, přesto problematika etno-separatistického úsilí se jeví jako jev zcela zásadní, který si заслужuje zvláštní pozornost.

Velké těžařské skupiny začaly do regionu vstupovat společně s obdobím získávání nezávislosti na bývalých koloniálních metropolích. Problém však nastal, když regiony bohaté na nerostné suroviny, které aspirovaly na nezávislost, byly zahrnuty do nově vznikajících státních celků, jako v případě Papuy Nové Guiney, nebo připadly pod jiný nedávno vzniknuvší státní celek, jako byla Indonéska republika. Původní koloniální mocnosti neměly zájem na vytvoření politických elit, a tak garantovaná nezávislost zastihla nově vzniklé státy v absolutní nepřipravenosti pro samostatné fungování, či alespoň autonomní fungování v rámci již etablovaných státních celků v případě Indonésie, či Austrálie.

Nastalý chaos nejlépe dokumentují dva nejzávažnější konflikty regionu. Dlouhotrvající občanská válka na nejsevernějším ostrově Šalamounových ostrovů – Bougainville, nacházející se pod správou Papuy Nové Guiney a dále pak independistické hnutí v Západní Papuy sledující získání nezávislosti na Indonésii. Katalyzátorem těchto dvou krvavých konfliktů se stalo působení velkých těžařských společností exploatujících nerostné bohatství na území obou regionů. V současné době dochází k opětné stabilizaci situace na ostrově Bougainville, který čeká na příslibené referendum o nezávislosti. Naopak etno-separatistické pnutí v Západní Papuy se nadále prohlubuje a postoj indonéské vlády společně se společností Freeport-McMoRan k jeho řešení rozhodně nepřispívají. Situace je v současnosti

natolik napjatá, že mnohé studie dokonce hovoří o probíhající genocidě na místním obyvatelstvu.

Zdůvodnění výběru tématu

Velké nadnárodní těžařské společnosti ovládají stále větší množství celosvětového trhu s komoditami. Jejich obrat mnohonásobně přesahuje hodnotu GDP mnoha zemí a zejména v případě málo rozvinutých států Melanésie je tato skutečnost velice markantní. Společnosti vědomy si své moci vstupují do nejméně přístupných a nehostinných míst, aby zde relativně nerušeně těžily jedny z největších zásob barevných kovů na světě. Zejména v současnosti, kdy cena některých kovů je tlačena vzhůru vysokou poptávkou rozvíjejících se asijských zemí, zejména pak Čínou a Indií.

Snaha docílit maximálního objemu těžby a následného zisku vede těžařské společnosti k amorálnímu chování. Vzdálená a nerozvinutá Melanésie je stále ještě jedním z mála míst na této planetě, kde takovéto chování ujde zájmu světových médií. Zejména proto se zde velká většina těžařských společností chová obzvláště arogantně a nerespektuje téměř žádná pravidla. Korupce na státní úrovni vede k tomu, že nedochází k pravidelné kontrole způsobu těžby. Dochází tak k nekontrolované degradaci krajiny a exploataci místních pracovních zdrojů. Samotná těžba je nelegální, neboť nerespektuje místní zvykové právo o vlastnictví půdy.

Výše uvedené a zejména pak distribuce získaných prostředků od těžařských firem vyvolává vlnu odporu místních obyvatel. Ti jsou rozhořčení, neboť nejenže jim byla neprávem zabavena zvyková půda, jejich okolí bylo degradováno odpadem, ale zejména veškeré finanční prostředky končí v dalekých metropolích, které si mnohokrát nejsou ani kulturně a ani etnicky společné. Snaha zejména o zvýšení podílu na zisku vedla k vlně etno-separatistického sentimentu. Tento nebezpečný precedent je stěžejním důvodem pro výběr tématu a zároveň geografického prostoru, který aspiruje stát se další oblastí bezvládní spojené s fenoménem „*failed states*“.

Cíle práce

V obecné rovině cílem diplomové práce je zhodnotit vliv velkých těžařských společností na formování a vývoj etno-separatistického pnutí v Melanésii. Předmětem zkoumání je, zda k tomuto ovlivňování skutečně dochází, a pokud ano, jakým způsobem se tak děje.

V konkrétní rovině se práce věnuje nejdelšímu, největšímu a nejkrvavějšímu konfliktu v Melanésii, mnohaletému boji Papuánců na Západní Papuy o svobodu. Těžiště zájmu je zaměřeno zejména na představení tohoto konfliktu. Zvláštní pozornost je věnována těžařské firmě Freeport-McMoRan fungující jako jakýsi katalyzátor konfliktu mezi separatistickým hnutím a vládním postojem.

Hypotéza

Činnost velkých zahraničních těžařských společností má bezprostřední vliv na zvýšení etno-separatistických aspirací v Melanésii. Konkrétně tento proces je demonstrován na příkladu obřího povrchového dolu Grasberg v majoritním vlastnictví americké společnosti Freeport – McMoRan Copper & Gold Inc, který slouží jako katalyzátor nepokojů na Západní Papuy.

Metoda

Z metodologického hlediska pro potřeby této práce je využita jedinečná případová studie. Důvodem výběru této metody je interpretativní porozumění zkoumaného problému, který je zároveň jasně definovaný a ohraničený, což zaručuje komplexní a hluboké uchopení fenoménu. Závislá proměnná v kontextu práce je vyvolání etno-separatistického konfliktu na základě působení velkých těžařských společností v oblasti Melanésie. Za nezávislé proměnné pro potřeby výzkumu jsou považovány dopady těžby velkých těžařských společností na ekonomické, sociální, politické a environmentální aspekty.

Cílem této práce je zjistit, zda velké těžařské společnosti mají opravdu vliv na

etno-separatistické pnutí v Melanésii, a pokud ano, jakým způsobem. Jinými slovy závislá proměnná, tedy vznik etno-separatistického konfliktu, dokazuje na základě nezávislých proměnných tezi, že Velké těžařské společnosti ovlivňují etno-separatistické pnutí v Melanésii.

Konkrétním případem navazujícím na předmět výzkumu, je pak analýza konfliktu v západní Papuy, která slouží jako podpůrný faktor k hypotéze. Jejím cílem je analyzovat dopad těžby americké těžařské společnosti Freeport-McMoRan na etno-separatistické pnutí v této indonéské provincii. Podobně jako v předmětu výzkumu jsou analyzovány ekonomické, politické, sociální a environmentální aspekty vedoucí ke konfliktu.

Stav dosavadního výzkumu, zhodnocení literatury a její relevance

V současné době s rozvojem bezpečnostních studií zažívá oblast Melanésie nebývalého zájmu ze strany vědců, ale také i politiků. Hlavní část prací týkajících se tohoto regionu pochází z Austrálie, která považuje oblast jižního tichomoří za svou logickou oblast vlivu. Většina prací se zabývá tématy, jako je problematika „failed states“, či „arch of instability“. Existuje celá řada odborných studií ohledně dopadů těžby nerostných surovin na místní obyvatelstvo, ekonomii a ekologické podmínky, avšak ucelená práce, která by dokázala shrnout veškeré aspekty těžby a jejich vliv na konkrétní proces neexistuje.

Přestože v českém prostředí je problematika boje Západní Papuy za nezávislost překvapivě velice populární, neexistuje žádná kvalitní a relevantní literatura v českém jazyce charakterizující specifické aspekty regionu a veškeré konflikty s ním související. Nezbytné je proto využívat literaturu ze zahraničí a internetové zdroje. Tato práce vznikla na základě výzkumu vedeného během studijního pobytu na University of Melbourne.

Možnost využívat jednu z nejbohatších knihoven na jižní polokouli, zajistila dostatečné množství relevantních materiálů. Mezi mnohými využitými zdroji při sestavování této práce, zřejmě nejlépe vystihovala předmět mého výzkumu kniha

editovaná M. Anne Brown „*Security and Development in the Pacific Islands: social residence in emerging states.*“. Kniha se zabývá nejvážnějšími konflikty v Pacifiku po druhé světové válce. Podrobně je rozebírá a vnáší množství zajímavých myšlenek, názorů a postojů. Pro studium zvoleného případu konfliktu nejvhodněji posloužila kniha Petera Kinga „*West Papua & Indonesia since Suharto: independence, autonomy or chaos?*“.

Rozbor kapitol

První kapitola slouží jako obecné představení regionu Melanésie. Jedná se o nezbytný faktografický úvod, který obeznamuje čtenáře se všemi specifiky vedoucími k diametrální odlišnosti Melanésie od velké části zbytku světa. Kapitola nejprve geograficky vymezuje Melanésii v rámci pacifické oblasti a dále se zabývá výjimečností reliéfu krajiny, ostrovního uspořádání a v neposlední řadě vlivem klimatických podmínek na život místních obyvatel. Jejich charakteristikou se zabývá další kapitola, která zejména vyzdvihuje ohromnou diverzitu mezi místními obyvateli a tím zároveň vytváří předpoklad pro pochopení některých typických společenských jevů, na které navazuje další kapitola regionální specifika. Historické předpoklady jsou zásadní pro formování současné psyché, a proto je nezbytná podrobná analýza vývoje v minulosti. Pro přehlednost je tato kapitola rozdělena na rozbor jednotlivých období, pro jejichž utřídění bylo využito srozumitelného rozdělení s ohledem na koloniální minulost. Závěr regionální charakteristiky je věnován ekonomickým aspektům Melanésie, jejichž neporozumění vyvolává celou řadu konfliktů nejen se zahraničními investory, ale problematická je již ambivalence venkovského a městského ekonomického systému v samotných státech.

Ve druhé kapitole je předmětem zkoumání etnický separatismus v Melanésii. Z hlediska státnosti se jedná o velice mladý region, kde první stát vyhlásil nezávislost až v roce 1970. V současnosti proces evoluce a devoluce není zcela ještě ustálený a dá se očekávat, že dojde ještě k celé řadě změn. Příkladem necht' jsou přislíbená referenda o nezávislosti pro ostrov Bougainville a Novou Kaledonii. Pro pochopení příčinných jevů bude pozornost nejprve směřována na definování pojmu

separatismus a zároveň veškerých příčin k němu vedoucích. V rámci teoretického úvodu k separatismu je nezbytné popsat i pozici ze strany dominujících skupin, které na většinu separatistických tendencí reagují skrze odvetné akce státního aparátu. Dále pozornost bude směřována již konkrétně k independistickým tendencím v Melanésii. Nejprve bude uveden historický vývoj etno-separatistických tendencí vycházející ze ztráty vlivu evropských koloniálních mocností v oblasti následkem japonské invaze během druhé světové války. Dále budou uvedeny veškeré příčiny a projevy konfliktů v Melanésii, vždy s konkrétním příkladem. Mezi mnohými jsou zmíněny konflikty na ostrově Bougainville, Západní Papuy a Šalamounových ostrovech. Závěr kapitoly o etnickém separatismu je věnován krátkému zamyšlení nad východisky řešení nastalé krize.

Třetí kapitola se zabývá aktivitami těžařských firem. Nejprve je představen region z hlediska těžebního potenciálu a jeho využití. Zmíněny jsou veškeré důvody, které vedly k zachování nerostného bohatství až do 20. století a rozvoji jeho extrakce v období po druhé světové válce. Kapitola je zároveň úvodem pro dále rozebírané aspekty těžby v návaznosti na lokální dopady. Dále následuje charakteristika těžařských společností v celkovém rámci. Zvláštní pozornost je věnována největším a nejkontroverznějším projektům v oblasti společně s těžařskou společností na něm profitující. Ostatní velké projekty jsou shrnuty v přehledné tabulce, kde je znázorněna vlastnická struktura a předmět extrakce. Hlavní částí kapitoly o aktivitách těžařských společností, kde jsou shrnuty veškeré ekonomické, politické, sociální a ekologické dopady těžby na region Melanésie. Opět na jednotlivých příkladech bude ukázána míra vlivu těžařských společností na veškeré aspekty lidského života obyvatel v oblasti. Nástroje, které tyto velké společnosti používají k prosazení svých zájmů, se v zásadní míře podílejí na eskalaci separatistických tendencí.

Poslední čtvrtá kapitola se věnuje stěžejnímu konfliktu v Melanésii. Hnutí za svobodnou Západní Papuu nejenže je nejvážnějším a nejdéle trvajícím konfliktem v oblasti, ale zároveň nejlépe dokazuje hypotézu o vlivu velkých těžařských společností na etno-separatistické pnutí v Melanésii. Úvodní část je věnována

historickým kořenům konfliktu sahajícím hluboko do studené války, kdy Spojené státy ve snaze získat si vliv v Indonésii na úkor SSSR, opustily své principy demokracie a nechaly Západní Papuu obsadit indonéskými vojsky. Následně začal brutální proces „indonesifikace“ území spojený s intenzivním využíváním přírodních zdrojů. V této době se do Západní Papuy dostává americká společnost tehdy ještě pod jménem Freeport–Sulphur, která uzavírá řadu výhodných kontraktů s vládou indonéského prezidenta a diktátora Suharta. Díky odlehlosti své koncese a korupci na nejvyšší vládní a armádní úrovni získává téměř neomezenou moc nad způsobem a množstvím těžby. Arogantní a necitlivé chování americké společnosti Freeport–McMoRan společně s brutálním potlačováním místních obyvatel indonéskou armádou a milicemi vedlo k radikalizaci místních obyvatel a vyhrocení etno-separatistického konfliktu.

Druhá část této kapitoly představuje veškeré příčiny a následky, které souvisejí s tímto střetem dvou světů. Podobně jako v jedné z předešlých kapitol zabývající se dopady těžby, je i tato kapitola rozdělena na ekonomické, politické, sociální a ekologické stránky konfliktu. Zkoumání ekonomických příčin konfliktu probíhá ve dvou rovinách. První rovinou je dopad těžby na hospodářský vývoj oblasti bezprostředně zasažené těžbou a druhá rovina je konfliktem o přerozdělování zisků z těžby. Z politických aspektů se práce věnuje zejména požadavku na *merdeku* (svobodu) místními obyvateli a naopak ze strany Indonésie udržet územní celistvost nejen z nacionalistických důvodů, ale zejména také z ekonomické důležitosti příjmů z těžby na Papuy pro celý indonéský archipelag. Sociální hledisko konfliktu je zaměřeno na to, jak těžba a s ní spojená migrace z ostatních částí Indonésie ovlivňuje život místních etnik. Ekologické dopady těžby na samozásobitelský ekonomický styl místních obyvatel a samozřejmě i na další aspekty včetně vlastní degradace krajiny poodkrývá další podkapitola. Na závěr ke shrnutí kapitoly je představen papuánský pohled na *merdeku* a všech jejích cílů v kontrastu pojetí tohoto konceptu indonéskou vládou.

Stat'

1. Regionální charakteristika

1.1. Geografické vymezení Melanésie

Melanésie je ostrovní region tvořený řetězcem tropických ostrovů rozkládající se v jihozápadním Pacifiku. Společně s Polynésií a Mikronésií tvoří Oceánii, která se rozkládá na území více jak 30 milionů čtverečních kilometrů, z nichž pouze necelá dvě procenta připadají na pevninu.¹ Jedná se o oblast s ohromnou geografickou, sociální, kulturní, ekonomickou a politickou diverzitou. Příčinou regionální jedinečnosti je právě neuvěřitelná vzdálenost mezi jednotlivými ostrovy, která zapříčinila velkou většinu odlišností mezi jednotlivými kmeny a etniky.

V případě Nové Guiney hlavní překážkou komunikace mezi jednotlivými komunitami bylo a je neprostupné pohoří protínající tento ostrov od západu k východu v délce téměř dvou tisíc kilometrů.² Nejvyšší hory tohoto pohoří sahají až do nadmořské výšky necelých pěti tisíc metrů a jsou tak nejvyššími horami celé pacifické oblasti. Část z nich dokonce pokrývá rovníkový ledovec. Horská údolí jsou domovem velké části populace, naopak nížiny na jih a sever od horského hřbetu jsou osídleny jen velice sporadicky.³ Nová Guinea je útočištěm pro poslední obyvatele žijící v podmínkách doby kamenné bez jediného kontaktu s civilizací. Tento manévrovací prostor se však neustále více a více zmenšuje a mizejí tak cenná kulturní společenství.

¹ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.5.

² Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.5.

³ http://www.bestcountryreports.com/Population_Map_Papua%20New%20Guinea.html (staženo 02.01.2010).

Na příklad u Nové Guiney to není pouze horský masiv, který vede k regionálním odlišnostem způsobených geografickými podmínkami. Území druhého největšího ostrova světa je totiž protkáno téměř všemi myslitelnými ekosystémy v dané zeměpisné šířce. Nová Guinea se může pyšnit ledovci, vysokohorským prostředím s alpínskou tundrou, ale i tropickým deštným pralesem, nížinami s mokřady, bažinami a mangrovními pokrývkami nepropustným tropickým porostem. Na náhorních plošinách existují savany. U moře se střídají nádherné písčité pláže s mangrove a mořskou trávou, či korálovými útesy. Podobná až neuvěřitelná diverzita se vyskytuje i na ostatních ostrovech Melanésie, avšak díky limitované velikosti území nedosahuje takových extrémů jako v případě Nové Guiney.

Stejně jako pro pochopení vývoje civilizace starého Řecka podobně jako i jiných, bylo nutné pochopit geografická východiska této země, ne jinak je tomu v případě Melanésie. Obě oblasti mají z tohoto hlediska celou řadu společných vlastností. Jsou silně rozvrásněné pohořími, která znesnadňují komunikaci a vedou k segregaci komunit. Spory jsou často řešené válkou. Moře slouží nikoli, jako prostředek separace, ale jako prostředek komunikace. Tonžský autor Epeli Hau'ofa doslova hovoří o moři ostrovů, kde oceán chápe, jako prvek spíše sjednocující, nežli oddělující.⁴

Melanésie na západě zasahuje až po ostrovy koření Moluky do Indonéské republiky. Na severu je ohraničena Federativními státy Mikronésie.⁵ Nejvýchodnějším územím je souostroví Fidži, které je hraničním územím s Polynésií a nese již silné rysy tamního etnika. Na jihu je Melanésie ohraničena Austrálií a Novým Zélandem, přičemž nejjižnějším územím v západní části jsou australské ostrovy v Torresově průlivu⁶ a ve východní části další australské území – ostrov Norfolk.

⁴ Hau'ofa, E. (1993). *A New Oceania: Rediscovering Our Sea of Islands*. Suva: University of the South Pacific.

⁵ Federativní státy Mikronésie dříve známé jako Karolíny. Nezávislý stát ve volném společenství se Spojenými státy. Federace se skládá ze čtyř států – Chuuk, Kosrae, Pohnpei, Yap. Federativní státy Mikronésie dříve známé jako Karolíny.

⁶ Průliv oddělující Melanésii od Austrálie. V nejužším místě je široký 150 km. Název nese podle španělského mořeplavce Luis Váez de Torrese, který jím jako první Evropan proplul v roce 1606.

Melanésie odvozuje svůj název z řeckých melas (černý) a nesos (ostrovy), které odkazují na typickou velice tmavou pleť místních obyvatel. Tento název byl poprvé představen Julesem Dumontem d'Urville⁷ v první polovině devatenáctého století, aby odlišil geograficky a etnicky místní obyvatele od dalších částí Oceánie, kterými jsou Polynésie a Mikronésie.⁸

Centrálním územím Melanésie je ostrov Nová Guinea, rozdělený od koloniálních dob na tři, respektive od první světové války na dva politické celky.⁹ Západní část nazývaná Západní Papua¹⁰ je součástí Indonésie a východní část tvoří nezávislá republika Papua Nová Guinea. Na západě řadíme do Melanésie indonéské souostroví Moluky, Schoutenovy a Raja Ampat ostrovy. Součástí Papuy Nové Guiney jsou ostrovy d'Entrecasteaux, Amplettovy, Louisiady, Trobriand, ostrov Woodlark a Bismarckovo souostroví. Papua se dále dělí o ostrovy v Torresově úžině s Austrálií a o Šalamounovy ostrovy s nezávislým státem téhož jména. Zbylé území Melanésie je tvořeno nezávislými státy na souostrovích stejného jména Vanuatu¹¹,

⁷ Francouzský objevitel a námořní důstojník, který podnikl dvě výzkumné výpravy do Pacifiku a k Antarktidě ve dvacátých a třicátých letech 19. století.

⁸ Maravilla, A. *Source of Great Hope and Intense Sorrow -The Youth Situation in Papua New Guinea and the Response of the Catholic Church*
<http://eapi.admu.edu.ph/eapr008/maravilla.html> (staženo 22.08.2009).

⁹ Ostrov Nová Guinea nebyl od počátku svého objevení španělskými a portugalskými mořeplavci v zájmu evropských mocností až do roku 1828, kdy Nizozemci si začali nárokovat západní část ostrova spíše jako nárazníkovou zónu vůči narůstajícímu britskému vlivu z Austrálie. Východní část druhého největšího ostrova světa byla obsazena na jihu průkopníky z australského státu Queensland a nárokována tak pro britskou korunu. Severní část se naopak stala pod názvem Země císaře Viléma součástí německých držav v rámci tzv. Německé Nové Guiney. Po porážce císařského Německa byla tato část pod názvem teritorium Nová Guinea svěřena do roku 1949 jako mandátní území Společnosti Národů Austrálii. V roce 1949 došlo ke sloučení tohoto teritoria s australským Teritoriem Papua a vzniklo tak teritorium Papua a Nová Guinea do vyhlášení nezávislosti v roce 1975.

¹⁰ Název této entity je v současnosti velice nejasný. Pro potřeby této práce bude využíváno pojmenování Západní Papua, neboť je to název, kteří k označení vlastní domoviny používají místní obyvatelé a zároveň je nejméně zabarven kolonialismem ať již nizozemským, či indonéským. Západní Papua je výraz používaný místními obyvateli a odkazuje na dobu zejména padesátých let, kdy Nizozemci tuto oblast připravovali na nezávislost. V současnosti však koresponduje s názvem jedné ze dvou provincií (Papua, Západní Papua), na které byla Západní Nová Guinea rozdělena indonéskou vládou. Toto rozdělení však nejenže není akceptováno místními obyvateli, kteří ho považují za další z praktik Indonésie k oslabení a rozštěpení separatistických tendencí, ale zároveň poněkud ztratilo legitimitu v rámci Indonésie díky dalšímu návrhu trojího dělení. V minulosti se tato oblast dále nazývala Nizozemská Nová Guinea do roku 1962, Západní Nová Guinea do 1963, Západní Irian do 1973 a Irian Jaya do roku 2000.

¹¹ Do vyhlášení nezávislosti v roce 1980 známé jako Nové Hebridy.

Šalamounovy ostrovy, Fidži a závislémi územími Nové Kaledonie¹² a ostrova Norfolk¹³.

1.2. Demografie

Melanésie je místem s neobvyklou kulturní, sociální, ekonomickou a politickou diverzitou. Obyvatelstvo je zejména tvořeno původními Papuánci, kteří dorazili do oblasti pravděpodobně před 40 000 tisíci lety¹⁴ a dále pak Austronésany, migrujícími o mnoho později, před necelými 4000 tisíci lety.¹⁵ Mnoho let soužití v blízkosti vedlo ke kulturnímu splynutí obou etnik. Tato etnika žijí zejména ve formě kmenových společenství uchovávajících si svou identitu, která je téměř výhradně podtržena vlastním jazykem. V současnosti území Melanésie je lingvisticky nejheterogennějším územím na světě, kde v počtu jazyků vyskytujících se v jedné zemi, vede Papua Nová Guinea s 826 doposud zjištěnými jazyky¹⁶ a Vanuatu je stát s nejvyšším množstvím jazyků v přepočtu na počet obyvatel.¹⁷ Skupina austronéských jazyků je takto na druhém místě na světě ihned následována jazyky papuánskými.¹⁸ Heterogenita je podtržena rozdílností i ve všech dalších aspektech, jakými jsou zvyky a kultura.

Díky geografickým a klimatickým jevům existuje množství kmenů, které dokonce nezná ani své sousedy v relativní blízkosti. Naopak mnoho kmenů je takto zapleteno po staletí do endemických válek, které nemají konce, dokud není druhá

¹² Od 1853 ve francouzském držení.

¹³ Od vyhlášení Australského společenství v roce 1901 tvoří jeho vnější teritorium.

¹⁴ Groube L., Chappell J., Muke J., Price D. (1986). *Nature*, Vol 324, No. 6096, pp 453-455. <http://www.nature.com/nature/journal/v324/n6096/abs/324453a0.html> (staženo 22.10.2009).

¹⁵ van der Heijden, P. – webová stránka s informacemi o Západní Papue: <http://www.vanderheijden.org/ng/language-nl.html>

¹⁶ Watson K. (1999) *Language, Power, Development and Geopolitical Changes: conflicting pressures facing plurilingual societies*. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, Vol. 29, No. 6, pp 5 – 22.

¹⁷ Vari-Bogiri H. (2008) *Safeguarding Endangered Languages – Vanuatu a Case Study*.

http://www.unu.edu/globalization/2008/files/UNU-UNESCO_Vari-Bogiri.pdf (staženo 12.12.2009).

¹⁸ Encyclopædia Britannica.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/44563/Austronesian-languages> (staženo 06.01.2010).

strana zcela poražena.¹⁹ V takovémto prostředí je velice těžké budovat efektivní národní uvědomění, které je charakteristické pro stát současného mezinárodního uspořádání. Proto pokud mluvíme o demografickém uspořádání Melanésie, je velice důležité uvědomit si tuto fragmentaci. V ostrovní oblasti Šalamounových ostrovů, Vanuatu a Nové Kaledonii je toto povědomí daleko více akceptované díky relativní dostupnosti i těch nejbližších komunit.

Počet obyvatel Melanésie v současnosti dosahuje přibližně 10 000 000 milionů obyvatel. Jedná se o jednu ze světových oblastí s nejvyšší mírou populační exploze. Na jednu ženu průměrně připadají téměř čtyři děti. Přes vysokou kojeneckou mortalitu a nízký průměrný věk obyvatel Melanésie se počet obyvatel více než zdvojnásobil od počátku osmdesátých let.^{20,21}

Nejvíce obyvatel žije na Papuy Nové Guiney, kde se počet obyvatel blíží sedmi milionům, naopak nejméně obyvatel žije na Vanuatu a Nové Kaledonii s necelým čtvrtmilionem obyvatel.²² Papua Nová Guinea, Vanuatu a Šalamounovy ostrovy jsou obydleny téměř výhradně původními obyvateli s malým množstvím bílých osadníků a obchodníků čínského původu ve velkých městech. Nová Kaledonie naopak vykazuje vysoký podíl přistěhovalců, kterých je v současnosti více jak polovina z celkového počtu obyvatel a vytváří takto tlak na původní Kenaky. Největší problém však nastává v Západní Papuy, kde dochází k silné „indonesifikaci“ oblasti, doprovázené přílivem imigrantů z celého území archipelagu. Zejména z centrální Indonésie z ostrovů Jáva, Madura, Bali a Celebes.

¹⁹ Macintyre M. *Violence and peacemaking in Papua New Guinea: A realistic assessment of the social and cultural issues at grassroots level*, Development Bulletin, No. 53, Str. 34-37.

http://devnet.anu.edu.au/GenderPacific/pdfs/10_gen_peace_macintyre.pdf

²⁰ Habercom, G. (2004). *Current Pacific Islands Dynamics and Recent Trends*. SPC Demography/Population programme. Nouméa, pp.1-6.

²¹ Část z těchto statistik byla dodatečně upravena, neboť žádný z dostupných zdrojů neobsahoval údaje pouze pro Melanésii, pokud ano jako výše citovaná práce Geralda Habercoma, chyběly údaje pro Západní Papuu.

²² John Hayes ONZM

<http://johnhayes.co.nz/Population%20in%20Melanesia,%20Micronesia%20and%20Polynesia..pdf>
(staženo 4.1.2010).

Z hlediska náboženského většina obyvatel Melanésie se hlásí ke křesťanství, mnohokrát modifikovanému o místní zvyky.²³ Samotné křesťanství se zde nachází v celé řadě svých podob od katolicismu, luteránství přes adventisty sedmého dne po anglikány a mnohé další. Fakt, že většina obyvatel se hlásí ke křesťanství, je neuvěřitelným počinem misionářské činnosti. Za necelých 150 let církev dokázala překonat místní zvyky lovení lebek, kanibalismu a celé řady dalších, které jsou ze současného lidského pohledu považovány za barbarské.

Relativně velká část obyvatel stále vyznává původní náboženství. Jedná se o obyvatele zejména odlehlých horských oblastí a nepřístupných močalovitých území ostrova Nová Guinea.²⁴

Celý region Melanésie v poslední době zažívá ohromný příliv obyvatelstva do měst.^{25,26} Mnoho vesnic se zároveň rozrůstá do velikosti měst. Proces urbanizace přináší s sebou zejména přetrhání kmenových pout a původního ekonomického systému. Přestože se jedná o jev probíhající velice rychle, více než osmdesát procent obyvatel žije stále ještě na venkově.²⁷ Jedinou výjimku tvoří Nová Kaledonie, kde díky vysokému podílu přistěhovalců²⁸ na celkovém počtu obyvatelstva docházíme ke stejným číslům jako u rozvinutých zemí.

²³ Alerts T. (1996) *Traditional Religion in Melanesia*. Port Moresby, University of Papua New Guinea press.

²⁴ Alerts T. (1996) *Traditional Religion in Melanesia*. Port Moresby, University of Papua New Guinea press.

²⁵ UN – World Urbanization Prospects 2003
<http://www.un.org/esa/population/publications/wup2003/2003WUPHighlights.pdf> (staženo 12.10.2009).

²⁶ V roce 1950 měla Papua Nová Guinea pouze 0,7 procenta městského obyvatelstva.

²⁷ V Západní Papuy dokonce více než devadesát procent obyvatel žije na venkově. Procento městského obyvatelstva výrazně stoupá díky přílivu imigrantů z ostatních částí Indonésie.

²⁸ Zejména se jedná o přistěhovalce z Francie a dalšího francouzského území v Pacifiku – Wallis a Futuna.

Tabulka 1 Demografické údaje Melanésie

	Obyvatelstvo (odhad 1999) ²⁹	Hustota zalidnění (obyvatelé na km ²) ³⁰	Městské obyvatelstvo (%) ³¹	Očekávaná délka života (průměrná) ³²
Fidži	801 543	44	46	66,5
Nová Kaledonie (fr.)	212 807	8	35	72,6
Papua Nová Guinea	4 692 437	10	15	51,8
Šalamounovy ostrovy	421 011	15	13	60,6
Vanuatu	189 304	16	18	62,8
Západní Papua (ind.)	1 892 200	4,5	6,8	-

Zdroj: ABC [online]. Vlastní tvorba.

1.3. Regionální specifika

V případě Melanésie je zcela nezbytné upozornit na regionální specifika, která jsou z velké části charakteristická pouze pro tento region. Jedná se o oblast, kde se doba kamenná střetává s novodobou civilizací. Místo, kde se mísí hodnoty západní i východní, jako v případě Západní Papuy. Místo, kde probíhá celá řada štěpení zejména na úrovni centrum a periférie, respektive novodobý právní stát a tradiční zvykové právo.

Mnohokrát již bylo napsáno, že území Melanésie je tzv. ukázkovým prostředím vzniku zhroucených států³³. Jenomže tyto studie neberou v potaz, že na území melanéských států mimo Nové Kaledonie žádný fungující stát nikdy neexistoval. Pozice Nové Kaledonie je taktéž velice diskutabilní, neboť se jedná o společenství *suis genesis*³⁴ v rámci Francie, ale přesto nebo právě spíše proto vykazuje atributy fungujícího státního celku. Ostatní státy nikdy vytvořeny a

²⁹ ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.
<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

³⁰ ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.
<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

³¹ ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.
<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

³² ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.
<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

³³ *Failed states* jsou státy, které nejsou schopny vykonávat základní předpoklady suverénní vlády.

³⁴ *Collectivité suis genesis* Nové Kaledonie je unikátním správním celkem v rámci uspořádání Francie. Téměř odpovídá statutu *région d'outre-mer*.

fungující stát neměly, a proto není z podstaty věci možné, aby takovýto celek mohl být nazýván zhrouteným státem.

Nefunkčnost státních celků vyplývá z celé řady faktorů. Z hlediska ekonomického se v Melanésii střetávají dva modely. Prvním je původní model subsistenční ekonomie fungující v oblasti od dob prvního osídlení. Je založen zejména na zemědělství, chovu, sběru a rybolovu. Ve většině zemí oblasti je praktikován okolo osmdesáti procenty obyvatel a současně tak koresponduje s procentem venkovského obyvatelstva. Druhý model je založen na ekonomickém principu vtisknutém oblasti západní civilizací a s jistými regionálními specifiky kopíruje globální ekonomický koncept.

Melanésané mají velice silné pouto k půdě, která není pouze základním prostředkem obživy, ale je zároveň místem, kde žili a pracovali jejich předci po staletí. Zvykovou půdu, která tvoří až 97% veškeré půdy v oblasti, nelze koupit, ale pouze zdědit po smrti předka.³⁵ V oblasti existují také matriarchální etnika, ve kterých se půda dědí po ženské linii, a pak tato půda může přecházet sňatkem.³⁶ Problematika zvykové půdy vede k celé řadě konfliktů, neboť v době postupující globalizace dochází ke snaze využít tohoto prostředku bohatství k investicím a dalšímu rozvoji.

Přestože populace Melanésie vychází ze dvou základních skupin - Papuánců a Melanésanů, je velice fragmentovaná. Na jejím území se vyskytuje více než jedna čtvrtina všech světových jazyků, přičemž každý jazyk odpovídá jinému kmeni. Mnoho z těchto jazyků nemá mezi sebou nic společného, a proto k dorozumění uvnitř státu se vyvinula místní upravená forma koloniálního jazyka tzv. pidgin. Pidgin většinou ovládá velké množství populace s tím rozdílem, že na Papuy Nové

³⁵ Oliver N., Fingleton J. *Settling Customary Land Disputes in Papua New Guinea*.
http://www.aisaid.gov.au/publications/pdf/MLW_VolumeTwo_CaseStudy_11.pdf (staženo 16.09.2009).

³⁶ Linnett J. (2009). *Grievances in Bougainville: Analysing the Impact of Natural Resource in Conflict*. Polis Journal, Vol. 2,
<http://www.polis.leeds.ac.uk/assets/files/students/student-journal/ma-winter-09/jack-linnett-winter-09.pdf> (staženo 12.12.2009).

Guiney existují dvě jeho formy - tok pisin a motu.³⁷ Čistá forma jazyka koloniální mocnosti většinou zůstává výsadou vzdělaných místních obyvatel nebo prostředkem komunikace s cizinci.

Tabulka 2 Lingvistická charakteristika Melanésie

	Množství jazyků ³⁸	Oficiální jazyk ³⁹	Ostatní jazyky ⁴⁰
Fidži	10	angličtina	fidžijština, hindština
Nová Kaledonie (fr.)	40	francouzština	melanéské jazyky
Papua Nová Guinea	826	angličtina, tok pisin, motu	papuánské jazyky, melanéské jazyky
Šalamounovy ostrovy	71	angličtina	šalamounský pidgin, melanéské jazyky
Vanuatu	110	bislama, angličtina, francouzština	melanéské jazyky
Západní Papua (ind.)	257	indonéština	melanéské jazyky

Zdroj: ABC [online]. Vlastní tvorba.

Pro Melanésany je charakteristické uznání pouta příbuznosti, které přesahuje hranici rodiny. Společný jazyk je právě tím poutem, které vytváří příbuznost ve fragmentované melanéské společnosti. Jeho znalost spojena se společným původem vytváří koncept tzv. *wantok*, což je pidgin ekvivalent pro anglický výraz *one talk*⁴¹. Všichni Melanésané se rodí se souborem povinností ke svým *wantok*, zároveň však jsou obdařeni privilegii, kterých se mohou těšit pouze *wantok*.⁴² Tento systém ovlivňuje téměř cokoli ve společnosti. Kupříkladu pokud někdo bude usilovat o státní zakázku a je *wantok* společně s osobou, která o ni rozhoduje, může si být jist,

³⁷ Novotný V., (1988). *O papuánských jazycích a aritmetickém průměru*. Vesmír, Vol. 77. Str.263-266

<http://www.vesmir.cz/files/file/fid/447/aid/1505> (staženo 07.12.2009).

³⁸ ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.

<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

³⁹ ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.

<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

⁴⁰ ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.

<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

⁴¹ Jeden jazyk, společný jazyk.

⁴² Kolektiv autorů. (2006). *South Pacific and Micronesia*. Lonely Planet. Str.546.

že ji dostane. Na podobném principu existuje také celá řada mezilidských kontaktů.⁴³ Wantok na jednu stranu dává lidem dohromady a vytváří z jednotlivých komunit jakési velké rodiny, ale zároveň brání vytváření občanské společnosti. Přestože se jedná zcela jistě o formu protekce a na úrovni kontaktu se státním úředníkem o specifický způsob korupce, *wantok* zůstává prvkem papuánské společnosti, který prohlubuje pocit etnické identity.^{44,45}

Uvnitř etnik existuje velice rovnostářská forma mezilidských vztahů. Úcta je založena spíše s ohledem na lidské vlastnosti, nežli na společenský statut zděděný po linii předků. Kultura Melanésanů je rovněž velice založena na úctě k předkům, vyprávění mytických příběhů a kouzlech.⁴⁶

1.4. Historický vývoj

Melanésie stejně jako celý Pacifik unikala zájmu velkých civilizací i posléze rozpínání velkých evropských koloniálních mocností. Na scénu se dostává až na konci 19. století, avšak první skutečný zájem přijde až v době druhé světové války, kdy se v její oblasti odehrávaly jedny z nejkrutějších bitev mezi vojsky císařského Japonska a Spojenci.

Historický vývoj by se pravděpodobně mohl rozdělit na tři etapy. Od usídlení prvních obyvatel v oblasti Melanésie až po příchod „bílého muže“, dále pak na období koloniálního panování a na závěr dějiny po vyhlášení nezávislosti až do současnosti. Pro potřeby této práce se jedná pravděpodobně o nejpochoptitelnější chronologizaci. Přesto je velice důležité si uvědomit, že pro velkou část obyvatel

⁴³ Kolektiv autorů. (2006). *South Pacific and Micronesia*. Lonely Planet. Str.546.

⁴⁴ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.17-18.

⁴⁵ White, G. (2006) *State, Society and Governance in Melanesia Project – Indigenous Governance in Melanesia*
http://rspas.anu.edu.au/papers/melanesia/research/SSGM_IndigenousCustomaryGovernance_ResearchPaper_06.pdf (staženo 13.12.2009).

⁴⁶ White, G. (2006) *State, Society and Governance in Melanesia Project – Indigenous Governance in Melanesia*
http://rspas.anu.edu.au/papers/melanesia/research/SSGM_IndigenousCustomaryGovernance_ResearchPaper_06.pdf (staženo 13.12.2009).

nedošlo k závažným změnám v jejich životě na základě vzniku ústřední vlády ať již v dobách koloniální správy, či po vyhlášení nezávislosti. Velké změny pro obyvatele přicházejí až s postupující globalizací, kdy zahraniční společnosti vstupují na území těchto států ve snaze získat jejich bohaté surovinové a přírodní bohatství a zároveň hledají další trhy pro odbyt svého zboží, přičemž se nebojí si své zákazníky vychovávat. Konkrétně řečeno dříve obyvatelé nepřicházeli do styku s vykonavateli státní správy, avšak dnes jsou v téměř každodenním kontaktu ať již přímo, či nepřímo skrze společnosti těžící dřevo, či nerostné suroviny na zvykové půdě.

1.4.1. Prekoloniální vývoj

Jak již bylo řečeno, první obyvatelé začali migrovat do oblasti dnešní Melanésie někdy před 40 000 až 50 000 lety.⁴⁷ Tito první obyvatelé obývali zejména ostrov Nová Guinea a jeho bezprostřední okolí. Geografická diverzita zapříčinila oddělený vývoj jednotlivých kmenů, které se tak vyvíjely v naprosté izolaci od ostatních. Tento proces vedl k vytvoření ohromné kulturní diverzity, avšak zároveň ke stagnaci, neboť lidé si nemohli vyměňovat informace, zkušenosti a vynálezy mezi sebou, nemluvě o neexistenci kontaktu s vývojem v Asii. Přes veškerou izolaci obyvatelé horských oblastí Papuy byli jedni z prvních, kteří začali praktikovat zemědělství a domestikovat celou řadu plodin někdy před 7000 tisíci lety.⁴⁸ Jednou z těchto plodin byla posléze cukrová třtina, která se jako první začala pěstovat právě na Nové Guiney.⁴⁹ Tito lidé na svých horských polích byli schopni překonat celou řadu klimatických překážek, jako jsou vysoké koncentrace dešťových srážek. Byli jedněmi z prvních, kteří praktikovali obměnu plodin na svých polích.

Důležitým milníkem byl příchod austronéských obyvatel pravděpodobně v období před 4000 lety. Ti obsadili zejména přímořská území na severu ostrova

⁴⁷ Groube L., Chappell J., Muke J., Price D. (1986). *Nature*, Vol 324, No. 6096, pp 453-455. <http://www.nature.com/nature/journal/v324/n6096/abs/324453a0.html> (staženo 22.10.2009).

⁴⁸ Neumann K. (2003). *New Guinea: A Cradle of Agriculture. Science*, Vol. 301. No. 5630, Str.. 180 – 181

⁴⁹ Neumann K. (2003). *New Guinea: A Cradle of Agriculture. Science*, Vol. 301. No. 5630, Str.. 180 – 181

Nová Guinea a postupovali dále na jihovýchod podél řetězce melanéských ostrovů. V dnešní době je jejich odkaz přímo pozorovatelný v jazykové struktuře jednotlivých ostrovů. Austronéskými jazyky se dnes hovoří na většině ostrovů východně od Nové Guiney mimo Bougainville a východní části Nové Británie. Současně je můžeme najít v izolovaných kapsách východní a severní části Nové Guineje. Mimo papuánsky hovořícího ostrova Halmahera se malajská forma melanéských jazyků vyskytuje po celé oblasti Moluk.⁵⁰

Příchod austronéských obyvatel přinesl celou řadu nových zvyků a technik do oblasti Melanésie. Jedná se zejména o nové formy mořeplavectví a s nimi spojenými rybářskými technikami. Dále příchod těchto obyvatel obohatil papuánskou kulturu o hrnčířství, avšak paradoxně představení prasete znamenalo základní změnu hodnot. Dodnes toto zvíře symbolizuje bohatství jednotlivých lidí. Prase takto doplnilo funkci půdy, jako jednoho z hlavních elementů konstituující bohatství a moc. Půda však nemohla být prodána, a proto z prasete se stalo jedno z hlavních platidel, a zároveň se stalo ústředním symbolem mnoha slavností.⁵¹

1.4.2. Kolonialismus

Můžeme říci, že vývoj velké části Melanésie se z pohledu mezinárodních vztahů doslova zastavil až do 19. století. Z regionálního hlediska je významná zpětná migrace obyvatel Polynésie na některé ostrovy ve východní části Melanésie. Tito lidé sebou přinášeli opět nové zvyky a zejména dále zdokonalili techniku mořeplavectví. V centrální části Melanésie, zejména v pobřežních oblastech na ostrově Nová Guinea probíhala jistá forma směny s obchodníky z oblasti Velkých a Malých Sund. Tyto kontakty byly však relativně omezené díky nekončícím endemickým válkám mezi jednotlivými kmeny na území celé Melanésie. Jednalo se o zcela nekončící konflikt vedoucí k naprosté stagnaci celého regionu. Díky absolutní fragmentaci na zcela

⁵⁰ Dutton T. *Language Contact and Change in Melanesia*.

http://epress.anu.edu.au/austronesians/austronesians/mobile_devices/ch11.html (staženo 11.10. 2009).

⁵¹ Spriggs M. *The Lapita Culture and Austronesian prehistory in Oceania*.

<http://epress.anu.edu.au/austronesians/austronesians/pdf/ch06.pdf> (staženo 11.10. 2009).

malé jednotky nebyl ani jeden z aktérů schopen uchvátit relativně větší území, na kterém by praktikoval moc. Konflikty byly natolik ničivé, že i přes vítězství jedné strany, neměla pak možnost koho a hlavně jak efektivně kontrolovat. Západní část Melanésie se dostala pod kontrolu sultanátů vznikajících na území Moluk. Tyto sultanáty vznikaly většinou na menších ostrovech, jako jsou Ternate a Tidore, odkud mohly relativně bezpečně kontrolovat obchod v celé oblasti, pokud zrovna proti sobě nevedly válku.⁵²

Zásadní změnu mimo oblast Moluk nepřinesl ani příchod prvních Evropanů. Jako první se do oblasti dostali Portugalci a Španělé. Jejich přínos byl spíše objevitelského a nomografického rázu. Mnoho geografických názvů dodnes odkazuje na toto období v 16. století, kdy byly ostrovy pojmenovány objeviteli, jako je tomu u souostroví Santa Cruz, Espiritu Santo a dalších. Jiné názvy odkazují na jména objevitelů jako například Torresův průliv. Snažení Španělů o oblast Melanésie skončilo neúspěšným pokusem o založení kolonie na dnešních Šalamounových ostrovech. Od této doby se oblast Melanésie stala místem náhodných plaveb nizozemských mořeplavců a posléze objevitelských výprav anglických a francouzských mořeplavců častokrát společně s významnými vědci. Mezi mnohými připomeňme výpravy Louise Antoine de Bougainville a Jamese Cooka.

Západní část Melanésie, konkrétně souostroví Moluky se stalo těžištěm souboje mezi mocnými lokálními vládci a koloniálními mocnostmi. Nejprve se zde odehrával souboj mezi Portugalci a Španěly, posléze se přidávají Nizozemci a Britové. Vítězem tohoto souboje se stávají Nizozemci a jejich Nizozemská Východoindická společnost, která tak na následující staletí ovládne lukrativní obchod s kořením, zejména pak s hřebíčkem.

Prvním, kdo se v oblasti Melanésie opět vážněji angažuje, jsou Britové, kteří zakládají trestaneckou kolonii na ostrově Norfolk. Z hlediska nákladů však nebude příliš úspěšnou a brzy bude uzavřena (později znovuobnovena). Přesto to již nic nezmění na faktu, že hlavní množství trestanců bude směřovat na australský

⁵² Ellen R. (1993). *Faded Image of Old Tidore in Contemporary Southeast Seram: A View from the Periphery*, Cakalele, Vol. 4, Str.23–37.

kontinent. Počátek 19. století znamenal celkový růst zájmu o oblast zejména v podobě průkopníků, kteří si zakládali své plantáže na různých ostrovech oblasti, obchodníků se santalovým dřevem a celé řady dobrodruhů. Jedná se o období, kdy do oblasti přicházejí první misionáři, kteří přes mnohé útrapy, šíří křesťanskou víru mezi domorodci. Oblast Pacifiku se stane místem nájezdů rybářských flotil a zejména únosců lidí, kteří odvázejí domorodé obyvatelstvo do Austrálie a jiných zemí za prací na zemědělských plantážích.⁵³

Úspěch Britů na jižní polokouli inspiruje Francouze v padesátých letech k záboru Nové Kaledonie a vytvoření taktéž trestanecké kolonie. Nizozemci si již od dvacátých let 19. století nárokují západní část ostrova Nová Guinea po 141. poledník východní délky.⁵⁴ Mezinárodní uznání tohoto nároku přichází až v 80. letech téhož století, kdy dochází k finálnímu rozdělení oblasti. Nizozemci drží Moluky a Západní Papuu. Velká Británie ovládá jižní část dnešní Papuy Nové Guiney, ostrovy v Torresově průlivu, Šalamounovy ostrovy, Norfolk. Francie si nárokuje Novou Kaledonii. Císařské Německo získává severní část dnešní Papuy Nové Guiney včetně ostrovů Bougainville, Nová Británie⁵⁵ a Nové Irsko⁵⁶. Posledním územím patřícím do výčtu jsou Nové Hebridy (dnešní Vanuatu), které si rozdělily mezi sebe Velká Británie a Francie. Nedošlo však k rozdělení ostrovů, ale vznikl naprosto unikátní útvar britsko-francouzského kondominia. O chod kondominia se takto starala administrativa obou koloniálních rivalů, která však byla duplicitně rozdělena mezi obě vlády.

Koloniální vláda přináší celou řadu změn. Jde zejména o zintenzivnění kontaktu místních obyvatel s kulturními, společenskými a ekonomickými hodnotami západní civilizace. Ohromný rozvoj zažívá zejména misijní činnost, která nejenže pomáhá obracet místní obyvatelstvo na křesťanství ať v jakékoli formě, ale zároveň pomáhá bojovat proti místním hodnotám spatřovaným jako barbarské podle západního myšlení. Kolonizace přináší zásah do tradiční hierarchie ve společnosti.

⁵³ Kolektiv autorů. (2006). *South Pacific and Micronesia*. Lonely Planet. Str.46-47.

⁵⁴ van der Heijden, P. – webová stránka s informacemi o Západní Papue:
<http://www.vanderheijden.org/ng/language-nl.html> (staženo 11.10.2009).

⁵⁵ Přejmenována na Nové Pomořany (Neupommern).

⁵⁶ Přejmenováno na Nové Meklenbursko (Neumecklenburg).

Z ekonomického hlediska dochází k přeměně ze samozásobitelského systému k systému tržnímu. Velká část místního obyvatelstva na tento proces nebyla schopna, či ochotna zareagovat. Toto období je tedy spjato se vznikem hlavního konfliktu mezi západní civilizací a místními zvyky. Konfliktem mezi vším novým a původním způsobem života, obdobím života v komunitě, která vyznává stejné zvyky a mluví stejným jazykem, oproti vzniku občanské společnosti a životu ve městech. Dochází takto k systému dvojvládí. Jednomu, založenému na tradičním životě v komunitě a druhému, praktikovanému skrze koloniální autoritu.

Nově vzniklá administrativní střediska lákají místní obyvatele nehledě na jejich kmenovou příslušnost a pomáhají překonat jejich odlišnosti skrze západní právní strukturu a zavedení společného jazyka. Dodnes můžeme pozorovat mnohojazyčnost mezi místními obyvateli, kteří nezřídka hovoří několika místními jazyky, jazykem koloniální mocnosti a jazykem pidgin⁵⁷. Kmenový jazyk je používán ke každodenní komunikaci se soukmenovci a dává vzniknout fenoménu *wantok*. Pidgin je naopak univerzálním jazykem a jedním z mála prostředků pomáhajícím vytvářet pocit státnosti.

Z hlediska koloniální správy poklidné plynutí času bylo narušeno dvěma světovými válkami. První světová válka znamenala zejména obsazení německého záboru Nové Guiney, Bismarckova souostroví a Šalamounových ostrovů. Druhá světová válka přinesla o poznání zásadnější změny. Jedny z nejtěžších bojů byly soustředěny právě v oblasti Melanésie. Nejznámějšími jsou těžké boje zejména na Šalamounových ostrovech o Guadalcanal.

Příchod Japonců znamenal zásadní změnu v chápání koloniálních mocností místními obyvateli. Zejména Francie a Velká Británie svými prohrami s mocnostmi osy přišly o svou reputaci v očích místních obyvatel.⁵⁸ Na scénu se takto dostávají Američané, kteří těží z úspěšnosti své ofenzivy vůči císařskému Japonsku. Na celé řadě ostrovů vznikají jejich základny, které potřebují široké zázemí mnohokrát

⁵⁷ Jedná se o kreolskou formu koloniálního jazyka.

⁵⁸ UNHCR - World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - New Caledonia : Overview.
<http://www.unhcr.org/refworld/country,,,NCL,45b632e02,4954ce3c19,0.html> (staženo 02.01.2010).

obstarávané místními obyvateli, kteří se dostávají do ekonomického řetězce nesvázaného koloniální politikou. Američané se zároveň k místnímu obyvatelstvu nechovají jako koloniální mocnost a navazují přátelské styky. Dochází tak k ekonomické a kulturní emancipaci melanéského obyvatelstva.

Po válce koloniální mocnosti obnovují svou svrchovanost nad územími v Melanésii. Neexistence elit nedává možnost vzniku samostatných států. Jediným státem, kde takové elity existovaly, byla Indonésie. Ozbrojený boj Indonésanů za nezávislost proti Nizozemcům vedl k vyhlášení nezávislé Indonésie v roce 1945 a jejímu uznání na Haagské konferenci o čtyři roky později. Součástí nově vzniklého celku byla oblast Moluk. Západní část Nové Guiney zůstala pod nizozemskou správou do roku 1962.⁵⁹ Následujícího roku pak byla obsazena Indonésií. Fidži získalo nezávislost na Velké Británii v roce 1970.⁶⁰ Austrálie dovedla k samostatnosti východní část Nové Guiney v roce 1975 pod názvem Papua Nová Guinea.⁶¹ Šalamounovy ostrovy vyhlásily nezávislost v roce 1978⁶² a Nové Hebridy pod názvem Vanuatu až v roce 1980.⁶³

1.4.3. Post koloniální vývoj

Vyhlášení nezávislosti zastihlo většinu ze zemí zcela nepřipravené na samostatnost. Neexistence elit, které by mohly vést státní celky, zapříčinila celou řadu problémů. Koloniální mocnosti takto selhaly, neboť jejich politika nepodporovala intelektuální a emancipační rozvoj svých kolonií. Nekompetence sblížit státní a zvykové právo vyvolala celou řadu konfliktů. Stát není akceptován

⁵⁹ van der Heijden, P. – webová stránka s informacemi o Západní Papue:
<http://www.vanderheijden.org/ng/history.html> (staženo 11.10.2009).

⁶⁰ Encyclopedia Britannica
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/206686/Fiji> (staženo 25.11.2009).

⁶¹ Encyclopedia Britannica
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/442191/Papua-New-Guinea> (staženo 25.11.2009).

⁶² Encyclopedia Britannica
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/553556/Solomon-Islands> (staženo 25.11.2009).

⁶³ Encyclopedia Britannica
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/623102/Vanuatu> (staženo 25.11.2009).

jako hlavní administrátor. Většina komunit neustále žije podle vlastní hierarchie a činnost státu se jich dotýká jen minimálně.

V současnosti přichází cela řada autorů s označením oblasti Melanésie pod termínem „oblouk nestability“⁶⁴, odkazující na neustálé vnitřní konflikty nově vzniklých států v jihovýchodním Pacifiku.⁶⁵ Někteří zacházejí dokonce tak daleko, že považují některé státy za „zhroucené“⁶⁶. Toto označení však není správné, pokud vezme v potaz, že mnoho států získalo samostatnost teprve v nedávné době. Současnou situaci pravděpodobně nejlépe vystihuje termín „vznikající stát“⁶⁷, či v některých případech je vhodné stát považovat za „křehký“⁶⁸.⁶⁹

Ať již budeme používat jakýkoli termín pro uspořádání v Melanésii, je nesporné, že situace mnohých států je dosti kritická. Rozpočty všech zemí oblasti jsou odkázány zejména na zahraniční pomoc, příjmy z těžby nerostných surovin a dřeva, cenově nestálé zemědělské plodiny plantážového způsobu pěstování a u některých stabilnějších oblastí také z příjmů z turistického ruchu. Zásadním problémem států Melanésie je nízké procento obyvatel participujících na státních příjmech. Jinými slovy existuje jen velice málo obyvatel, kteří odvádí část svých příjmů, ať již v podobě daní, či jiných poplatků, do státního rozpočtu a tím nepřímo participují na blahobytu druhých. Stát tak musí využívat prostředky získané z jiných zdrojů, jakými je například výše uvedená extrakce nerostných surovin. Nevýhodou tohoto principu jsou veškeré následně diskutované negativní efekty včetně politických, ekonomických, sociálních a environmentálních.

Ze všech území ve své době nejlépe na samosprávu byla připravena Západní Papua. Díky celé řadě aspektů pramenících z období studené války, skončila v roce 1963 pod indonéskou správou. Indonésie ihned po získání tohoto území, začala

⁶⁴ Z anglického „Arc of instability“.

⁶⁵ Duncan, R., Chand, S., (2002) *The Economics of the 'Arc of Instability*. Asian-Pacific Economic Literature, Vol. 16, str. 1-9.

⁶⁶ Z anglického „Failed state“.

⁶⁷ Z anglického „Emerging state“.

⁶⁸ Z anglického „Fragile state“.

⁶⁹ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str. 2-3, 8-13.

praktikovat velice centralistickou politiku využívající brutálních metod k inkorporaci provincie do stále ještě konstituující se Indonéské republiky. Suhartův režim okamžitě odtajnil své skutečné zájmy s provincií a začal intenzivně využívat přírodních zdrojů Západní Papuy, jakými jsou zejména zlato, měď a vzácné dřeviny, k financování nákladné správy Indonésie, ale také k osobnímu a rodinnému obohacování, uplácení osob loajálních režimu a investicím do armády.⁷⁰

Prvním ze států Melanésie, který získal nezávislost, bylo Fidži v roce 1970. Pokojné vyhlášení nezávislosti na Velké Británii ostře kontrastuje s turbulentním vývojem v posledních čtyřiceti letech. Během toho období Fidži zažilo čtyři vojenské převraty.⁷¹ Hlavní příčinou konfliktů na tomto souostroví je zejména vztah mezi domorodým melanéským etnikem a indickými přistěhovalci, kteří přišli během britského panování na Fidži. Během posledních let došlo k významné emigraci obyvatelstva indického původu, díky níž původní obyvatelé získali opětovnou většinu na ostrovech.

V roce 1975 vyhláší nezávislost na Austrálii také Papua Nová Guinea. Období samostatnosti charakterizuje celá řada problémů spojených s neschopností efektivně vládnout. Snaha politických elit vládnout za každou cenu vede k neustálým rozbrojům bránícím sestavení fungující vlády. Dochází k vysoké fluktuaci politických špiček, což následně ovlivňuje negativně kontinuitu vývoje. Nejzávažnější krizi nezávislá Papua Nová Guinea čelila v podobě secesionistického hnutí vyprovokovaného těžbou v dole Panguna na ostrově Bougainville. Dekáda násilností vedla nejen k naprostému sociálnímu a ekonomickému rozvrácení ostrova, ale zároveň znamenala vážné problémy na politické scéně v Port Moresby. Vysoké náklady na vojenské akce spojené s ukončením přílivu peněz po zavření Panguny v roce 1989 vedlo k řadě vnitřních problémů.⁷² Papua Nová Guinea zároveň čelila vzniku podobného scénáře násilností na svém vlastním území v podobě konfliktu

⁷⁰ King, P. (2004). *West Papua and Indonesia Since Suharto: Independence, Autonomy or Chaos?* Kensington, NSW: University Of New South Wales Press. Str.22-23.

⁷¹ Dva převraty se uskutečnily v roce 1987, dále následuje převrat v roce 2000 a konečně poslední v roce 2006.

⁷² Linnett J. (2009). *Grievances in Bougainville: Analysing the Impact of Natural Resource in Conflict*. Polis Journal, Vol. 2,

ohledně dolu Ok Tedi. Mezi další vážné problémy podryvající autoritu místní vlády je nekontrolovatelná živelná migrace do měst, endemická kriminalita, epidemie HIV/AIDS a násilí na ženách.⁷³

Téměř deset let trvající konflikt na Bougainville se přelil na sousední stát Šalamounovy ostrovy, který získal nezávislost na Velké Británii v roce 1978. Došlo zde k eskalaci násilností zejména mezi etniky Gualů a Malait'ánů na ostrově Guadalcanal. Celková frustrace a chorobné násilí vyústily také v útok na majetek čínských přistěhovalců a obchodníků v hlavním městě Honiara. Celková situace došla zklidnění až po příjezdu jednotek RAMSI, které v současnosti obnovují veškeré státní instituce a zajišťují obnovení korektních vztahů ve společnosti.⁷⁴

Vanuatu vyhlásilo nezávislost až v roce 1980 a je přes řadu vnitřních problémů a jistou logickou nedospělost režimu nejstabilnějším státem oblasti. Je zajímavé si zde povšimnout, že se jedná o jediný stát v oblasti bez významné těžby nerostných surovin a jako jediný neprošel žádným ozbrojeným konfliktem.

Posledním významným aktérem oblasti je francouzská Nová Kaledonie. Společně s Norfolkem je to poslední závislé území v oblasti, přičemž míra a forma dependence mohou být diskutabilní. Ani Nová Kaledonie, která je jedním z nejbohatších území v celém Pacifiku, se nevyhnula násilnostem spojeným s etnickým původem. I zde jedním z akceleratorů konfliktu byla těžba nerostných surovin. Násilnosti kulminovaly zejména během osmdesátých let. Postupně byly tlumeny činnostmi francouzské vlády, která se snažila vyjít vstříc domorodým Kenakům v rámci Matignonských dohod a posléze dohod z Nouméa, které nejenže vedly ke změně statutu vůči Paříži, ale zároveň vytvořily předpoklad pro vyhlášení referenda o nezávislosti.⁷⁵

⁷³ AusAID - *Potential economic impacts of an HIV/AIDS epidemic in Papua New Guinea*
http://www.ausaid.gov.au/publications/pdf/hivaids_png.pdf (staženo 7.10.2009).

⁷⁴ Linnett J. (2009). *Grievances in Bougainville: Analysing the Impact of Natural Resource in Conflict*. Polis Journal, Vol. 2,

⁷⁵ UNHCR – Resolution Adopted by the General Assembly
<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3b00f52938.pdf> (staženo 23.10.2009).

1.5. Ekonomika

Melanésie je oblastí s obrovským ekonomickým potenciálem. Na jejím relativně malém území se nacházejí jedny z největších světových zásob zlata, mědi a niklu. V současnosti pokračuje na mnohých místech surovinová prospekce, která mezi mnohými nalezenými surovinami vedla k objevení ropy a zemního plynu na Nové Guiney.^{76,77} Melanésie je zároveň bohatou zásobárnou drahých tropických dřevin. Mořské hlubiny nabízejí relativně dost ryb, zejména z důvodu mále výtěžnosti lokálními producenty. Zemědělství produkuje celou řadu exotických plodin, které mají možnost získat popularitu na světových trzích. Oblast má také potenciál v chovatelském průmyslu. Příkladem může být chov skotu na ostrově Espiritu Santo na Vanuatu, jehož maso dosahuje nejvyšší světové kvality. O potenciálu ostrovních států, jako turistických destinací není pochyb, přičemž většina států nemusí nabízet pouze pobytovou dovolenou na plážích.

Přes výše zmíněný potenciál státy Melanésie zažívají rozporuplný růst od získání nezávislosti v sedmdesátých letech. Celková nepřipravenost ekonomik a společnosti na samostatnou existenci v rámci vyvíjejícího se nového ekonomického společenství symbolizovaného pokračující liberalizací světového obchodu, vedla k celé řadě ekonomických krizí. Koloniální velmoci většinou zanechaly státy závislé na exportu několika, či mnohokrát pouze jedné primární komodity. Volatilita cen některých těchto komodit a ekonomické krize v pacifickém regionu vyvolaly nezřídka stagnaci ekonomického růstu a sociální napětí. Koloniální mocnosti rovněž zanechaly státy bez existence elit, které nejenže by se staraly o politický vývoj nově vzniklých států, ale zároveň by fungovaly jako schopní státní manažeři.⁷⁸ Inkompetence, neznalost a korupce vedly k celé řadě špatných manažerských rozhodnutí.

⁷⁶ New Guinea Energy - Exploring oil and gas in PNG
<http://www.ngenergy.com.au/> (staženo 28.12.2009).

⁷⁷ Tangguh LNG Project, Bintuni Bay, Západní Papua, Indonésie
<http://www.hydrocarbons-technology.com/projects/tangguh/> (staženo 28.12.2009).

⁷⁸ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.16-19.

Pro pochopení ekonomiky Melanésie je však naprosto nezbytné zmínit její dvojakost. Podobně i jako v západních tržních ekonomikách existuje oficiální (peněžní) ekonomika a stínová ekonomika, avšak jejich poměr je zcela opačný. Stínová ekonomika hraje ve státech Melanésie zcela zásadní roli. Je založena zejména na venkovském způsobu života v typických kmenech, kde většina produkce směřuje k samozásobitelským účelům. Ve státech, kde žije více než osmdesát procent obyvatel na venkově (mimo Nové Kaledonie), je tento způsob života hlavním ekonomickým prostředkem.⁷⁹ Veškeré indikátory ekonomického růstu jsou dostupné pouze pro oficiální ekonomiku. Z tohoto důvodu nejsou indexy jako GDP zcela relevantní pro oblast Melanésie. Odráží pouze peněžní ekonomiku ve městech, některých mimoměstských trzích, cestovní ruch a těžební průmysl. Ostatní ekonomické snažení zůstává skryto měřicími systémy západních ekonomik.

Proto je zde velice dobré využít ostatních měřících technik, jakým je například index spokojenosti se životem (Satisfaction with life index) vyvinutý Adrianem G. Whitem z univerzity v Leicestru. Tento index odráží skutečnou lidskou spokojenost a štěstí založené na vlastním pocitu, nikoli na kupní síle. Pokud využijeme tento systém, tak zjistíme, že země jako je Vanuatu následuje Spojené státy a je o dvě místa před hlavním ekonomickým lídrem jihopacifické oblasti Austrálií za rok 2006.⁸⁰ Podle indexu šťastné planety (Happy Planet Index) představený New Economic Foundation (NEF) zjistíme dokonce, že Vanuatu za ten samý rok je nejšťastnějším místem planety.⁸¹

⁷⁹ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.19-23.

⁸⁰ Satisfaction with Life Index (2006)

http://www.absoluteastronomy.com/topics/Satisfaction_with_Life_Index (staženo 13.11.2009).

⁸¹ Marks, N., Abdallah, S., Simms, A., Thompson, S. et al. (2006). *The Happy Planet Index 1.0*. New Economics Foundation.

<http://www.happyplanetindex.org/public-data/files/happy-planet-index-first-global.pdf> (staženo 13.11.2009).

Tabulka 3 *Ekonomické údaje Melanésie*

	GDP v 1990 USD (2007) ⁸²	Happy Planet Index (2006) ⁸³	Satisfaction with life index (2006) ⁸⁴	HDI (2007) ⁸⁵
Fidži	2229	54, 47 (36.)	223, 33 (57.)	108
Nová Kaledonie (fr.)	12784	-	-	-
Papua Nová Guinea	972	44,75 (76.)	210 (86.)	148
Šalamounovy ostrovy	567	58,93 (20.)	230 (54.)	135
Vanuatu	1140	68,21 (1.)	246, 67 (24.)	126
Západní Papua (ind.)⁸⁶	450	-	-	-

Zdroj: UNESCAP [online], UNDP [online], NEF [online], NewInternationalists [online], Vlastní tvorba.

Jak z výše uvedeného vyplývá, pokud bereme v potaz pouze stínovou ekonomiku, zjistíme, že většina států Melanésie žije relativně spokojený život. Pravdou je, že většině obyvatel nic ze základních prostředků nechybí, avšak do doby, kdy se vyskytnou nějaké potíže. Jakákoli neúroda, či přírodní pohroma mají zásadní vliv na chod stínových ekonomik. Neexistence peněžních prostředků a nemožnost spolehnout se na ostatní kmeny přivádí opět stát na scénu.

Vysoký nárůst populace, kolem tří procent, v sobě skýtá obrovský problém. Zvyšuje se tak tlak na již relativně neefektivní samozásobitelské hospodářství. Dále roste počet lidí migrujících do měst, kde se vytvářejí četné slumy. Nejvhodnějším příkladem je hlavní město Papuy Nové Guiney zaznamenávající v současnosti prudký populační růst, který je doprovázen celou řadou negativních aspektů, jako je téměř endemická kriminalita, prostituce a vysoké množství HIV/AIDS případů.⁸⁷

⁸² UNESCAP Statistical Yearbook for Asia and the Pacific 2008.

<http://www.unescap.org/stat/data/syb2008/15-Economic-growth.asp> (staženo 14.8.2009).

⁸³ Marks, N., Abdallah, S., Simms, A., Thompson, S. et al. (2006). *The Happy Planet Index 1.0*. New Economics Foundation.

<http://www.happyplanetindex.org/public-data/files/happy-planet-index-first-global.pdf> (staženo 13.11.2009).

⁸⁴ Satisfaction with Life Index (2006)

http://www.absoluteastronomy.com/topics/Satisfaction_with_Life_Index (staženo 13.11.2009)

⁸⁵ United Nations Development Programme – Human Development Report (2009)

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf. (staženo 12.09. 2009).

⁸⁶ New Internationalst – West Papua the Facts.

<http://www.newint.org/issue344/facts.htm> (staženo 14.11. 2009).

⁸⁷ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.19-23.

Problémem ekonomického rozvoje je taktéž statut půdy. Například na Papuy Nové Guiney je 97% půdy zvykové.⁸⁸ Jinými slovy téměř všechna půda je pod kontrolou jednotlivých kmenů. Půda je kmenovým vlastnictvím a každý má na ni jistý nárok. Nelze ji však koupit, či směnit. Půdu lze pouze zdědit po zemřelém.⁸⁹ V některých kmenech půda přechází s ženou při svatbě.⁹⁰ Statut půdy zůstává jednou z hlavních překážek rozvoje oficiální ekonomiky, neboť pokud stát, či nějaká zahraniční společnost se rozhodnou pro ekonomickou činnost na daném území, musejí získat svolení od jejího vlastníka. Problémem však bývá vysoká fragmentace a zejména náročnost nalezení pravého vlastníka, který je zodpovědný za smluvní jednání.⁹¹ Takto mnoho projektů zůstává pouze na papíře, poněvadž nebylo možné získat souhlas pravého majitele. Naopak ve chvílích, kdy se ten či onen aktér rozhodne podnikat na kmenovém území bez náležitého povolení, nastává celá řada konfliktů, které budou dále diskutovány v této práci.

Špatná koheze oficiální a stínové ekonomiky vede k pomalému růstu GDP a slabému meziregionálnímu obchodu. Díky subsistenčnímu způsobu života každá komunita má přísun veškerých základních prostředků zaručen vlastní produkcí. Směna existuje téměř výhradně pouze mezi městem a venkovem. Rurální obyvatelé nabízejí zemědělskou produkci na trzích a za utržené peníze přinášejí výtěžky civilizace do svých komunit. Problém nekompatibility ekonomických systémů se projevuje v cenové disbalanci produktů, kdy lokální produkce nestojí téměř nic a veškeré kvalitní importované zboží je nedostupné.

Všechny ekonomiky Melanésie jsou více či méně závislé na zahraniční pomoci. Hlavním donorem v oblasti je Austrálie, Nový Zéland, EU, USA, Japonsko, Čína a Taiwan. Poslední dva jmenovaní častokrát věnují účelovou pomoc, která

⁸⁸ Oliver N., Fingleton J. *Settling Customary Land Disputes in Papua New Guinea*. http://www.aisaid.gov.au/publications/pdf/MLW_VolumeTwo_CaseStudy_11.pdf (staženo 16.09.2009).

⁸⁹ Polomka P. (1990). *Bougainville: Perspectives on a Crisis*. Canberra: Strategic and Defence Studies Centre, Research School of Pacific Studies, Australian National University. Str.2.

⁹⁰ Linnett J. (2009). *Grievances in Bougainville: Analysing the Impact of Natural Resource in Conflict*. Polis Journal, Vol. 2,

⁹¹ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.96.

slouží k přesvědčení vládnoucích elit o diplomatickém uznání jednoho či druhého. Zejména Taiwan se mnohdy uchyluje pouze k uplácení hlavních politických představitelů, což vede pouze ke zvyšování korupce a nikoli k ekonomickému rozvoji.⁹²

Drift mladých lidí do městských oblastí a nízká nabídka pracovních možností ústí častokrát ve snahu dostat se do rozvinutých zemí regionu jako je Austrálie a Nový Zéland. Touha po vyšších příjmech a vyšším materiálním standardu táhne mnoho mladých Melanésanů do zahraničí. Vlády melanéských zemí se snaží jim tento proces usnadnit při lobbování skrze Fórum pacifických ostrovů (Pacific Islands Forum, PIF), které se zasazuje o otevření trhů Austrálie a Nového Zélandu pro přechodné pracovní poměry. Přestože se tyto země takto zbavují pracovní síly, získávají protislužbou velký přísun deviz skrze zasílané remitendy. Zároveň pokud se pracovníci skutečně vrátí do mateřských zemí, přinášejí si s sebou spoustu nových technologií a zkušeností.

Špatná rozvinutost a korupce státního aparátu vede k celé řadě problémů. Hlavním problémem je kontrola nad zdroji, které se často stávají cílem necitlivého extenzivního využívání. Příkladem může být povrchová těžba nerostných surovin, drastické odlesňování a rybolov cizích plavidel v regionu Melanésie.

Vysoký podíl stínové ekonomiky omezuje příjmy do státní pokladny. Nižší příjmy znamenají malé státní investice, proto vlády států v Melanésii musí přijímat mnohokrát neetické obchodní praktiky. Zejména se jedná o exploataci přírodních zdrojů. V případě Papuy Nové Guiney jsou to zahraniční těžařské společnosti těžící zejména zlato a měď, u Šalamounových ostrovů se jedná o těžbu dřeva. Nová Kaledonie těží zejména z příjmů z těžby niklu a dotací z mateřské metropole. Západní Papua je na tom ze všech aktérů nejhůře, neboť její zásoby zlata a mědi jsou vyčerpávány, avšak peníze mizejí v Jakartě, či na kontech v zahraničí. Vanuatu jako jediný stát v regionu bez významných nerostných surovin se musí spoléhat na další aktivity, jako je vytvoření daňového ráje nebo poskytnutí své vlajky pro registraci

⁹² Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.21,22,296.

rejdařským společnostem. Fidži, které bohatlo zejména díky svým zemědělským plantážím, v současnosti využívá práci svých mužů v britském vojsku a zejména v různých žoldněřských jednotkách působících po celém světě.⁹³

Shrneme-li ekonomický vývoj Melanésie, dostaneme se k závěru, že se jedná o velice komplikovaný proces narážející zejména na všudypřítomný konflikt mezi původním zvykovým právem a novodobým občanským právem. Z hlediska ekonomického proti sobě stojí soběstačné hospodářství venkova a na peněžní směně založená oficiální ekonomika ve městech. Vzhledem k tomu, že ve městech nežije ani čtvrtina obyvatelstva jsou příjmy státu velice malé a zároveň pro pozorovatele ekonomických faktorů hodnoty GDP nikterak zvláště užitečné. Zároveň stát získává minimum možných prostředků díky nekvalifikovanému státnímu aparátu a všudy přítomné korupci založené na principu *wantokismu*, kdy příslušníci stejného etnika si neustále vypomáhají a zajišťují celou řadu výhod z pozice jejich funkce.

⁹³ Maclellan N., *Fiji, Iraq and Pacific island security*.
<http://rac.sagepub.com/cgi/content/abstract/48/3/47> (staženo 02.01.2010).

2. Etnický separatismus v Melanésii

2.1. Teoretický úvod k separatismu

2.1.1. Pojem separatismus

Pojem separatismus⁹⁴ se používá pro označení snahy teritoriálně vymezené skupiny hlásící se k rozličné etnické, resp. etnolingvistické, náboženské, kmenové, či kulturní identitě o secesi⁹⁵ od dominantní (zpravidla početně větší) skupiny, a to právě na základě své odlišnosti. Cílem separatistů bývá získání územně vymezené samosprávy pro svoji skupinu, která může mít podobu autonomie, v extrémních případech rovněž iredenty⁹⁶ (v tomto kontextu připojení se k „mateřské“ zemi), či úplné nezávislosti spojené s vytvořením vlastního státu, nezávislého na bývalé metropoli.⁹⁷

Většina územně kompaktních skupin se separatistickým potenciálem se nyní zpravidla hlásí ke společné etnolingvistické identitě a etnicita jako nástroj identity hraje významnější úlohu než jiné formy kolektivního sebeuvědomění se. I proto v současné době, co se výskytu separatistických ohnisek týče, převažuje etnický separatismus, který navíc v řadě světových regionů může být spjat s odlišnou rasovou či náboženskou identifikací.⁹⁸ Zásadní z tohoto hlediska je jednak teritoriální zakotvenost skupiny, která usiluje o odtržení a zároveň silné vědomí odlišnosti identity. Jak podotýká Colin Williams: “vzdálenost, poměrná izolovanost a vědomí nevyužitého potenciálu může být silným mobilizujícím prvkem ve vývoji separatistického hnutí, zejména pokud je posíleno regionální odlišnosti, která

⁹⁴ Výraz pochází z francouzského *séparatisme*, respektive latinského *separo* – rozdělit, rozlišit, separovat.

⁹⁵ Z latinského *secessio* – revolta, secese.

⁹⁶ Z italského *irredento* – nevysvobozený.

⁹⁷ Ve své podstatě se totiž jedná o vztah centrum – periferie.

⁹⁸ Hale, H. (2008) *The Foundations of Ethnic Politics: Separatism of States and Nations in Eurasia and the World*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, str. 12.

zahrnuje takové proměnné, jako jsou jazyk, náboženství, či sdílená historie vykořisťování“.⁹⁹ Detailněji se příčinám separatismu budeme věnovat níže.

2.1.2. Příčiny separatismu

Příčin separatismu může být celá řada. V první řadě se jedná o snahu skupiny usilující o separaci, zvýšit svou bezpečnost, což může být podmíněno bezpečnostními obavami z jednání dominující skupiny, ať již se konalo v minulosti a je pravděpodobné, že bude obdobně konat v současnosti, koná se nyní či je očekáváno v blízké budoucnosti. Toto antagonistické povědomí bývá posíleno zkušeností z etnických čistek, genocidy, etnocidy a jiných forem organizovaného násilí, které se již uskutečnily v minulosti.¹⁰⁰ Obecně platí, že čím vážnější jsou bezpečnostní obavy z chování dominující skupiny, tím významnější je úsilí o odtržení a snadnější mobilizace v řadách příslušníků skupiny, usilující o separaci. Snaha o ochranu své skupiny před bezpečnostní hrozbou vyvstávající zvenčí jde pak ruku v ruce se snahou o ochranu kulturní svébytnosti, tedy identity skupiny, která čelí asimilačním či obecně diskriminačním tlakům na svůj jazyk, náboženství atd.¹⁰¹ Významnou roli ve snahách té které skupiny odtrhnout se od dominantní skupiny hrají ekonomické motivy – snaha zvrátit nerovnoměrnou distribuci ekonomické (i politické) moci v systému. Instrumentální důvody jsou rovněž podstatné, neboť vědomí té které skupiny, že čelí distribuci moci v systému, které je vnímáno nespravedlivě, může být využito politickými špičkami té které skupiny k upevnění jejího postavení, resp. k získání moci a uznání sebe, coby obhájce etnických, náboženských, kmenových aj. zájmů. V neposlední řadě může separatismus ovlivnit i širší geopolitický kontext – rozpad států, který bývá doprovázen vznikem

⁹⁹ Williams C. H. (1980). *The Desire of Nations: Québécois Ethnic Nationalism in Comparative Perspective*. Cahiers de géographie du Québec, Vol. 24, no. 61, str. 48.

¹⁰⁰ Palumbo-Liu, D. (1995) *The Ethnic Canon: Histories, Institutions, and Interventions*, Minneapolis: University of Minnesota Press, str. 173.

¹⁰¹ Jelikož je identita podle názoru autora těchto řádků sociálním konstruktem, pak je třeba upozornit na skutečnost, že se s ní může v návaznosti na specifické zájmy elit či proměnlivou situaci manipulovat, resp. pozměňovat.

mocenského vakua, a vytvoření nových států na jejich místě.¹⁰² Je třeba dodat, že tento – geopolitický - kontext často slouží jako spouštěcí mechanismus pro výše uvedené typy příčin.

Uvedené typy příčin tedy můžeme kategorizovat následujícím způsobem:

- A. Snaha zajistit fyzické přežití (survival) tak či onak definované skupiny.
- B. Snaha ochránit svoji identitu (jazyk, náboženství, kulturu) tváří v tvář silným asimilačním tlakům.
- C. Snaha o zlepšení své sociálně-ekonomické situace.
- D. Snaha politických elit o získání, resp. udržení moci.
- E. Dopad významných geopolitických změn na tu kterou skupinu či region.¹⁰³

2.1.3. Typy reakce ze strany dominujících skupin

Typy reakce ze strany dominující skupiny se mohou kardinálně různit. Dominující skupina může vyjít vstříc požadavkům skupiny, která usiluje o separaci – ať již poskytnutím více práv v oblasti jazykové, kulturní, náboženské či v jiných sférách. V případě některých konfliktů může dominující skupina souhlasit se změnou institucionálně-teritoriálního, resp. ústavního uspořádání společného státu, poskytnutím autonomního statusu, či jeho posílením. V neposlední řadě se může jednat o vytvoření federativního (se zachováním vertikálních vazeb mezi centrem a periferií), konfederativního uspořádání či zavedením principu „společného státu“ (se zavedením horizontálních vazeb).¹⁰⁴ Nemalé množství dominujících skupin se pak může rozhodnout pro zlikvidování separatismu v jakýchkoli jeho formách, který může být chápán jako první krok k rozpadu státu, kontrolovaného dominující

¹⁰² Hale, H. (2008) *The Foundations of Ethnic Politics: Separatism of States and Nations in Eurasia and the World*, Cambridge: Cambridge Univ. Press, str. 88.

¹⁰³ Berberoglu, B. (1995). *The National Question: Nationalism, Ethnic Conflict, and Self-Determination in the Twentieth Century*, Temple University Press, str. 104.

¹⁰⁴ Podrobněji k této problematice předně z hlediska mezinárodního práva viz Musgrave, T.,D. (2000) *Self-Determination and National Minorities*, Oxford: Oxford University Press, str. 25-67.

skupinou, resp. jako hrozba jejímu dominantnímu postavení.¹⁰⁵ Nicméně je třeba dodat, že pouze malé procento států je ochotno akceptovat myšlenku úplného odtržení částí jejich území, obývaných jinými (etnickými) skupinami, zejména nejedná-li se o zámořské kolonie.

2.2. Historický vývoj etnického separatismu v Melanésii

Počátek etnického separatismu v Melanésii můžeme datovat do období bezprostředně po druhé světové válce. Počáteční úspěchy Japonska ve válce proti západním mocnostem vlyly sebevědomí i do myslí nepočetných melanéských elit. Přestože Japonci na většině území nebyli nikterak populární, jejich působnost změnila pohled domorodých obyvatel na státoprávní uspořádání celků, ve kterých žili. Dá se tedy říci, že toto období znamená pro místní obyvatelstvo první hlubší uvědomování a sžívání se stáním celkem uměle vytvořeným koloniálními mocnostmi.

Přestože pocit budování národa nebyl nikterak silný, docházelo k objevování místních znaků, které by odlišovaly jedno melanéské území od druhého. Vlna nacionální euforie se šířila zejména z Asie přes indonéský archipelag. Nenašla však pochopení v myslích místních obyvatel, kteří se soustředili na každodenní život. Kdo však tyto myšlenky přejímal, byla asijská etnika žijící v Melanésii. Jednalo se zejména o početnou indickou komunitu na Fidži a dále o čínské menšiny žijící na většině ostrovů. Číňané s ohledem k malému počtu a zejména vzhledem k statutu obchodníků nikterak zvlášť neprojevovali svoje politické přesvědčení. Indická komunita vzhledem ke svému početnému zastoupení byla více politicky angažována,

¹⁰⁵ Na tomto místě je třeba dodat, že v současné době žádný recept na „léčení“ separatismu neexistuje – podle některých hypotéz, poskytnutí autonomie či její posílení napomáhá posílení teritoriálně vymezené etnické identity skupiny, která usiluje o separatismus, zatímco jiné hypotézy podporují poskytnutí dle možnosti co nejsilnější samosprávy separatistickým skupinám, aby došlo k minimalizaci konfliktu.

což následně také vedlo na Fidži v roce 1970 k prvnímu vyhlášení nezávislosti v Melanésii.¹⁰⁶

Nacionalistické hnutí mělo a má silné kořeny v Indonésii. Tvrdě vybojovaná nezávislost na Nizozemí za cenu vyčerpaných surovinových zdrojů Japonci a následná krvavá osvobozenecská válka, vedla k silnému nacionalistickému uvědomění. Indonésie vyhláší nezávislost již v srpnu roku 1945, ale uznání se dočká až na konci roku 1949. Indonésie však považovala vytvoření republiky na základech původní Nizozemské východní Indie. Tento koncept symbolizuje i národní motto Indonéské republiky „Jednota a různorodost“ (*Bhinneka Tunggal Ika*).¹⁰⁷ Součástí takto vzniklé Indonéské republiky je i Melanésany obývané souostroví Moluky. Celá Západní Papua zůstává pod správou Nizozemců. Od uznání nezávislosti v roce 1949 Indonésie neustále tlačila na Nizozemí, aby předalo tuto poslední državu. Pro Nizozemce, přes odpor domácího veřejného mínění, bylo národní hrdostí a posledním ospravedlněním krvavého konfliktu, udržet tuto dříve zcela opomíjenou součást východní Indie. Přes neustálý tlak Indonésie o připojení Nizozemské Nové Guiney v padesátých letech, začali Nizozemci připravovat svou kolonii na nezávislost.¹⁰⁸

Právě zde můžeme vidět počátky melanéské státnosti a snahy o vytvoření nezávislého státu. V případě Západní Papuy tato snaha byla logickým vyústěním situace, neboť po předání samosprávy a odchodu Nizozemců, pouze nezávislost by garantovala zachování a ochranu kulturních a náboženských hodnot. V době vrcholné studené války se jednalo o boj s časem vytvořit fungující elity v zemi, kde pojetí celku nikdy neexistovalo. Nová Guinea je místem s nepřeborným množstvím odlišných kmenů mnohokrát vysoce nepřátelských vůči sobě.¹⁰⁹ Melanéska, či státní

¹⁰⁶ Mukadam, A. N. (2005) *Ethno-nationalism and the Fijian Grassroots*. Diplomová práce, University of Saskatchewan, Saskatoon, Kanada.
http://www.tamilnation.org/selfdetermination/nation/civic_ethno/Ethnonationalism_And_The_Fijians.pdf (staženo 26.12.2009).

¹⁰⁷ Majapahit - Bhinneka Tunggal Ika
<http://www.eastjava.com/books/majapahit/html/bhinneka.html> (staženo 12.12.2009).

¹⁰⁸ King, P. (2004). *West Papua and Indonesia Since Suharto: Independence, Autonomy or Chaos?* Kensington, NSW: University Of New South Wales Press. Str.21.

¹⁰⁹ TIME (12.10.1961). *Indonesia: UNTEA Party*.

identita v počátku nefungovala jako efektivní nástroj ke konstituci jednoty. Na scénu se tak dostává křesťanství, v té době již široce rozšířené mezi místním obyvatelstvem díky misionářskému působení. Náboženství se stalo prvkem, který efektivně vytvářel občanskou společnost a zároveň vymezoval Papuánce vůči potencionálnímu nebezpečí ze strany Indonésie.

Přes veškerou snahu Nizozemí o pokojný proces státoprávního určení pro Západní Papuu, nebyla geopolitická konstelace počátku šedesátých let nakloněna tomuto činu. V roce 1962 Indonésie vážně pohrozila vojenským obsazením teritoria plnou mobilizací. Nizozemci proklamovali, že budou bránit a administrovat Západní Novou Guineu dokud nebude schopná sebeurčení. Přes silnou intervenci administrativy J. F. Kennedyho došlo k podepsání dokumentu v New Yorku v roce 1962, kde Nizozemci souhlasí s dočasnou správou UNTEA (United Nations Temporary Executive Authority) do roku 1963, kdy území začne spravovat Indonésie a do roku 1969 musí být místním obyvatelstvem odsouhlaseno, jestli Západní Papua zůstane jako indonéská provincie, či se vydá cestou samostatnosti.¹¹⁰

Přestože již dříve se odehrávaly násilné vzpoury proti koloniálním autoritám, většinou se nejednalo o konflikt přes hranice kmenů. Právě zde však začíná období násilného souboje s konkrétním cílem sebeurčení. Konflikt v Západní Papuy je v současnosti jedním z nejdéle trvajících na světě. Stal se jakýmsi průkopníkem konfliktů, které se rozhořely v oblasti Melanésie v následujících letech. Většina z konfliktů má velice podobné rysy a příčiny nehledě na to, ve které konkrétní zemi se odehrávají. Oblast Melanésie si takto vysloužila název „oblouk nestability“ (Arc of instability)¹¹¹, který nese také kniha Rona Maye zabývající se konflikty v Papuy, Bougainville, Vanuatu, Fidži a na Šalamounových ostrovech na přelomu tisíciletí.¹¹² Jak z výčtu vyplývá, chybí pouze francouzská Nová Kaledonie, která by do něho

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,829255,00.html> (staženo 22.09.2009).

¹¹⁰ Saltford J. (2003). *The United Nations and the Indonesian Takeover of West Papua, 1962 – 1969: The Anatomy of Betrayal*. London: Routledge Curzon.

¹¹¹ Australian Labor Party – postoj Kevina Rudda k oblouku nestability.

http://www.alp.org.au/download/now/arc_of_instability.pdf (staženo 05.01.2010).

¹¹² May R. (2001). *Arc of Instability: Melanesia in the Early 2000s* Macmillan Brown Centre for Pacific Studies ; State, Society and Governance in Melanesia Project, Research School of Pacific and Asian Studies, Australian National University, Christchurch, N.Z. : Canberra, ACT.

zcela jistě mohla patřit, přestože situace je v současnosti relativně klidná. Avšak dramatické události zejména v osmdesátých letech výrazně destabilizovaly nejen Novou Kaledonii, ale celý region. Po podepsání Matignonských dohod v roce 1988 a Dohody z Nouméa v roce 1998 nastalo období očekávání referenda o nezávislosti na Francii. S jeho blížícím se datem je možné očekávat opětovné vyhrocení situace.

2.3. Příčiny a projevy etno-separatismu v Melanésii

Odchod většiny koloniálních mocností z oblasti Melanésie a následného vyhlášení nezávislých států vedlo k uspokojení pouze některých aktérů. Nemůžeme proto chápat tento proces jako dovršení snah melanéských států o sebeurčení. Princip sebeurčení zůstává jedním z nejožehavějších témat vývoje regionu z bezpečnostního hlediska. Celá oblast Austronésie je protkána velkým množstvím konfliktů, které jsou jako „časovaná nálož“, a pokud dojde k explozi, je množné, že vyústí v humanitární krizi obrovského rozsahu a zároveň může ohrozit stabilní ekonomiky Austrálie a Nového Zélandu.

V současnosti je to zejména konflikt probíhající na Západní Papuy, který vytváří největší krizový potenciál. Opětovná eskalace konfliktu po pádu autokratického režimu Suharta vedla k řadě mrtvých, zatčených a deportovaných. Dochází k potlačování všech základních práv a svobod na místním obyvatelstvu. Místní obyvatelé jsou vystaveni perzekuci ze strany vládních orgánů. Pokud konflikt bude pokračovat takovýmto směrem, hrozí, že přeroste do rozměrů, kdy již nebude cesta zpět a dojde k mezinárodní krizi. Mnohé země proto již dnes opět upozorňují na tento problém a apelují na jeho urychlené řešení.¹¹³

Je až nápadně povědomé, jak jsou si konflikty v oblasti podobné. Všechny oblasti, které v současnosti zažívají nebo v nedávné době zažívaly konfliktní situaci, jsou bohaté na nerostné suroviny. Konkrétně Západní Papua, ostrov Bougainville a Nová Kaledonie jsou pod správou státního celku, se kterým se alespoň signifikantní

¹¹³ Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.139.

část populace neslučuje. Dochází tak k využívání lokálních přírodních zdrojů, avšak veškeré příjmy mizejí ve státních kasách v dalekých metropolích, a také na účtech zkorumpovaných vládních, administrativních a vojenských kruhů. Těžba nerostů sebou zároveň přináší celou řadu negativních jevů. Zejména se jedná o ekologické důsledky pro danou oblast. Jelikož to nejsou většinou místní, kdo dává pravidla pro těžbu, velké zahraniční společnosti těží nejvýnosnějšími metodami, které jsou často velice ekologicky nešetrné. Z místních obyvatel neexistuje nikdo, kdo by mohl regulovat tento proces exploatace. Vše je řízeno z hlavního města státu, kde nemají příliš odvahy ani pochopení pro změnu ve způsobu těžby, neboť nejenom čím výnosnější těžba, tím více peněz bude odvedeno do státní pokladny těžbařskou společností. Stát si zároveň často ponechává jistou procentuální část společnosti, která nejenže přináší garantovaný výnos, ale zároveň mu dává rozhodovací pravomoc v představenstvu.

Velká část těžbařských projektů nereflektuje vlastnictví půdy, které je zcela klíčové pro samozásobitelskou ekonomiku, místní kulturu a spirituálno. Půda se totiž dědí po generace, a proto neslouží pouze k užití současného vlastníka, ale ke stejnému účelu sloužila po staletí jeho předkům. Vlastnictví země je základní a to nejcennější, co Melanésan může mít. Je symbolem hrdosti, moci, bohatství a prosperity. Vlastnictví půdy může v Melanésii sjednocovat jednotlivé komunity, avšak konflikt o ní může již tak dosti fragmentované společnosti nadále více atomizovat.¹¹⁴

Příčinou vzniku konfliktu tedy může být nerespektování vlastnických práv místních obyvatel na konkrétní půdu. Pokud těžbařská společnost respektuje vztah místních k půdě a místní obyvatelé se rozhodnou spolupracovat, není ještě vše vyhráno, neboť mnohokrát dochází na spory o konkrétního vlastníka, který by získával rentu a další odškodné. Takto vzniká častý konflikt mezi místním obyvatelstvem.¹¹⁵ Konflikt dále může mít podobu nesouhlasu po započetí těžby.

¹¹⁴ Regan A. J. (2003) *The Bougainville Conflict: Political and Economic Agendas*. Ed. Ballentine K., Sherman J., Boulder: Lynne Rienner. Str 133-166.

¹¹⁵ Regan A. J. (2007) *Development and Conflict: The Struggle over Self-Determination in Bougainville*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 96.

Mnohokrát dochází k zaplacení obyvatel, na jejichž území leží těžba, avšak obyvatelé žijící za hranicemi záboru nedostávají nic, přestože se potýkají s následky těžby také. Mnoho těžařských společností vypouští ohromné množství odpadu do řek, jezer a moře, čímž znečišťuje ohromné množství primárně vody a sekundárně veškerého ekosystému. Vznikají ohromná území bez života, neboť odpadní struska často neúprosně zničí veškerý život. Dřevařské společnosti mají podobný dopad na své okolí. Nejenže kácením dřeva ničí regionální mikroklima, ale zároveň ve snaze dostat se hlouběji do pralesa a zmizet tak z kontroly úřadů, kácejí na místech, kde nezískaly povolení od místních vlastníků potažmo ani vlády.

Poslední z konfliktních aspektů vyplývající z vlastnictví půdy není přímo založený na konfliktní linii mezi jejími vlastníky, pronajímateli a dalšími zainteresovanými. Jedná se o obyčejnou závist ostatních obyvatel na ostrově či v provincii, kteří nejsou nijak zasaženi ani negativně, ani pozitivně v podobě pobírání renty. Právě výše renty a rychlé zbohatnutí obyvatel často konkurenční komunity je pro ně velice těžko akceptovatelné. Z tohoto důvodu si často vybíjejí svou frustraci na těchto obyvatelích, pro které peníze jsou doslova „danajským darem“, neboť nejenže popudí proti nim ostatní komunity, ale zároveň jim vezmou zaběhlou formu života. Ti tak většinou končí nezaměstnaní, neboť z velké části nic jiného než žít se samozásobitelským zemědělstvím a rybolovem neumějí. Nedostatek seberealizace a frustrace vedou k dalšímu konfliktnímu štěpení.

Výše uvedené pramení z primárního konfliktu o statut půdy. Existuje závažný rozdíl mezi zvykovým vlastnictvím půdy a chápáním půdy jako jedné ze základních třech složek ekonomie společně s prací a kapitálem podle západního chápání. Zvykové vlastnictví půdy nekoresponduje s požadavky moderního státu, který by rád uvítal její využití pro různé investice, ať již ze zahraničí, nebo z domácích zdrojů. Otázka přizpůsobení chápání mezi využíváním půdy moderním státem a zvykovým pojetím, je zcela zásadní pro pokojný a prosperující vývoj bez konfliktních projevů.

Na problematiku vlastnictví půdy a těžebních aktivit v Melanésii přímo navazuje otázka migrace obyvatel. V případě na suroviny bohatých a o oddělení

aspirujících oblastí se jedná zejména o ekonomickou imigraci. V případě Západní Papuy se jedná zejména o imigraci z přelidněných oblastí Jávy. Tito lidé přicházejí ze dvou důvodů. První skupina jsou nejchudší obyvatelé Indonésie, kteří dostávají státní pobídky ke kolonizaci tohoto území. Nejedná se o nic jiného než, co praktikuje Čínská lidová republika v Tibetu nebo v Ujguristánu, kde se snaží zvrhnout poměr místního obyvatelstva vůči majoritní populaci. Tímto krokem sleduje vláda v Jakartě snížení separatistického pnutí a konečné podmanění si oblasti. Druhou skupinou jsou dobrovolní imigranti, kteří chtějí participovat na nezměrném bohatství této provincie a jejím relativním nedotčením.

Příchod indonéských imigrantů zcela mění demografické rozložení obyvatelstva. V současnosti více než třetina celkového obyvatelstva Západní Papuy není melanéského původu. Ve městech je pak tento poměr opačný ve prospěch přistěhovalců. Ti nejenže vytlačují místní obyvatele participující na oficiální ekonomice ve městech, ale i obyvatele vytvářející stínovou ekonomiku svým neustálým postupem do vnitrozemí a nezákonným zabíráním půdy. Místní obyvatelé žijící na venkově přicházejí o své území také díky těžařským společnostem těžícím zejména zlato, měď a vzácné dřeviny.

Na ostrově Bougainville v Šalamounových ostrovech, ale administrativně patřícím pod Papuu Novou Guineu, příčinu pro separatismus zavedlo také objevení nerostného bohatství a otevření dolu Panguna.¹¹⁶ Pro vznik tohoto konfliktu platí všechny výše uvedené příčiny. Není, však zcela jednoduché určit, do jaké míry se jedná o etnický separatismus. Pokud budeme považovat za etnikum každou austronéskou či papuánskou komunitu hovořící jiným jazykem není důvod pochybovat, že se jedná také o etnický konflikt. Avšak pokud připustíme fakt, že se jedná o lidi se společnou kulturou a zvyky, bylo zcela nezbytné v počátku separatistického konfliktu se diferencovat vůči zbylé populaci na Papuy Nové Guiney. Z hlediska jazykového je Bougainville anomálií z okolních ostrovů, neboť jeho obyvatelé hovoří papuánskými jazyky. Místní obyvatelé se proto vymezovali

¹¹⁶ Regan, A. J. et al. (2005). *Bougainville Before The Conflict* (illustrated edition ed.). Sydney: Pandanus Books. Str.7.

vůči ekonomickým imigrantům v době fungování dolu Panguna svou podstatně tmavší pletí a kulturním i geografickým odkazem spjatým se Šalamounovými ostrovy.¹¹⁷

Krize na Šalamounových ostrovech ukázala, jak nebezpečné a lehce přenositelné jsou konflikty v Melanésii. Dlouhá občanská válka na ostrově Bougainville měla svou dohru na Šalamounových ostrovech, kde klid byl obnoven až po příjezdu společné mise pacifických národů s hlavním zastoupením Austrálie nazvané RAMSI. Zde se nejednalo o konflikt způsobený přímo těžbou nerostných surovin, přestože na Šalamounových ostrovech hrozí nebezpečí nepokojů kvůli extenzivní deforestaci. Přesto těžbařské společnosti byly opět u zrodu konfliktu. Konkrétně Australian Solomons Gold Limited (ASG) otvírala důl Gold Ridge na Guadalcanalu a Solomon Islands Plantation Limited rozšiřovala svoje plantáže olejové palmy. Zvýšená poptávka po pracovní síle přilákala další migranty z nejlidnatějšího ostrova Šalamounových ostrovů Malaita, kteří již v té době tvořili většinu obyvatelstva v hlavním městě státu ležícím na Guadalcanalu. Nepokoje se odehrávaly zejména na hlavním ostrově Guadalcanal. Příčinou nepokojů bylo napětí mezi místním obyvatelstvem a příchozími z ostrova Malaita. Probíhal zde podobný scénář jako na Bougainville. Docházelo k etnickému násilí majícímu za cíl odchod Malait'anů zpět do svého domova nebo stáhnutí se do hlavního města Honiara. Jak je z průběhu konfliktu patrné, cílem Gualů¹¹⁸ nebylo secesionistické snažení vůči státní autoritě, ale separace etnik uvnitř státního celku. Jedná se opětovný důkaz vysoké fragmentace uvnitř společnosti a nízký práh vnímání státní soudržnosti.¹¹⁹

Nová Kaledonie patří do této řady etno-separatistických konfliktů, přestože je zcela jednoznačně nejrozvinutějším státem oblasti a z hlediska HDP zaujímá přední příčky v rámci celé pacifické oblasti. Konflikt nese charakteristické stopy všech ostatních konfliktů v Melanésii. Opět se zde jedná o spor kvůli extrakci nerostných surovin, přílivu imigrantů a o charakter půdy. Přesto konflikt na Nové Kaledonii má

¹¹⁷ Linnett J. (2009). *Grievances in Bougainville: Analysing the Impact of Natural Resource in Conflict*. Polis Journal, Vol. 2,

¹¹⁸ Původní obyvatelé ostrova Guadalcanal.

¹¹⁹ Moore C. (2004) *Happy Isles in Crisis: The Historical Causes for a Failing State in Solomon Islands, 1998 – 2004*. Canberra: Asia Pacific Press. Str. 68-92.

několik dalších specifických vlastností. Zejména počet imigrantů přesahuje počet původních obyvatel tzv. Kenaků a dále Nová Kaledonie nenabrala směr ostatních kolonií v oblasti a nevyhlásila samostatnost právě z důvodu velkého množství přistěhovalců udržujících vazby na Francii.¹²⁰

V osmdesátých letech se však vzedmula silná vlna nacionalistického cítění mezi domorodými Kenaky. Zejména po vyhlášení nezávislosti britsko-francouzského kondominia Nové Hebridy pod jménem Vanuatu. Takto se Nová Kaledonie mající více než čtvrtinu světových známých rezerv niklu stala posledním státem oblasti udržujícím pouto s mateřskou metropolí. Snaha Kenaků o sebeurčení, a ve své podstatě záchranu svého postavení ve vlastní zemi, vyústila v řadu útoků vůči představitelům francouzské moci. Po dlouhé periodě násilností se situace zklidnila s Matignonskými dohodami z roku 1988 a zejména pak dohodami z Nouméa v roce 1988. Nová Kaledonie v současnosti očekává referendum o sebeurčení, které se má uskutečnit mezi lety 2014 a 2019, zatím co je stále závislá na přísunu peněz z francouzské pokladny.¹²¹

Z výše uvedených konkrétních projevů separatistického pnutí v Melanésii dospíváme k závěru, že pro většinu konfliktů je charakteristických několik následujících bodů:

- A. konflikt o půdu
- B. imigrace
- C. nekompatibilita ekonomických systémů
- D. korupce
- E. špatné přerozdělování financí

¹²⁰ Deckker P. (2007) *Development and Self-Determination in New Caledonia*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 111-136.

¹²¹ Deckker P. (2007) *Development and Self-Determination in New Caledonia*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 111-136.

F. extrakce přírodních zdrojů

G. sebeurčení (lokální, státní)

H. nerespektování lokálních zvyků

CH. *wantokismus*

I. rodící se státnost

2.4. Východiska řešení krize

Je zcela jasné, že Melanésie prochází procesem přeměny z původního regionálního způsobu života založeného na celé řadě specifických zvyků na oblast, která je součástí mezinárodního společenství. Globalizace a s ní spojená unifikace světového systému ať již po stránce politické, ekonomické, či sociální zasáhla tuto oblast s nebyvalou intenzitou.¹²²

Melanéské státy jsou velice mladé a křehké celky. Jedná se o systémy, které se teprve vyvíjejí, nikoli kolabují. Právě proto je nezbytné mít trpělivost s vývojem těchto států. Je třeba brát v potaz regionální specifika a snažit se je sloučit se současnými požadavky mezinárodního systému. Není to proces jednoduchý, ostatně mnohým dnes již řekněme vyvinutým státům toto trvalo staletí, proto i Melanésie má právo na jistý čas, který je nezbytný k překonání svébytných překážek. Je dosti pravděpodobné, že během tohoto procesu se změní velké množství hodnot a melanéské státy se zvyšující se hodnotou GDP naopak budou ztrácet na Happy Planet Indexu, což pramení z přerodu na materiální hodnoty.

V tomto procesu je třeba apelovat na státy v regionu a na celé mezinárodní společenství, aby pomohly asistovat těmto zemím v nevyhnutelném přerodu na moderní stát s ekonomikou vycházející z oficiální ekonomiky.

¹²² Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub. Str.287.

3. Aktivity těžařských společností

3.1. Minulost, současnost a budoucnost těžby nerostů v regionu

Melanésie je regionem s ohromným nerostným bohatstvím, které bylo odkryto pouze z malé části. Přestože se jedná o oblast relativně malou vzhledem k tomu, že velkou část regionu tvoří moře, nacházejí se zde jedny z největších potvrzených zásob zlata, mědi a niklu na světě. Oblast dále nabízí velké zásoby kobaltu, manganu a také nově ropy a zemního plynu.

V minulosti byla výhodou oblasti relativní vzdálenost od center světové výroby a krátká koloniální minulost. Z tohoto důvodu se zachovalo množství nerostného bohatství téměř nedotknutého do období nezávislosti. Přes tento fakt prospekce z počátku 20. století ukazovaly na ohromný potenciál, který si mnohé společnosti z bývalých koloniálních mocností pojistily zabráním koncesí na tehdy známé lokality. Rozvoj těžby začal zejména od šedesátých let 20. století, kdy došlo k otevření několika velkých těžebních oblastí.

Z počátku těžařské společnosti čelily celé řadě logistických problémů. Zejména neprostupnost horského terénu centrální Nové Guiney činila vysoké provozní nároky. Příkladem necht' je důl Grasberg v Západní Papuy, který má mnoho světových prvenství nejen v množství a výtěžnosti rud, ale také jako místo, kde se nachází celá řada technických rekordů v těžařském průmyslu. Dalším problémem, kterým čelily, byla vzdálenost od spotřebitelských center. S rozvojem států v pacifické oblasti a zejména pak ve východní, jihovýchodní a jižní Asii o tento problém ubylo.

Nerespektování pravidel a zvyků místních obyvatel, ekologická devastace okolí, korupce a mnohé další vyvolaly odpor místních obyvatel. Mnohé z dolů se

staly terčem jejich odporu vůči zahraničním společnostem a s nimi spojenému novému ekonomickému pořádku.¹²³

V současnosti přes celou řadu problémů si stále více společností uvědomuje, jak velice důležité je respektovat lokální zvyky. Přestože počáteční náklady na otevření dolů jsou vyšší, v konečném účtování společnosti vydělají, neboť ozbrojený střet s domorodci by je stál mnohem více prostředků, či dokonce zavření těžařského místa, jako se tomu stalo na Bougainville v Panguně, tehdy jednom z největších povrchových dolů na světě. Pro úspěšnost tohoto procesu musí i státní úředníci postupovat s citem ke každému případu. Není možné, aby veškeré výnosy končily na účtech politických představitelů, či byly investovány pouze v regionech klanově příbuzných s vládními představiteli.

3.2. Charakteristika těžařských společností a jejich projektů

Cílem této kapitoly je představit hlavní těžařské společnosti působící v regionu společně s jejich nejdůležitějšími projekty. Z velké části se jedná o velké nadnárodní společnosti, které ovládají řadu těžařských projektů po celém světě a jsou hlavními hráči v procentuálním podílu produkce jednotlivých surovin. Pro potřeby této práce se spokojíme s krátkým popisem pouze jednoho z největších projektů v této kapitole, přičemž největšímu projektu dolu Grasberg se věnuje celá následující samostatná kapitola.

Všechny těžařské projekty jsou uvedeny níže v přehledné tabulce se základními informacemi o jednotlivých projektech. Tabulka znázorňuje území těžby a název největší současné těžařské lokality v oblasti. Častokrát dochází totiž k tomu, že nedaleko od původního místa těžby dojde k objevení ještě bohatšího naleziště a následnému přesunu těžby pouze o několik stovek metrů. V tabulce je pak vždy uveden název společnosti, která přímo vznikla k těžbě konkrétní lokality (např. BCL

¹²³ Banks, G., 2002. *Mining and environment in Melanesia: contemporary debates reviewed*, The Contemporary Pacific, Vol. 14 Str.39–67.

– Bougainville Copper Limited), či název skupiny, která získala koncesi pro těžbu a zároveň je hlavním podílníkem na projektu (Freeport McMoRan). Posledním zmíněným údajem je předmět těžby, kde jsou uvedeny pouze hlavní produkty dolu v současnosti. Na Nové Guiney jsou téměř vždy zásoby zlata doprovázeny ohromným depozitem mědi, proto častokrát předmětem těžby jsou oba dva kovy. V některých případech započala těžba jednoho kovu a po jeho vytěžení se přešlo na druhý. To se stalo například u dolu Ok Tedi, kde nejprve byl vytěžen vrchol hory Mt. Fubilan obsahující zlato a posléze se přešlo k těžbě mědi, která tvořila zbylou část hory.

Tabulka 4 Seznam hlavních těžařských projektů v Melanésii

Území	Název lokality	Společnost	Produkce
Indonésie (Halmahera)	Gosowong ¹²⁴	Newcrest Mining (PT. Nusa Halmahera Minerals (NHM)) ¹²⁵	Zlato
Indonésie (Západní Papua)	důl Grasberg ¹²⁶	Freeport-McMoRan ¹²⁷	zlato, měď
Papua Nová Guinea	důl Ok Tedi ^{128,129}	Ok Tedi Mining Limited (OTML)	měď
	Porgera ¹³⁰	Porgera Joint Venture (PJV) ¹³¹	zlato
	Lihir ¹³²	Lihir Gold Limited	zlato

¹²⁴ Newcrest Mining Limited – Gosowong.

<http://www.newcrest.com.au/operations.asp?category=4> (staženo 14.10.2009).

¹²⁵ PT. Nusa Halmahera Minerals člen Newcrest Mining Group

http://www.nhm.co.id/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=14&lang=en (staženo 14.10.2009).

¹²⁶ Freeport-McMoRan Copper&Gold Inc. – Grasberg.

<http://www.fcx.com/operations/asia.htm> (staženo 14.10.2009).

¹²⁷ Joint venture s Rio Tinto Group.

¹²⁸ Ok Tedi Mining Limited – Ok Tedi.

<http://www.oktedi.com/> (staženo 14.10.2009).

¹²⁹ Do roku 2002 v majoritním vlastnictví BHP Billiton, která je největší těžařskou společností na světě od fúze v roce 2001 mezi australskou Broken Hill Proprietary Company (BHP) a britským Billitonem.

¹³⁰ Barrick Gold Corporation - Porgera

<http://www.barrick.com/GlobalOperations/AustraliaPacific/PorgeraJV/default.aspx> (staženo 14.10.2009).

¹³¹ Porgera Joint Venture (PJV) patří pod Barrick Gold, což je největší zlato těžařská firma na světě.

¹³² Lihir Gold Limited – Lihir.

<http://www.lglgold.com/asp/index.asp?pgid=10726> (staženo 14.10.2009).

Papua Nová Guinea (Bougainville)	důl Panguna ¹³³	Bougainville Copper Ltd ¹³⁴	měď, zlato
Šalamounovy ostrovy	Gold Ridge ¹³⁵	Australian Solomons Gold Limited (ASG)	zlato
Nová Kaledonie (fr.)	Thiebaghi, Nepoui, Poum, Thio, Kouaoua ¹³⁶	Société Le Nickel (SLN) ¹³⁷	nikl, ferronikl
	Goro ¹³⁸	Vale Inco Nouvelle – Calédonie	nikl
	Konimabo ¹³⁹	Xstrata	nikl

Zdroj: Těžařské společnosti [online]. Vlastní tvorba.

Přestože většina výše uvedených projektů vyprovokovala jistý konflikt mezi těžařskou společností a místními obyvateli, největší problém pravděpodobně vytvořily doly Ok Tedi v Papuy Nové Guiney a Panguna v tomtéž státě, avšak na ostrově Bougainville. Oba projekty mají podobné jmenovatele příčin konfliktu, ostatně jako většina konfliktů v Melanésii.

Ok Tedi je těžařský projekt na horním toku největší papuánské řeky Fly. První průzkumná těžba začala již v sedmdesátých letech společností Kennecott Copper Corporation¹⁴⁰. V osmdesátých letech začala těžbu australská společnost BHP¹⁴¹, která vlastnila majoritní podíl na dole. Po dvaceti letech těžby, která degradovala celé okolí dolu a zejména pak povodí řeky Fly, kde vysoká koncentrace mědi zabíjela řadu vodních živočichů a dále pak nánosy na březích řek neustále měnily tok řeky a vedly k rozlévání kontaminované vody do náplavových oblastí, přenechala

¹³³ Bougainville Copper Limited – Panguna.

<http://www.bcl.com.pg/> (staženo 14.10.2009).

¹³⁴ Hlavním akcionářem společnosti je britsko-australské Rio Tinto s 53.6%, následováno vládním podílem Papuy Nové Guiney s 19.1%, ESBC (European Shareholders of Bougainville Copper) se 4% a zbylý podíl je ve vlastnictví soukromých investorů.

¹³⁵ Australian Solomons Gold Limited – Gold Ridge.
<http://www.solomonsgold.com.au/> (staženo 14.10.2009).

¹³⁶ ERAMET – těžařské oblasti (2007)
http://www.eramet.fr/us/PRODUCTION_GALLERY_CONTENT/DOCUMENTS/Nos_metiers/Nickel/UK/CentresMiniers_UK8.pdf (staženo 14.10.2009).

¹³⁷ Ve vlastnictví francouzské společnosti ERAMET

¹³⁸ VALE INCO Nouvelle Calédonie
<http://www.valeinco.nc/> (staženo 14.10.2009).

¹³⁹ Xstrata Nickel

<http://www.xstrata.com/corporate/commodities/nickel> (staženo 14.10.2009).

¹⁴⁰ V současnosti je Kennecott Utah Copper Corporation (KUCC) divizí skupiny Rio Tinto.

¹⁴¹ BHP Billiton od sloučení s britským Billitonem v roce 2001.

svou činnost v roce 2002 Ok Tedi Mining Limited s majoritním státním podílem skrze PNG Sustainable Development Program Limited (PNGSDPL).¹⁴²

Tento velice kontroverzní projekt vyvolal celou řadu mezinárodní kritiky. Zejména ekologičtí aktivisté protestovali proti způsobu těžby zlata již od počátku těžebních operací. Později s přechodem na těžbu mědi došlo ke zvětšení objemu prací a zasažení daleko širšího prostoru. Proti dolu již neprotestovaly pouze přímo zasažené skupiny obyvatel žijících v bezprostřední blízkosti dolu, ale také obyvatelé v celé délce povodí řeky Fly. Konflikt se vyznačuje celou řadou typických znaků společných s ostatními těžebními projekty v oblasti Melanésie. Jde zejména o nerespektování hodnot místních obyvatel v podobě zabírání jejich zvykové půdy pro potřeby těžby. Dále vzniká konflikt ohledně přerozdělování těžbou vygenerovaných peněz. Většina peněz skončí v zahraničí a ostatní prostředky ve státním rozpočtu. Místní obyvatelé z dolu profitují jen velice málo, pokud vůbec. Největší katastrofou spojenou s dolem Ok Tedi je však jeho ekologický dopad. Kontaminace způsobné těžbou ovlivnily celý říční ekosystém na jih od centrálního pohoří. Mnohé komunity závislé zejména na sběru sága a lovu ryb, přišly o základní prostředky jejich subsistence.¹⁴³

3.3. Dopady těžby

3.3.1. Ekonomické

Ekonomické hledisko těžby nerostů je vždy hlavním důvodem jejich extrakce. Přesto, jak si ukážeme, těžba není vždy pozitivním ekonomickým jevem o politických, sociálních a ekologických aspektech ani nemluvě.

¹⁴²Marshall W. (2002). *Australian Mining Giant Leaves Environmental Disaster in Papua New Guinea*. World Socialist Website.

<http://www.wsws.org/articles/2002/apr2002/png-a09.shtml> (staženo 12.10.2009).

¹⁴³World Bank and National Research Institute. (2002). *Papua New Guinea Environment Monitor*. Boroko, Papua New Guinea.

Povolení těžby nerostných surovin u každého státu souvisí se snahou získat finance do státního rozpočtu ať již přes finanční odvody těžbařské společnosti, podíl ve společnosti, či státem organizovanou extrakci. Peníze takto získané je stát schopen využít k investicím podporující ekonomický růst, či je použít k umoření zahraničního dluhu. Dalším pozitivem těžby jsou nové pracovní příležitosti. S rostoucí mechanizací v tomto průmyslu však počet míst rapidně ubývá. Zároveň náročnost pracovních podmínek zvyšuje možnost úrazu, či jiných zdravotních nebezpečí, které následně ubírají prostředky ze sektoru zdravotnictví. O poznání pozitivnějším aspektem je rozvoj komunikační infrastruktury v podobě budování nových silnicí, železničních tratí, letišť a přístavů, které následně, či někdy i současně, mohou být užity pro civilní účely.

Negativní ekonomický efekt těžbařských společností na ekonomiku státu je zejména spojen s efektem tzv. holandské nemoci. Podle této teorie, pokud stát získá nečekaně vysoký příjem z těžby nerostných surovin¹⁴⁴, dojde k proinflačním tlakům, které mají negativní vliv na místní produkční sektor, jenž se stává v zahraničí nekonkurenceschopný.¹⁴⁵ Efekt holandské nemoci může být dále prohlouben, pokud zvýšení těžby je zároveň doprovázeno zvýšením cen komodity.¹⁴⁶ Příkladem může být právě Papua Nová Guinea, kde významná těžba zlata a mědi byla doplněna vysokými cenami těchto komodit, zvláště pak mědi po roce 2000.

Součástí holandské nemoci je posilování směnného kurzu, který brání exportu ostatní produkce z dalších hospodářských sektorů, jako je zemědělství nebo zpracovatelský průmysl. Vysoké ceny na domácím trhu pak lákají celou řadu importérů snažících se využít nekonkurenceschopnosti domácích producentů, kteří v případě melanéských států mají nevýhodu v technologické nevyspělosti. Výsledkem procesu holandské nemoci je celkový růst nezaměstnanosti, maximalizovaný faktem, že původní příčina jejího vzniku, tedy těžbařský průmysl,

¹⁴⁴ Nemusí se jednat pouze o nerostné suroviny, ale také o exportní plantážové plodiny jako je kakao či káva, které častokrát tvoří u některých rozvojových ekonomik hlavní exportní artikl.

¹⁴⁵ Gylfason T. (2001). *Lessons from the Dutch Disease: Causes, Treatment, and Cures*. <http://www.ioes.hi.is/publications/wp/w0106.pdf> (staženo 30.12.2009).

¹⁴⁶ Neary, P.J., van Wijnbergen, S. (1986.), *Natural Resources and the Macroeconomy*, Basil Blackwell, London. Str. 43.

nezaměstnává příliš mnoho lidí. Ekonomický vývoj země je provázen významným poklesem produktivity a životní úrovně velké části obyvatel.¹⁴⁷

V případě Papuy Nové Guiney tento proces zcela zlikvidoval papuánský export, neboť cena produkce je v zahraničí nekonkurence schopná.¹⁴⁸ Papuánská Kina dosáhla takové hodnoty, že Papua Nová Guinea je jednou z nejdražších zemí regionu, přestože veškeré produkty a služby jsou na velice nízké úrovni. Tento fakt dále ovlivňuje další průmysly jako např. cestovní ruch. Negativní dopady pocítí zejména hlavní složka hospodářství – zemědělství, které současně prožívá těžké období, způsobené mnohými environmentálními katastrofami včetně klimatického efektu El Niño. Lidé participující na formální ekonomice, kteří přišli takto o práci, nejsou schopni se efektivně uživit a dochází ke zvýšení sociálního napětí, které je dokumentováno alarmujícími údaji kriminálních statistik. Hlavní část kriminality se hromadí ve velkých městech, zejména pak Port Moresby, které neblaze dokumentuje stav společenského úpadku způsobeného ekonomickou frustrací z nezaměstnanosti.

V rozvojových státech efekt holandské nemoci může být umocněn rozvojovou pomocí, či půjčkou od Mezinárodního Měnového Fondu, Světové banky a dalších agentur, jako to bylo u Papuy Nové Guiney za bývalého předsedy vlády Sira Mekere Morauta. Přes veškeré garance bývají tyto peníze určeny na neefektivní rozvojové projekty, či mizí skrze zkorumpovanou místní byrokracii.¹⁴⁹

Existuje celá řada možností, jak čelit projevům spojeným s fenoménem holandské nemoci. V případě Melanésie nejefektivnější by bylo převádět výnosy spojené s těžbou nerostných surovin postupně, nikoli najednou. Peníze by tak mohly být využity k investicím v zahraničí, či mohly by být uloženy ve stabilizačních fondech. Takto by se peníze mohly pomalou cestou dostávat zpět do zemí, které je vygenerovaly těžbou nerostů, aniž by zapříčinily negativní efekt zvýšení inflace a

¹⁴⁷ Gylfason T. (2001). *Lessons from the Dutch Disease: Causes, Treatment, and Cures*.
<http://www.ioes.hi.is/publications/wp/w0106.pdf> (staženo 30.12.2009).

¹⁴⁸ Laplagne P. (1997). *Dutch disease in the South Pacific: evidence from the 1980s and beyond*. Pacific Economic Bulletin, Asia Pacific Press Vol. 12, No. 1. Str. 84-96.

¹⁴⁹ Shek E., *Australian Aid to Papua New Guinea: Where is This Aid Really Going?*
<http://eview.anu.edu.au/cross-sections/vol5/pdf/06.pdf> (staženo 30.12.2009).

směnného kurzu. Zároveň stabilizační fondy by plnily roli garanta stabilního růstu, kdy by byly v dobách vysokých cen nerostných surovin plněny a naopak v době nízkých cen by zaručovaly stabilní přísun financí.¹⁵⁰

Peníze by zároveň měly být investovány do vzdělání, infrastruktury a rozvoje výrobních struktur. Došlo by k diverzifikaci ekonomických aktivit a zároveň změny struktury příjmů z daní pro státy.¹⁵¹ Problémem tohoto konceptu je, že se jedná o dlouhodobou strategii, která přestože je chápána mnohými jako potřebná, není ve velké většině rozvojových států realizovatelná, v Melanésii nevyjímaje. Existují totiž tlaky na politické elity, aby využily veškerých příjmů k rychlému odstranění chudoby, což ve své podstatě vede k výše popsánému. Jedná se o velice komplikovaný proces, který bude u mnohých států Melanésie vyžadovat odbornou asistenci rozvinutých zemí.

3.3.2. Politické

Těžba nerostných surovin s sebou přináší také dopady politické. Ty jsou většinou negativní, pokud pomineme takové aspekty, jako že vlastnictví klíčových surovin zvyšuje vyjednávací potenciál politických reprezentací států. V případě Melanésie se však jedná o výhradně negativní dopady spojené se vzrůstající nedemokratičností systému, korupcí, separatismem, etnickým násilím a dalšími.

Na příklad objevení dolu Grasberg znamenalo naprostý konec všech, byť jen sebemenších náznaků samosprávy a demokracie pro Západní Papuu. Snaha Indonéské republiky a zejména pak armády a klanu okolo prezidenta Suharta o získání kontroly nad ziskem z těžby znamenalo absolutní militarizaci území, která by zaručovala bezpečí pro těžbařského giganta Freeport-McMoRan. Tato americká firma ve snaze získat bezpečí pro svoje aktivity neustále uplácí místní vojenskou posádku,

¹⁵⁰ Gylfason T. (2001). *Lessons from the Dutch Disease: Causes, Treatment, and Cures*. <http://www.ioes.hi.is/publications/wp/w0106.pdf> (staženo 30.12.2009).

¹⁵¹ Gylfason T. (2001). *Lessons from the Dutch Disease: Causes, Treatment, and Cures*. <http://www.ioes.hi.is/publications/wp/w0106.pdf> (staženo 30.12.2009).

kteřá jim vytváří jakousi privátní armádu. Zároveň dochází k vytváření vlastních milic většinou z přistěhovalců, kteří následně terorizují místní obyvatelstvo. Freeport-McMoRan jde ve svém korupčním jednání natolik daleko, že vláda v Jakartě vysílá do oblasti elitní jednotky *Kopassus*¹⁵², které stráží tento ekonomický klenot Indonésie.¹⁵³ Zejména za vlády presidenta Suharta příjmy z Grasbergu nejenže znamenaly velkou část GDP Indonésie, ale zároveň byly vitálním bonusem pro blízké spolupracovníky režimu a rodinné příslušníky.¹⁵⁴

Otevření dolu znamená ohromné příjmy pro státní pokladnu, proto každý ze států se snaží získat co největší kontrolu nad těmito příjmy. Dochází tak většinou přes vstup do společnosti jako podílník. Tím se stát stává přímo zodpovědný za veškeré činy spojené s těžbou. Konflikty takto vzniklé mohou snadno eskalovat do daleko závažnějších rovin.

Slabá identifikace se státními strukturami, podpořená neadekvátním přerozdělováním bohatství akumulovaného těžbou vůči lokalitě původu, vede k separatistickým tendencím jako na příkladu ostrova Bougainville, či Západní Papuy. Dochází k eskalaci etnického násilí, které by za normálních okolností nevzniklo. Aktivita těžařských společností takto polarizuje latentní konflikty.

3.3.3. Sociální

Těžařské společnosti často nerespektují lokální zvyky, zejména pak vztah domorodých obyvatel k půdě. Příchod zahraničních pracovníků a migrace z ostatních částí zemí vede k vytváření sociálního napětí, které nezřídka končí etnickým konfliktem.

¹⁵² *Komando Pasukan Khusus* – speciální jednotky indonéské armády.

¹⁵³ Conboy, Ken. (2003) *Kopassus*. Jakarta Indonesia: Equinox Publishing.

¹⁵⁴ Leith, D. (2002) *The Politics of Power: Freeport in Suharto's Indonesia*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Místní obyvatelé a vlastníci půdy od nepaměti přicházejí s přeměnou využití své půdy k těžařským aktivitám nejen o zemi svých předků, ale zároveň o prostředek své obživy. Každá z komunit má svůj typický vztah k půdě a bez ní nehledě na možné finanční kompenzace ztrácejí prostředek seberealizace. Místní obyvatelstvo pak migruje do měst, kde není schopno konkurovat již usídleným a novému ekonomickému systému adaptovaným obyvatelům. Nově příchozí, tak většinou končí ve favelách na předměstích, které si však z části zachovávají charakter vesnice. Většina obyvatel však zůstává a čelí dalším problémům vyplývajících z blízkosti těžebních operací. Nastalá frustrace a radikalizace z nedostatku příležitostí vede k celé řadě společensky patologických jevů.¹⁵⁵

Těžařské společnosti velice málo podporují lokální sociální programy, které by zapojily místní obyvatele do alternativních aktivit. Přestože existuje skupina lidí, kteří se přizpůsobí a pracují pro těžařskou společnost, náročnost na kvalifikaci a zároveň malý požadavek na pracovní sílu z řad místních vede k separaci obou skupin. Zároveň existuje neochota některých pracovat na vlastní půdě pro někoho jiného, což je zcela logický fakt vyplývající ze zvykového práva.

Místní obyvatelé jsou velice špatně vypláceni z půdy, což je násobeno konfliktem ze strany domorodců o opravdového vlastníka půdy, který by měl být odškodněn. Dochází tak k souboji uvnitř komunity o právo na konkrétní půdu. Do konfliktu se zapojují i přilehlé kmeny, které ať již ze závisti, či ze snahy také participovat se angažují.¹⁵⁶

V nastalém chaosu se hněv místních obyvatel obrací zejména vůči samotné těžařské společnosti a častokrát ještě více vůči centrální vládě, kde mizí většina prostředků, které se následně nevracejí zpět do provincie. Cílem jejich odplaty se pak stávají vládní autority a ekonomičtí imigranti, kteří přímo pracují na dole, či vytvářejí zázemí pro těžební operace.

¹⁵⁵ Martine-Alier. Identity and Power in Ecological Conflicts.

http://www.ijtr.org/Vol2No1/MARTINEZ-ALIER_IJTR_Vol2_Issue1.pdf (staženo 26.11. 2009).

¹⁵⁶ Linnett J. (2009). *Grievances in Bougainville: Analysing the Impact of Natural Resource in Conflict*. Polis Journal, Vol. 2,

3.3.4. Ekologické

Ohromné zisky pro státní pokladnu a dalekosáhlá korupce vytvářejí předpoklady pro svévolné chování těžbařských společností ve svých záborech. Odlehlost většiny těžbařských projektů v nepropustných oblastech Melanésie, daleko od metropolí a zejména daleko od zájmu světových médií, dává možnost těžbařskému průmyslu použít nejvíce efektivní metody těžby, které jsou většinou na úkor ekologických aspektů.

Snad nejlepším důkazem jsou satelitní záběry z těžby v dole Grasberg. Shodou okolností jediné volně dostupné. Tato oblast nejenže je velice dobře střežená před útoky Papuánců, ale zejména před zraky světové veřejnosti. Grasberg je důl s největšími zásobami zlata a s nejvyšší výtěžností mědi na světě.¹⁵⁷ Cena tohoto bohatství je vykoupena „megalomanstvím“ samotného projektu, který se stal v současnosti největším lidským výtvozem viditelným z vesmíru. Při ohromném množství vytěženého materiálu a způsobu jeho dopravy do pobřežních oblastí je téměř nepředstavitelná ekologická degradace ohromného území v oblasti dolu až po břehy Arafurského moře.

¹⁵⁷ Mealey, G. A. (1996). *Grasberg: Mining the Richest and Most Remote Deposit of Copper and Gold in the World, in the Mountains of Irian Jaya, Indonesia*. New Orleans: Freeport-Mcmoran Copper & Gold.

4. Konflikt na Západní Papuy

4.1. Historie konfliktu

Historie konfliktu se datuje do období bezprostředně souvisejícího s vyhlášením nezávislosti Indonésie. Na konferenci v Haagu bylo požadováno indonéskými nacionalisty uznání Indonésie v rámci hranic bývalé Nizozemské východní Indie. Národní jednota byla jedním ze Sukarnových hlavních cílů, pokud chtěl udržet vznikající stát rozkládající se na více jak 17 000 ostrovech obývaných lidmi hovořícími různými jazyky, vyznávajícími odlišná náboženství a mající rozdílné hodnoty a představy o své budoucnosti. Význam Papuy pro indonéské nacionalisty byl také dosti symbolický nejen proto, že byla místem exilu mnohých z nich během nizozemské koloniální vlády, ale zároveň její kulturní odlišnost by podpořila myšlenku, že Indonésie není založena pouze na jednom dominantním etniku a jeho náboženství, ale jedná se o moderní multikulturní stát založený na společné historii pod nizozemským jhem.¹⁵⁸

Zároveň po vyčerpání mnohých ropných nalezišť Japonci během druhé světové války, řešila Indonésie finanční příjmy na budování státu. Na základě různých lobby, a také zpráv z geologického výzkumu prováděného v dobách nizozemské správy, bylo usouzeno, že Západní Papua by mohla být zdrojem obrovských surovinových zásob, což se ostatně o několik let později ukázalo.

Přes veškerou snahu indonéských představitelů zůstala Západní Papua v nizozemském držení. Ti neustále argumentovali, že se jedná o zcela etnicky odlišnou oblast od vlastní Indonésie, která nemá žádnou etnickou, náboženskou ani kulturní podobnost se zbylou částí souostroví. Na základě těchto skutečností začali Nizozemci připravovat Západní Papuu na samostatnost. Během padesátých let tak

¹⁵⁸ Chauvel R. (1997). *Decolonising Without the Colonised: The Liberation of Irian Jaya*. Ve sborníku Elizade D. (ed.) *Las Relaciones Internacionales en el Pacífico: Colonización, Descolonización y Encuentro Cultural*. Madrid: Consejo Superior de Investigación Científica. Str. 553-574.

v této odlehle oblasti Nizozemci plnili misijní a vzdělávací činnost, která vytvořila předpoklady pro vznik samostatného státu. Na konci padesátých let existovala vrstva domorodých obyvatel, kteří nejenže byli schopní převzít otěže vlády, ale zároveň zde působili nově vyškolení lékaři, architekti, policisté a mnohé další profese nezbytné pro efektivní fungování státu. V roce 1961 se dokonce konaly volby do národního parlamentu a byly přijaty národní symboly včetně hymny *Hai Tanahkoe Papua* (Ó má země Papua) a vlajky s Jitřenkou. Západní Papua, respektive *Papua Barat*, jak se začala oficiálně jmenovat, pokročila ve formování státních institucí natolik daleko, že předběhla o mnoho let budoucí nezávislé státy Melanésie.¹⁵⁹

V době studené války a stoupajícího vlivu SSSR v Indonésii, která v té době měla třetí největší komunistickou stranu na světě, se Spojené státy za každou cenu snažily získat vliv v této velice důležité zemi. Jejich velvyslanec se jako jediný z regionálně zainteresovaných západních mocností nezúčastnil ceremoniálu spojeného s inaugurací parlamentu. V době eskalace konfliktu na začátku šedesátých let, kdy Sukarno pokusem o vojenskou invazi chtěl odvrátit pozornost národní i mezinárodní od stoupajících vnitřních nepokojů. Američané využili tuto příležitost k získání si indonéských představitelů, když prezident Kennedy bezprostředně svolal do New Yorku konferenci zastupitelů Indonésie a Nizozemí. Během těchto rozhovorů docházelo k neustálému ovlivňování nizozemské delegace, aby se zřekla podpory nezávislosti Západní Papuy a předala ji pod indonéskou zprávu. Američané slavili úspěch, když Nizozemci přistoupili na Newyorskou úmluvu v srpnu 1962, která znamenala přechod správy nad Západní Papuou pod UNTEA¹⁶⁰, která měla v následujícím roce předat území Indonésii. Ta měla spravovat oblast do vyhlášení „Aktu svobodné volby“¹⁶¹, ve kterém místní obyvatelé měli rozhodnout, jestli si přejí setrvat pod indonéskou správou, či chtějí zvolit cestu nezávislosti.¹⁶²

¹⁵⁹ MacLeod J. (2007) *Self-Determination and Autonomy: The Meanings of Freedom in West Papua*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 140-142.

¹⁶⁰ United Nations Temporary Executive Authority (Organizace spojených národů Dočasný výkonný orgán).

¹⁶¹ *Penentuan Pendapat Rakyat*, PEPERA.

¹⁶² King, P. (2004). *West Papua and Indonesia Since Suharto: Independence, Autonomy or Chaos?* Kensington, NSW: University Of New South Wales Press. Str.22.

Ihned po obsazení Západní Papuy došlo k rozpuštění místního parlamentu a byly zakázány veškeré státní prvky vytvořené v předešlých letech za asistence Nizozemců. Začalo období konstantního teroru místního obyvatelstva včetně takových forem, jako je uvěznění, mučení, vraždění, a dokonce letecké nálety a kulometné útoky. Přes veškeré zastrašování a likvidaci odpůrců Papuánci pokračovali v odporu formou občanské neposlušnosti, jako bylo zpívání národní hymny a vztyčování vlajky s jitřenkou. V roce 1965 došlo k vytvoření odbojové organizace *Organisasi Papua Merdeka* (OPM)¹⁶³ a její militantní složky odboje TPM^{164 165}.

V roce 1969 vyvrcholilo snažení Indonésie o přidružení Západní Papuy skrze „Akt svobodné volby“ později ironicky nazývaného „Aktem žádné volby“. Co původně mělo být referendum, kde se každý mohl vyjádřit o osudu své země, se stalo „fraškou“ s tisícovkou předem vybraných a „náležitě zpracovaných“ volitelů. Takto byla stvrzena doba temna, která trvala až do pádu Suhartova režimu vyprovokovaného asijskou finanční krizí v roce 1998. Během těchto dvaceti pěti let mezinárodního nezájmu o osud Západní Papuy byly potlačeny dvě velká povstání z let 1977 a 1984 a řada dalších menších.¹⁶⁶

S příchodem reforem v Indonésii spojených s pádem Suhartova režimu se znovu objevil požadavek Papuánců na sebeurčení, stejně jako z mnoha dalších regionů. Přes prvotní úspěch, který zažíval během prvních let skrze vznik různých institucí, opět na indonéské politické scéně vítězí myšlenka jednotné Indonésie, zejména pak po vyhlášení nezávislosti Východního Timoru.

Skutečný indonéský zájem o Západní Papuu začal nabývat své kontury naopak s nástupem Suhartovi moci, kdy již na začátku své vlády v roce 1967 uzavřel třicetiletý kontrakt s americkým Freeport Sulphur na těžbu zlata a mědi v horách

¹⁶³ Organizace papuánské svobody/nezávislosti

¹⁶⁴ *Tentara Papua Nasional* (Papuánská národní armáda)

¹⁶⁵ Chauvel R., Bhakti N. (2004). *The Papua Conflict: Jakarta's Perceptions and Policies*. Washington D.C.:East West Center.

¹⁶⁶ King, P. (2004). *West Papua and Indonesia Since Suharto: Independence, Autonomy or Chaos?* Kensington, NSW: University Of New South Wales Press. Str.23.

Jayawijaya v regionu Tembagapura.¹⁶⁷ Práce na konstrukci dolu Ertsberg¹⁶⁸ začaly v roce 1971 a byly dokončeny o dva roky později, kdy začala první těžba. Garance třicetileté smlouvy tedy začala pomalu plynout od data zprovoznění. Přestože by Suharto zřejmě stál o provoz dolu vlastními (indonéskými) prostředky, jeho nedostupnost a náročnost na logistickou přípravu nedávaly Indonésii šanci pustit se do takového projektu. Zároveň vychytralá diplomacie Kissingera vedla k celé řadě výhod a privilegií pro Freeport-McMoRan, které vyústily k jeho nedotknutelnosti v Indonésii.¹⁶⁹ Vzájemný vztah byl dále provázán přímou finanční podporou Freeportu-McMoRan lokální indonéské administrativě s armádou v čele a zejména pak zisky, tantiémy a další příjmy Freeportu-McMoRan nejenže plnily státní pokladnu v Jakartě, ale zároveň vysoké částky se objevovaly na účtech příslušníků Suhartovi rodiny a jeho nejbližších a nejuvěrnějších spolupracovníků. Vzájemný vztah byl ještě více podpořen v roce 1988, kdy byl objeven v nedaleké vzdálenosti důl Grasberg¹⁷⁰. Jeho nepředstavitelná výtěžnost, jak zlata, tak i mědi katapultovala tento projekt Freeport-McMoRan na první místo světových žebříčků, zároveň když předsedou představenstva společnosti Freeport-McMoRan se stává sám Kissinger.¹⁷¹ V roce 1991 je podepsána další smlouva prodlužující nájem na dalších 30 let.¹⁷²

Bohatství generované tímto dolem ostře kontrastuje s chudobou místních obyvatel. Místo aby byly prostředky použity na rozvoj oblasti, odkud pocházejí, tak peníze mizí buď v zahraničí, nebo v Jakartě ve formě součásti národního rozpočtu, dále pak na kontech bývalé a současné vlády a jejich příbuzných. Největším paradoxem však zůstává fakt, že velká část peněz je použita vůči původním obyvatelům skrze armádní, paramilitaristické a privátní vojenské akce ve snaze přizpůsobit region potřebám těžby. Bohatství dolu, které by zcela jistě generovalo minimálně padesát procent GDP Západní Papuy, končí v rukou těch, kteří na jejím

¹⁶⁷ King, P. (2004). *West Papua and Indonesia Since Suharto: Independence, Autonomy or Chaos?* Kensington, NSW: University Of New South Wales Press. Str.22-23.

¹⁶⁸ Ertsberg holandský výraz znamenající rudná hora

¹⁶⁹ Hitchens C. (2001). The Trial of Henry Kissinger
http://www.thirdworldtraveler.com/Kissinger/Afterword_TOHK.html (staženo 10.09.2009).

¹⁷⁰ Grasberg holandský výraz znamenající travnatá hora.

¹⁷¹ Henry Kissinger byl předsedou představenstva Freeport-McMoRan v letech 1988 – 1995.

¹⁷² Hitchens C. (2001). The Trial of Henry Kissinger
http://www.thirdworldtraveler.com/Kissinger/Afterword_TOHK.html (staženo 10.09.2009).

prospěchu nemají nejmenší zájem. Důl se takto pro místní obyvatele stal prokletím a zároveň důvodem k boji za samostatnost a sebeurčení.

4.2. Příčiny a následky konfliktu

4.2.1. Ekonomické

Ekonomické příčiny konfliktu můžeme sledovat ve dvou rovinách. První rovinou je dopad těžby na hospodářský vývoj oblasti bezprostředně zasažené těžbou v okolí dolu Grasberg. Jedná se zejména o to, jak těžba ovlivnila schopnost místních obyvatel užít se v rámci konkrétního ekonomického systému jednotlivého etnika a dále jakým způsobem ovlivnila nadměrná regionální migrace přeměnu lokálních hospodářských aktivit. Druhou rovinou je konflikt ohledně přerozdělování zisků z těžby. Vláda v Jakartě a veškeré na ní napojené kliky získávají veškerý profit zanechaný Freeportem-McMoRan Indonésii. Naopak provinční vláda nezískává téměř nic, a pokud nějaké peníze putují zpět, míří zejména do ozbrojených složek s cílem zachovat klid v oblasti a zaručit kontinuitu příjmů pro metropoli.

Oblast zasažená těžbou se dělí na dva geografické regiony. Jedním je primární místo těžby, které se nachází hluboko ve velice vysokých horách, které dosahují téměř pěti tisíc metrů. Druhým je široká pobřežní nížina hustě zalesněná tropickým deštným lesem a mangrove. Každá z těchto oblastí má své etnikum, které žije naprosto odlišným životem přizpůsobeným životním podmínkám, ve kterých vyrůstali jejich předci.

Prvním ze dvou původních papuánských etnik jsou horští Amungmeové, kteří jsou zemědělci s produkcí zaměřenou zejména na pěstování sladkých brambor, pandánové palmy a chov prasat. V nížinách naopak žijí Kamorové, jejichž život je

orientován zejména k vodě ať již říční, či k moři. Jedná se o samozásobitele, kteří jsou závislí zejména na rybolovu a ságu.¹⁷³

Těžba v oblasti zasáhla obě dvě etnika velice tíživě. Nejenže jim byla sebrána půda bez jakékoli kompenzace. V jejím případě se z pozice místních obyvatel nejedná pouze o ušlý zisk z těžby, ale zejména o ztrátu základního prvku obživy, bohatství a hrdosti. Amungmeové tak přišli o jedinou formu obživy, neboť v místech, kde dříve pěstovali plodiny, vznikl důl, či jeho bezprostřední zázemí. Snaha těchto lidí o obranu svého území byla několikrát brutálně potlačena ať již jednotkami přímo pod velením Freeportu-McMoRan, či místních bezpečnostních složek složený z vládních jednotek a různých milicí. Následně mnoho Amungmeů opustilo své domovy a přesunulo se do vzdálenějších oblastí k příbuzným komunitám, avšak bez vlastnictví půdy docházelo ke kontaktu i mezi nimi. Další možností bylo začít pracovat na dole, ale nízké stavy zaměstnanosti díky vysokému nasazení strojové techniky společně s nízkou kvalifikací neumožňovaly místním ucházet se o velké množství postů. Lidé, kteří zůstali na svých polích, mají nyní omezené množství plochy pro svůj systém rotačního zemědělství, který stěží stačí na uživení komunity s vysokou natalitou. Existoval by zde i potenciální požadavek produkce zemědělských plodin pro zaměstnance dolu, avšak nekompatibilita ekonomických systému tento prvek směny nedovoluje. Podobný problém řeší poslední skupina místních obyvatel, kteří řešili ztrátu půdy migrací do nově vznikajících měst na pobřeží. Města vznikají zejména jako exportní, zpracovatelská a zásobní střediska pro těžební aktivity. Příchozí imigranti z hor zde nemusí řešit problém zvykového vlastnictví půdy, avšak jejich nekvalifikovanost jim nedovoluje se zaměstnat a končí tak ve favelách na předměstí, kde jsou decimováni nejen veškerými nešvary spojenými s těžařskými městy, ale zároveň celou řadou místních nemocí (zejména malárie), na které nejsou z vysokohorského prostředí adaptováni.¹⁷⁴

¹⁷³ Paull D., Banks, G., Ballard C., Gillieson D. (2006) *Monitoring the Environmental Impact of Mining in Remote Locations through Remotely Sensed Data*.
http://www.geocarto.com.hk/cgi-bin/pages1/mar06/5_Paull.pdf (staženo 02.01.2010).

¹⁷⁴ Walton A.A. (2001) *Mining a Sacred Land - Freeport in West Papua*
<http://survivalsolidarity.files.wordpress.com/2009/09/mining-a-sacred-land.pdf> (staženo 02.01.2010).

Kamorové přicházejí také o svůj prostředek obživy založený zejména na rybářství a sběru plodin. V jejich případě se jedná zejména o sekundární následky těžby, kdy nánosy z těžby přetvářejí reliéf krajiny a zároveň kontaminují vodní zdroje těžkými kovy. Základní prostředek výživy ságo se stává nedostupným a život ve vodních tocích mizí. Snižující schopnost se uživit vytváří tlaky vůči těžařské společnosti a jejím chráněncům. Část obyvatel opět řeší nastalou situaci odchodem do vznikajících regionálních center, kde konflikt nadále eskaluje. Dochází nejen k ekonomické nekompatibilitě obou způsobů života, ale k celé řadě kulturních a společenských nepochopení.¹⁷⁵

Z ekonomického hlediska konflikt přerůstá na provinční úroveň, neboť Papuánci a jejich politické zastoupení požadují veškeré, nebo aby alespoň větší část výnosů zůstala v provincii. Samotný důl by generoval více jak padesát procent hrubého domácího produktu a staral by se téměř o většinu exportu, zatímco v současnosti jediným, kdo na celém obchodu profituje, je Indonésie a samozřejmě Freeport-McMoRan. Podobně špatné, či neexistující přerozdělování bohatství stálo za celou řadou konfliktů v Melanésii včetně separatistického snažení na ostrově Bougainville. Místní představitelé požadují, aby peníze vyprodukované v Západní Papuy byly použity na rozvoj místní infrastruktury, školství, zdravotnictví a dalších. V současnosti však plní bankovní účty lidí spřízněných s režimem v Jakartě a plní výše uvedené cíle, avšak v ostatních částech archipelagu.

4.2.2. Politické

Těžba nerostného bohatství Papuy nerespektující místní obyvatelstvo po stránce sociální, ekonomické a ekologické se odráží v politické rovině konfliktu. Důl Grasberg a veškeré aktivity spolu s ním spojené se stávají jistým katalyzátorem etno-separatistického konfliktu v Západní Papuy trvajícím od šedesátých let, kdy toto území obsadila Indonéská republika. Ze strany místních obyvatel se jedná zejména o

¹⁷⁵ Walton A.A. (2001) Mining a Sacred Land - Freeport in West Papua
<http://survivalsolidarity.files.wordpress.com/2009/09/mining-a-sacred-land.pdf> (staženo 02.01.2010).

požadavek na *merdeku*, která má mnoho konotací v případě Západní Papuy. Hlavní dvě chápání tohoto pojmu jsou svoboda a nezávislost. Indonéští politici pod *merdekou* rozumějí pouze parafrázi vlastního boje za nezávislost vůči Nizozemcům, kde tento výraz spojoval veškeré prostředky boje za docílení svobody a nezávislosti.

Ať již chápeme *merdeku* jakkoli, tak jejím hlavním cílem z pozice místních obyvatel je snaha navázat na činnost Nizozemců v padesátých letech 20. století, kdy v Západní Papuy vznikaly jednotlivé národní instituce, vyvíjela se intelektuální třída a lidé mohli otevřeně vyznávat své vlastní hodnoty. Místní obyvatelé, či mnozí aktivisté v exilu se snaží získat pozornost na mezinárodní scéně pro požadavek svobodného vývoje. Jedním z nejlepších prostředků, jak na svůj boj upozornit, je právě skrze jeden z největších dolů světa generující nejenom nepředstavitelné zisky, ale zároveň způsobující ohromující škody na místním prostředí a životě lidí.¹⁷⁶

Z pozice Indonésie se ze snažení Papuánců stává nebezpečný precedent, který by mohl navázat na již uskutečněnou secesi v příkladu Východního Timoru. Zároveň se jedná o jeden z mnoha separatistických konfliktů zuřících na celém území Indonésie. Společně s konfliktem v Aceh se jedná o hnutí nejlépe koordinované s potenciálem přerůst v secesi. Předpokladem k tomu jsou již státoprávní základy položené v dobách nizozemské správy, které ostatní území požadující nezávislost nemají. Z hlediska Jakarty by ztráta tohoto území znamenala ztrátu ohromného ekonomického potenciálu nejen z důvodu dolu Grasberg společnosti Freeport-McMoRan, která je v současnosti největším daňovým poplatníkem v Indonésii. Území je současně bohaté na celou řadu dalších surovin, příkladem budiž lokalita Tangguh, kde leží jedny z největších zásob ropy a zemního plynu v oblasti. Podobnou ztrátu již Indonésie zažila, když ztratila bohatá naleziště ropy a zemního plynu se secesí Východního Timoru. Navíc tato surovina, která pomohla zrodit novodobou Indonésii je v Sundách z velké části vytěžena, což zapříčinilo, že Indonésie se stala čistým dovozcem ropy a ovlivnilo to její rozhodnutí vystoupit z OPEC.

¹⁷⁶ MacLeod J. (2007) Self-Determination and Autonomy: The Meanings of Freedom in West Papua. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 139-162.

S pádem režimu prezidenta Suharta v roce 1998, vyprovokovaném asijskou finanční krizí, zesílila etno-separatistická snaha Západní Papuy, podobně jako celé řady dalších území v Indonésii. Úspěch Východního Timoru se stal vzorem pro independisty ze Západní Papuy, ale zároveň postrachem, vzhledem k obrovským lidským a materiálním ztrátám, který tento proces provázel v bývalé portugalské kolonii. Proindependistické tlaky sílily zejména za čtvrtého prezidenta indonéské republiky Abdurrahmana Wahida známého v Indonésii jako Gus Dur. Tento prezident navazující na tranzitivního B.J. Habibieho došel ve své demokratické vstřícnosti vůči Papuy tak daleko, že když Papuánci vyvěsili svou nezávislou vlajku s jitřenkou, nijak jim v tom neoponoval, pouze v budoucnosti vyžadoval, aby indonéská vlajka vysela vždy výše při oficiálních příležitostech.¹⁷⁷

Tento akt byl ostře odsouzen mnohými indonéskými politiky včetně budoucí páté prezidentky Megawati Sukarnoputri, a zároveň dcery prvního indonéského prezidenta Sukarna. Za její vlády začala pomalá konsolidace indonéské moci v Papuy, která dále zesílila za následujícího prezidenta. Susilo Bambang Yudhoyono bývalý generál z dob Suhartovy vlády sice pokračuje v nastolených reformách tzv. *reformasi*, ale jeho armádní původ vede k vytvoření kontinua na Suhartovu dlouhou vládu. Z hlediska Freeportu-McMoRan, Suharta a jeho nejbližších včetně armády to znamená, že dochází k postupné snaze očistovat a veřejně promíjet napáchané zločiny z doby diktatury.

4.2.3. Sociální

Ze sociálního hlediska jsou nejpalčivějšími problémy celého konfliktu postupující migrace obyvatel z ostatních částí Indonésie spojená s nerespektováním místních hodnot. V rámci získání plné kontroly nad oblastí se snaží indonéská vláda podporovat příliv imigrantů z ostatních částí souostroví, kteří by tak zvrátili etnický poměr v provincii a rozředili by její původně homogenní obyvatelstvo. Tento proces

¹⁷⁷ Barton, G. (2002). *Abdurrahman Wahid: Muslim Democrat, Indonesian President*. Sydney: University of New South Wales Press. Str. 340.

vyvolává celou řadu konfliktů po celém území Západní Papuy, avšak v oblasti ekonomicky rozrůstající se vzhledem k dolu Grasberg platí toto opatření více nežli v jiných případech.

V oblasti původně před příchodem Američanů žilo okolo 800 Amungmeů, kteří se rozrostli do konce tisíciletí na více jak čtyři tisíce. Kamorů původně bylo kolem 950 na konci šedesátých let a o třicet let později více jak osmkrát tolik.¹⁷⁸ Nejedná se však o údaje odpovídající přirozenému přírůstku obyvatel. Údaj je zkreslený o celou řadu obyvatel, kteří oblast opustili a zároveň o množství soukmenovců, kteří se do oblasti přistěhovali s vidinou obohacení se. Tento nárůst obyvatelstva byl doprovázen přílivem vládou podporovaných migrantů, ekonomických migrantů, zaměstnanců dolu společně s jejich rodinami a ostatními Papuánci. Pokud v oblasti žilo okolo 3000 obyvatel v roce 1967, tak o třicet pět let později v roce 2002 to bylo neuvěřitelných 120 000 obyvatel.¹⁷⁹

Takovýto živelný příliv obyvatel zcela jistě změnil život veškerých obyvatel a vytvořil řadu předpokladů pro vznik konfliktu. Pro původní obyvatele je zejména tíživý fakt, že ve vlastní domovině se stávají cizinci. Na novém ekonomickém pořádku nemohou příliš participovat, neboť nemají pro většinu činností kvalifikaci. Nově příchozí se zároveň považují za kulturně a společensky nadřazené, což nedává příliš možností ke spokojenému soužití. Freeport-McMoRan, veškerí migranti, kteří přišli podpořit zázemí těžařské společnosti a zároveň všudy přítomní vojáci nerespektují hodnoty místních obyvatel. Nárokují si jejich zemi, která je pro ně posvátná. Neustálé šikanování ze strany bezpečnostních složek vede k eskalaci násilí, které má za cíl zejména těžařské aktivity společnosti Freeport-McMoRan.

¹⁷⁸ Paull D., Banks, G., Ballard C., Gillieson D. (2006) *Monitoring the Environmental Impact of Mining in Remote Locations thorough Remotely Sensed Data*.

http://www.geocarto.com.hk/cgi-bin/pages1/mar06/5_Paull.pdf (staženo 02.01.2010).

¹⁷⁹ Paull D., Banks, G., Ballard C., Gillieson D. (2006) *Monitoring the Environmental Impact of Mining in Remote Locations thorough Remotely Sensed Data*.

http://www.geocarto.com.hk/cgi-bin/pages1/mar06/5_Paull.pdf (staženo 02.01.2010).

4.2.4. Ekologické

Obrovská velikost dolu Grasberg, jeho odlehlost a téměř neomezená moc těžbařské společnosti Freeport-McMoRan v regionu zapříčiňují, že je jedním z nejvíce znečišťujících dolů na světě.¹⁸⁰ Udává se, že denně vypouští 230 000 tun vytěžené hlušiny do říčního systému Aghawagon, což od doby otevření tohoto dolu činí nepředstavitelných 3, 25 miliardy tun.¹⁸¹ Výše uvedená hodnota je oficiální, avšak některé neoficiální údaje dokazují, že v některých obdobích Freeport-McMoRan přesahoval hodnotu 300 000 tun vytěžené hlušiny denně, která je zároveň maximální povolenou podle kontraktu s indonéskou vládou.

Vytěžený materiál nejenže je ukládán v okolních údolích, ale je i součástí produktu těžby posílaného do údolí. Takto dochází ke kontaminaci nejen v okolí dolu, ale zároveň celého říčního ekosystému mající úmoří v Arafurském moři. Nejenže hlušina překrývá svrchní půdu, zanáší řeky, ale zároveň obsahuje celou škálu těžkých kovů včetně mědi, arzenu, kadmia a rtuti.¹⁸² Tyto těžké kovy zabíjejí říční organismy a zároveň se dostávají se do potravního řetězce dalších živočichů, kteří následně trpí mnohými potížemi častokrát vedoucími k úhynu. Dochází tak k ohromným škodám na biodiverzitě oblasti, kde by za normálních okolností byla jednou z nejvyšších na světě.

Po kontaminaci okolí, druhým hlavním ekologickým problémem se staly sesuvy horniny, které zejména díky ohromné hmotnosti vytěženého materiálu, častým tektonickým aktivitám a vysokému množství dešťových srážek ohrožují nejen okolní ekosystém, ale samotnou těžbu v dole. Zejména po zavalení několika dělníků a ztrátě těžbařské techniky se společnost Freeport-McMoRan rozhodla řešit tento problém, nikoli však kvůli ohledu na životní prostředí.

¹⁸⁰ Paull D., Banks, G., Ballard C., Gillieson D. (2006) *Monitoring the Environmental Impact of Mining in Remote Locations thorough Remotely Sensed Data*.

http://www.geocarto.com.hk/cgi-bin/pages1/mar06/5_Paull.pdf (staženo 02.01.2010).

¹⁸¹ Bank Track (zabývá se sledováním operací privátního finančního sektoru a jejich dopadem na lidstvo) – důl Grasberg

http://www.banktrack.org/show/dodgydeals/grasberg_mine (staženo 27.10.2009).

¹⁸² Bank Track (zabývá se sledováním operací privátního finančního sektoru a jejich dopadem na lidstvo) – důl Grasberg

http://www.banktrack.org/show/dodgydeals/grasberg_mine (staženo 27.10.2009).

Dalším viditelným aspektem těžby v dole Grasberg je úbytek ledovcové pokrývky v Carstenszovo pohoří. Přestože došlo ke značnému úbytku způsobeným globálním oteplováním, například ledovec na druhé nejvyšší hoře Puncak Trikora zmizel již před otevřením dolu Erstberg, dá se zcela jistě říci, že těžba se negativně podepsala na tomto klimaticky citlivém úkazu. Největší úbytek byl zaznamenán právě na západních svazích, které jsou v přímém sousedství s těžbařskou aktivitou. Problém je spojený zejména s odlesňováním, které mění proudění vzduchu, dále s emisemi CO₂ při provozu strojního vybavení, dopadem těžebního prachu a v neposlední řadě odraženým světlem.¹⁸³

Výše popsané nezměrné ireverzibilní ekologické škody napáchané těžbou nejenže degradovaly krajinu společně s její faunou a flórou, ale nezměrně zasáhly místní obyvatele, kteří jsou zcela závislí na zemědělské produkci a sběru stejně jako na chovu a lovu zvířat. Příkladem může být změna toku řeky Ajikwa způsobená nánosy z těžby. Vodní tok zaplavil ohromné množství nížinné plochy porostlé tropickým lesem a ságem, které je základní potravinou pro místní chudé domorodce.¹⁸⁴

Ekologické dopady těžby jsou jedním z hlavních důvodů vedoucí k radikalizaci místního etnika vůči těžbařské společnosti Freeport-McMoRan. Papuánci jsou národem úzce spojeným s přírodou. Každý zásah do jejich subsistenčního systému vede k nedostatkům, které vytvářejí předpoklady ke vzniku konfliktů. Zároveň mnohé hory, řeky a další pro nás pouze geografické úkazy jsou v myslích Papuánců nejen prostředím, kde žijí a po staletí žili jejich předci, ale jsou zároveň místem mytologickým, spojeným s lokálními animistickými náboženstvími. Například původní hora Grasberg než se z ní stala těžební lokalita, byla považována místním etnikem Amungmeů za hlavu jejich matky (Boha).¹⁸⁵

¹⁸³ FPCN Intercultural (Friends of Peoples Close to Nature) – Mount Grasberg
<http://www.fpcn-global.org/category/Tags/Mount-Grasberg> (staženo 11.09.2009).

¹⁸⁴ FPCN Intercultural (Friends of Peoples Close to Nature) – Mount Grasberg
<http://www.fpcn-global.org/category/Tags/Mount-Grasberg> (staženo 11.09.2009).

¹⁸⁵ The Ecologist – *Adverse Impacts the Transnational Corporation „Freeport“ has on the people&environment of New Guinea.*
http://www.theecologist.org/archive_detail.asp?content_id=225(staženo 19.09.2009).

Z výše uvedených důvodů jakýkoli zásah do přírody je pro místní obyvatele zcela zásadní. Jejich proximita k přírodě a metody soužití jsou naprosto specifické. Kontaminace jediného zdroje obživy je tak logicky radikalizuje a vede k nerovnému konfliktu mezi přírodní a moderní industrializovanou společností.

4.3. Význam pojmu *merdeka*

Pokud se budeme zabývat problematikou, jestli je pro Západní Papuu lepší autonomie, či nezávislost, získáme čistě hypotetický obraz, který nebude odpovídat veškerým předpokladům ať již vnitřním, či na poli mezinárodní politiky. Nezbytné je si proto položit otázku, co může reálně separatistické hnutí dosáhnout a co by teoreticky bylo nejlepší pro samotnou Západní Papuu.

Odpověď se skrývá v pojmu *merdeka*. V indonéštině tento výraz znamená svoboda, avšak jeho použití v době krvavého boje vůči Nizozemcům mu vytvořilo odlišnou konotaci znamenající nezávislost. Tento význam je neustále podporován celou řadou národních symbolů a památníků z doby boje za nezávislost. Nejvýznamnějším připomenutím jsou oslavy vyhlášení nezávislosti Indonéské republiky. Historie Západní Papuy se však s tímto obdobím zcela neslučuje, a proto výraz *merdeka* nabývá častokrát jiného významu.¹⁸⁶

Důležité je si uvědomit, že Západní Papua stejně jako ostatní melanéská území je velice fragmentovaným celkem. Na jeho území existuje více jak 250 kmenů, každý mající zcela odlišný jazyk. Jak již bylo řečeno, v takovémto prostředí je velice těžké formovat pocit národní identity a vytvořit fungující odbojové hnutí, které by efektivně zastupovalo celou populaci. Eben Kirksey připomíná, že požadavek *merdeky* není odrazem touhy po „nezávislé“ státnosti, ale spíše snahou o návrat k tradičnímu způsobu vládnutí, či vytvoření politického rámce pro Západní Papuu, který by ho respektoval. Takovým řešením by mohlo být vytvoření

¹⁸⁶ MacLeod J. (2007) Self-Determination and Autonomy: The Meanings of Freedom in West Papua. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 156-159.

samostatných komunit pro každé etnikum, které by byly vedené pouze velice volně pravidly papuánského národního parlamentu. Západní Papua by se stala velice volným uspořádáním pro místní etnikum, které by mělo delegované široké pravomoci.¹⁸⁷

Podle výzkumu prováděného USAID v Západní Papuy, většinu místních obyvatel by ani příliš nezajímalo politický statut jejich země, jako spíše blahobyt a soběstačnost jejich komunit.¹⁸⁸ Tento požadavek je však narušen celou řadou intervencí do života místních obyvatel. Zásadní roli v tomto procesu hrají právě těžbařské společnosti, jako je Freepot-McMoRan, které ovlivňují základní aspekty života místních lidí. Pokračující exploatace a ponižování místních obyvatel vytváří pocit soudržnosti a odporu vůči indonéské vládě nad provincií. Špatnou zprávou nad územím spojenou s nedostatky ve všech sférách života, Indonésané vytvářejí národně osvobozené hnutí, které by za normálních okolností vůbec nevzniklo.¹⁸⁹

V současnosti je velice těžké si představit, že by Západní Papua získala nezávislost. V tomto faktu nás utvrzují další nové zdroje objevené na ostrově a řada již podepsaných koncesí. Zároveň hrozba secese je pro Indonésii nejčernější představou. Z tohoto důvodu ať u moci bude jakákoli vláda, otázka nezávislosti Západní Papuy bude vždy zamítnuta.¹⁹⁰

Je však naprosto nezbytné, pokud Indonésie chce zachovat alespoň relativní pořádek v provincii, aby začala naslouchat jejím obyvatelům, jako se to stalo za krátké vlády prezidenta Abdurrahmana Wahida. Opravdovou touhou většiny obyčejných Papuánců není získat vlastní stát, který je v chápání obyvatel Melanésie cizí entitou, ale zejména návrat k tradičnímu systému způsobu života. Léta

¹⁸⁷ Kirksey, S. E. (2002). *From Cannibal to Terrorist: State Violence, Indigenous Resistance, and Representation in West Papua*. Magisterská diplomová práce z ekonomické a sociální historie, University of Oxford.

http://www.papuaweb.org/dlib/s123/kirksey2/_rk.html (staženo 22.12.2009).

¹⁸⁸ Howard, R., McGibbon R., Simon J. (2002). *Resistance, Recovery, Re-empowerment: Adat institutions in Contemporary Papua*. Washington, D.C.: US Agency for international Development, Civil Society Support and Strengthening Program.

¹⁸⁹ MacLeod J. (2007) *Self-Determination and Autonomy: The Meanings of Freedom in West Papua*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 156-159.

¹⁹⁰ MacLeod J. (2007) *Self-Determination and Autonomy: The Meanings of Freedom in West Papua*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner. Str 156-159.

ponižování a zastrahování zanechala na místních obyvatelích nesmazatelné stopy. Celá řada mezinárodních hnutí a některé státy zejména v regionu jihovýchodního Pacifiku, proto apelují na indonéskou vládu, aby změnila postoj vůči Západní Papuy.

Pokud bude Indonésie i nadále chápat požadavek *merdeky* ze Západní Papuy podle svého vykladu pojmu jako nezávislost a následně potlačovat veškerá lokální hnutí pod záminkou separatismu a secese, dojde pouze k prohloubení krize a neporozumění. Cílem papuánské *merdeky* je svoboda. Místní obyvatelé touží zejména po možnostech, které mají normální občané. Jejich požadavkem je z respektování tradičních hodnot včetně náboženského vyznání, právo na vlastní zvykovou půdu, vzdělání, lékařské ošetření a další. Vyslyší-li Indonésie hlas jejich opovrhovaných obyvatel, může dojít ke zlidnění situace.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo dokázat vliv velkých zahraničních těžařských společností na etno-separatistické pnutí v Melanésii. Konkrétně byl tento proces demonstrován na případu konfliktu v Západní Papuy, kde americká těžařská společnost Freeport-McMoRan provozuje jeden z největších dolů na světě. Důl Grasberg se stal synonymem utlačování a vykořisťování Západní Papuy nejen těžařskou společností, ale zároveň i Indonésií.

První kapitola se věnovala obecné regionální charakteristice, která je v případě regionu Melanésie naprosto nezbytná. Jedná se o oblast oplývající ohromnou diverzitou mnoha aspektů. Po geografické stránce Melanésie nabízí téměř veškeré typy reliéfu, klimatu a vodstva. Z hlediska regionálních specifik je Melanésie opravdu velice bohatou oblastí, kde téměř každé větší údolí, či každý ostrov má své vlastní etnikum, pro které je charakteristická celá řada zvláštností včetně vlastního diametrálně odlišného jazyka. Melanéšané mají zcela specifický vztah k půdě, kdy většina půdy v zemi podléhá zvykovému právu. Není tedy jedním z ekonomických statků, jako ji známe my, ale má své specifické vlastnosti. Půdu nelze kupovat. Jediným způsobem, jak získat její vlastnictví, je zdědit ji po smrti předka. Půda není pouze předmětem bohatství místních obyvatel, ale také základem ekonomického systému soběstačného hospodářství melanéských etnik, stejně jako předmětem hrdosti a cti. Z hlediska ekonomického je většina obyvatel závislá na soběstačném hospodářství a vytváří tak stínovou ekonomiku, která z pohledu demografie kopíruje urbanistické uspořádání společnosti. Jinými slovy na neoficiální ekonomice participuje více než osmdesát procent obyvatel. Každé narušení tohoto křehkého systému může vyvolat ohromné potíže, jako se tomu děje při vstupu velkých těžařských společností do zemí Melanésie.

Druhá kapitola se zabývala problematikou etnického separatismu v Melanésii. Nejprve byla definována teoretická východiska pro samotný pojem separatismus a následně byly konstatovány jednotlivé globální příčiny separatismu. V rámci

teoretického úvodu byly taktéž představeny reakce ze strany dominujících skupin vůči obyvatelům inklinujícím k jakékoli formě separatismu. Po představení historického vývoje etno-separatismu v Melanésii, přišla na řadu hlavní část této kapitoly, která definovala veškeré příčiny a projevy k němu vedoucí. Učiněno tak bylo na základě konkrétních projevů separatistických pnutí v Melanésii, ze kterých vyplynulo, že existuje deset charakteristických prvků pro sledované konflikty. Stěžejním problémem v oblasti Melanésie je konflikt o půdu mezi původními obyvateli a všemi, kteří o její využívání usilovali později. Dalším problémem je imigrace přinášející novou kulturní svébytnost společně s mnoha novými zvyky nekorespondujícími s životním stylem původních obyvatel. Zároveň tito imigranti nemají ze zvykového práva nárok na půdu, a proto většina končí ve formujících se městech. Dalším ze základních konfliktních aspektů je nekompatibilita ekonomických systémů, kdy místní obyvatelé vytvářejí produkty vlastní spotřeby ve stínové ekonomice, naopak veškerý nově přichozí imigranti a státní instituce mají snahu operovat v rámci moderního ekonomického systému. Korupce je všudypřítomným jevem ve většině rozvojových ekonomik a nejinak je tomu v případě melanéských států. Ohromná etnická diverzita jednotlivých zemí, spojená s jazykovou roztržičností, nechala vzniknout dalšímu fenoménu a jednomu ze stylů korupčního jednání tzv. *wantokismu* (z anglického *one talk*), v rámci kterého lidé stejného jazyka poskytují celou řadu preferencí svému etniku. Špatné přerozdělování peněz je dalším z problémů. Může vycházet samozřejmě z forem korupčního jednání, ale zároveň z neefektivní správy, živelným investicím a malému pocitu solidarity uvnitř státu mezi jednotlivými etniky. Omezená možnost příjmů do státní pokladny z výroby a služeb je nahrazena extrakcí bohatých přírodních zdrojů, která se často děje velice živelně, v masovém měřítku a nerespektuje práva místních obyvatel. Stát, podobně jako zahraniční investoři, častokrát nerespektuje lokální specifické zvyky, což je jednou z dalších konfliktních příčin. Na základě nespravedlivého chování celá řada etnik volá po sebeurčení ať již na lokální (ostrova, údolí), či státní úrovni. Tento proces je pak jedním z charakteristických předpokladů pro poslední z projevů separatistického pnutí v Melanésii – rodící se státnost. Přestože mnozí autoři nazývají Melanésii „obloukem nestability“, což je termín, se kterým by se dalo

souhlasit, nikoli však s tvrzením, že tento stav je spojen s fenoménem „zhroucených států“. Jedná se totiž o státy mladé, nedospělé a teprve vyvíjející se.

Třetí kapitola se zabývala aktivitami těžařských společností. Nejprve byl představen potenciál pro těžbu nerostných surovin v regionu Melanésie společně s již uskutečněnými a probíhajícími projekty, které byly zachyceny v přehledné tabulce. Osou této kapitoly pak byly dopady těžby na ekonomické, politické, sociální a ekonomické aspekty v Melanésii. Z hlediska ekonomických dopadů pozornost směřovala zejména na efekt „holandské nemoci“ na ekonomiku státu, podle které pokud stát získá nečekaně vysoký příjem z těžby nerostných surovin, dojde k proinflačním tlakům, které mají negativní vliv na místní produkční sektor, jenž se stává v zahraničí nekonkurence schopný. Tato teorie byla představena na příkladu Papuy Nové Guiney. Dále v rámci aspektů politických byl konstatován vliv těžby surovin na vzrůstající nedemokratičnost systému na příkladu Západní Papuy. Z hlediska sociálního se výzkum zaměřil na nerespektování lokálních zvyků těžařskými společnostmi, a zejména pak vztahu domorodých obyvatel k půdě. Na závěr byly konstatovány nedozírné ekologické škody napáchané těžařskými společnostmi z důvodu dalekosáhlé korupce, vysokých zisků pro stát a odlehlosti projektů, které umožňují těžařským společnostem použít nejefektivnější metodu těžby, která je však většinou na úkor ekologických aspektů.

Poslední kapitola se věnuje rozboru případu konfliktu na Západní Papuy. Po nastínění historických aspektů konfliktu se hlavní část kapitoly opět zaměřila na sledování ekonomických, politických, sociálních a ekologických aspektů. Z ekonomického hlediska pozorování konfliktu probíhalo ve dvou rovinách. První rovina se zabývala dopadem těžby na hospodářský vývoj oblasti bezprostředně zasažené těžbou v okolí dolu Grasberg, druhá naopak zkoumala dopad tohoto těžebního projektu na úroveň celé provincie. Zkoumání politických příčin vedlo k analýze záměrů obou politických reprezentací účastnících se konfliktu. Vyzdvihlo hlavní argumenty Indonésie pro setrvání Papuy jako její součásti a naopak představilo důvody vedoucí OPM k boji za nezávislost. Sociální hledisko konfliktu bylo zkoumáno na vztahu imigrace z ostatních částí Indonésie do Západní Papuy za

účelem participace na generovaném bohatství v okolí záboru společnosti Freeport-McMoRan a následném vlivu těchto nových obyvatel oblasti na lokální etnikum. Ekologické dopady těžby na samozásobitelský způsob života místních papuánských etnik a samozřejmě i na další aspekty včetně vlastní degradace krajiny konstatovala následující podkapitola. Pro opravdové pochopení konfliktu na Západní Papuy, podobně jako každého jiného konfliktu v Melanésii, je potřeba porozumět myšlení obyčejných místních lidí, proto závěrečné řádky patřily právě jim a jejich porozumění pojmu *merdeka*, neboli svoboda.

Práce prokázala vliv velkých těžbařských společností na etno-separatistické pnutí v Melanésii. Dokázala to jak v rovině obecné, kdy pomocí ekonomických, politických, sociálních a ekonomických dopadů těžby na Melanésii, vyzdvihla jasné přispění těžbařských společností ke vzniku konfliktu. Tyto společnosti fungují jako cizí element v melanéské společnosti a jejich nekompatibilita po všech stránkách vede k radikalizaci místních obyvatel a následné eskalaci konfliktu. Stát zde stojí v pozici garanta těžbařské koncese a mnohokrát jako podílník těžbařského projektu, čímž se stává spoluodpovědným za vznikající konfliktní prostředí. Následnou odpovědí místních obyvatel jsou pak separatistické tendence, které nacházejí svou justifikaci ve specifické etnické identitě.

V rovině konkrétní práce dokázala, že nejdelší, největší a nejkrvavější konflikt v Melanésii, mnohaletý boj Papuánců za svobodu je ovlivněn působením americké těžbařské společnosti Freeport-McMoRan, která na Západní Papuy provozuje jeden z největších dolů na světě. Důl Grasberg se tak stal nejenom synonymem utlačování a vykořisťování, ale zároveň katalyzátorem etno-separatistického pnutí na Západní Papuy.

Počet slov: 27 089

Počet znaků bez mezer: 175 220

Počet znaků s mezerami: 201 966

Summary

Large multinational mining companies control an increasing number of global commodity markets. Their turnover far exceeds the GDP of many countries. In the case of underdeveloped countries such as those in the region of Melanesia this is very striking. In such region companies are fully aware of their power. They enter the least accessible and inhospitable places that are relatively undisturbed and benefit from one of the largest non-ferrous metal stocks in the world. Their profits are rapidly increasing as the price of certain metals is continually being pushed upward by high demand in emerging Asian markets, especially China and India.

The leading mining companies aim to achieve the maximum amount of extraction and subsequent gain. This raises many questions regarding their ethical and moral conduct. Melanesia is still one of the few places on this planet, where such behaviour misses the interest of world media. This is due to a large majority of mining companies in the region with no rules or regulations to adhere to. Corruption at the state level leads to the fact that there is no regular review of methods of extraction. This gives rise to uncontrolled degradation of the landscape and exploits the local labour pool. Mining itself can be considered to be illegal because it does not respect local customary law on land ownership.

Also, the distribution of funds from mining companies raises outcry from local residents. This is not only because they have been unjustly confiscated customary land, but especially because all the money ends up in distant cities, which often are neither culturally nor ethnically in common. Particular effort to increase the share of profits has led to a wave of ethno-separatist sentiment. This dangerous precedent is the core reason for selecting the topic and also the geographical area, which aspires to become another area of anarchy associated with the phenomenon of “failing states”.

Seznam použitých zdrojů

A, neperiodická literatura

Adams, R. (2002). *Peace on Bougainville: Truce Monitoring Group: Gudpela Nius Bilong Peace*. Wellington: Victoria University Press.

Alerts T. (1996) *Traditional Religion in Melanesia*. Port Moresby, University of Papua New Guinea press.

Ayson, R., & Ball, D. (2006). *Strategy and Security in the Asia-Pacific*. St Leonards, NSW 2065, Australia: Allen & Unwin Academic.

Barton, G. (2002). *Abdurrahman Wahid: Muslim Democrat, Indonesian President*. Sydney: University of New South Wales Press.

Berberoglu, B. (1995). *The National Question: Nationalism, Ethnic Conflict, and Self-Determination in the Twentieth Century*, Temple University Press.

Brown, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub.

Conboy, Ken. (2003) *Kopassus*. Jakarta Indonesia: Equinox Publishing.

Elek, A. L. (1991). *Papua New Guinea: Economic recovery from the Bougainville crisis and prospects for the 1990s (Islands/Australia working paper)*. Canberra: National Centre for Development Studies, Australian National University.

Eric., Rolfe., & Shibuya, J. (. (2003). *Security in Oceania in the 21st Century* (Presumed First Edition ed.). Honolulu: Asia-Pacific Center For Security Studies.

Deckker P. (2007) *Development and Self-Determination in New Caledonia*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner.

Denoon, D. (1996). *Getting under the Skin: The Bougainville Copper Agreement and the Creation of the Panguna Mine*. Melbourne: Melbourne University Publishing.

Downer, A. (2001). *The Bougainville crisis: An Australian perspective*. Canberra, Australia: Department Of Foreign Affairs And Trade.

Habercom, G. (2004). *Current Pacific Islands Dynamics and Recent Trends*. SPC Demography/Population programme. Nouméa.

Hale, H. (2008) *The Foundations of Ethnic Politics: Separatism of States and Nations in Eurasia and the World*, Cambridge: Cambridge Univ. Press.

Hau'ofa, E. (1993). *A New Oceania: Rediscovering Our Sea of Islands*. Suva: University of the South Pacific.

Henningham, S. (1995). *The Pacific Island States: Security and Sovereignty in the Post-Cold War World*. New York: Palgrave Macmillan.

Howard, R., McGibbon R., Simon J. (2002). *Resistance, Recovery, Re-empowerment: Adat institutions in Contemporary Papua*. Washington, D.C.: US Agency for international Development, Civil Society Support and Strengthening Program.

Howley, P. (2003). *Breaking Spears and Mending Hearts: Peacemakers and Restorative Justice in Bougainville*. London: Zed Books.

Chauvel R. (1997). *Decolonising Without the Colonised: The Liberation of Irian Jaya*. Ve sborníku Elizade D. (ed.) *Las Relaciones Internacionales en el Pacifico: Colonizacion, Descolonizacion y Encuentro Cultural*. Madrid: Consejo Superior de Investigacion Cientificas.

Chauvel R., Bhakti N. (2004). *The Papua Conflict: Jakarta's Perceptions and Policies*. Washington D.C.: East West Center.

King, P. (2004). *West Papua and Indonesia Since Suharto: Independence, Autonomy or Chaos?* (null ed.). Kensington, NSW: University Of New South Wales Press.

Kirksey, S. E. (2002). *From Cannibal to Terrorist: State Violence, Indigenous Resistance, and Representation in West Papua*. Magisterská diplomová práce z ekonomické a sociální historie, University of Oxford.

Leith, D. (2002) *The Politics of Power: Freeport in Suharto's Indonesia*. Honolulu: University of Hawaii Press.

MacLeod J. (2007) *Self-Determination and Autonomy: The Meanings of Freedom in West Papua*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner.

May, R. J. et al. (2003). *"Arc of Instability"? Melanesia in the Early 2000s*. University of Canterbury: State, Society And Governance In Melanesia Project.

May R. J., Spriggs M. (1990). *The Bougainville crisis*. Hindmarsh: Crawford House Press.

Kolektiv autorů. (2006). *South Pacific and Micronesia*. Lonely Planet.

Lowenstein, A. K. (2004). *Indonesian Human Rights In West Papua: Application of the law of Genocide to the History of Indonesian Control*. New York: Diane Pub Co.

- Mealey, G. A. (1996). *Grasberg: Mining the Richest and Most Remote Deposit of Copper and Gold in the World, in the Mountains of Irian Jaya, Indonesia*. New Orleans: Freeport-Mcmoran Copper & Gold.
- Moore C. (2004) *Happy Isles in Crisis: The Historical Causes for a Failing State in Solomon Islands, 1998 – 2004*. Canberra: Asia Pacific Press.
- Neary, P.J., van Wijnbergen, S. (1986.), *Natural Resources and the Macroeconomy*, Basil Blackwell, London.
- Osborne, R. (1985). *Indonesia's Secret War: The Guerilla Struggle in Irian Jaya*. Sydney: Allen & Unwin Pty., Limited (Australia).
- Palumbo-Liu, D.(1995) *The Ethnic Canon: Histories, Institutions, and Interventions*, Minneapolis: University of Minnesota Press,
- Polomka P. (1990). *Bougainville: Perspectives on a Crisis*. Canberra: Strategic and Defence Studies Centre, Research School of Pacific Studies, Australian National University.
- Polomka, D., & Hegarty, P. e. (1989). *The Security of Oceania in the 1990s. Volume 1: Views From the Region..* Canberra: Strategic and Defence Studies Centre.
- Polomka, P. e. (1990). *The Security of Oceania in the 1990s. Vol. 2: Managing Changes*. Canberra: Strategic and Defence Studies Centre, The Australian National University Press, 1990.
- Regan, A. J. et al. (2005). *Bougainville Before The Conflict* (illustrated edition ed.). Sydney: Pandanus Books.
- Regan A. J. (2007) *Development and Conflict: The Struggle over Self – Determination in Bougainville*. Ed. Brown, M. A., Colorado: Lynne Rienner.
- Regan A. J. (2003) *The Bougainville Conflict: Political and Economic Agendas*. Ed. Ballentine K., Sherman J., Boulder: Lynne Rienner.
- Saltford J. (2003). *The United Nations and the Indonesian Takeover of West Papua, 1962 – 1969: The Anatomy of Betrayal*. London: Routledge Curzon.
- USA, IBP. (2009). *Papua New Guinea Diplomatic Handbook (World Strategic and Business Information Library)* (6 ed.). New York: International Business Publications, USA.
- USA, IBP. (2009). *Papua New Guinea Foreign Policy and Government Guide (World Strategic and Business Information Library)* (6 ed.). New York: International Business Publications, USA.

World Bank and National Research Institute. (2002). Papua New Guinea Environment Monitor. Boroko, Papua New Guinea.

B. periodická literatura

Aspinall E. & Berger M. T. (2001). *The break-up of Indonesia? Nationalisms after decolonization and the limits of the nation-state in post-cold war Southeast Asia*. Third World Quarterly, Vol 22, No 6, str. 1003–1024.

Banks, G., 2002. *Mining and environment in Melanesia: contemporary debates reviewed*, The Contemporary Pacific, Vol. 14 str.39–67.

Duncan, R., Chand, S., (2002) *The Economics of the 'Arc of Instability*. Asian-Pacific Economic Literature, Vol. 16, str. 1-9.

Ellen R. (1993). *Faded Image of Old Tidore in Contemporary Southeast Seram: A View from the Periphery*, Cakalele, Vol. 4, str.23–37.

Laplagne P. (1997). *Dutch dinase in the South Pacific: evidence from the 1980s and blond*. Pacific Economic Bulletin, Asia Pacific Press Vol. 12, No. 1. str. 84-96.

Linnett J. (2009). *Grievances in Bougainville: Analysing the Impact of Natural Resource in Conflict*. Polis Journal, Vol. 2.

Lim, J. J. (2008) *Jesus versus Jihad: Economic Shocks and Religious Violence in the Indonesian Republic at the Turn of the Twenty-First Century*. Islam and Christian – Muslim Relations, Vol. 19, No. 3, str. 269–303.

Macintyre M. *Violence and peacemaking in Papua New Guinea: A realistic assessment of the social and cultural issues at grassroots level*, Development Bulletin, No. 53, str. 34-37.

Neumann K. (2003). *New Guinea: A Cradle of Agriculture*. Science, Vol. 301. No. 5630, str. 180 – 181.

Novotný V., (1988). *O papuánských jazycích a aritmetickém průměru*. Vesmír, Vol. 77. str.263-266.

Reddy, P. (2008). *Reconciliation in Bougainville: Civil war, peacekeeping and restorative justice*. Contemporary Justice Review, Vol. 11, No. 2, str. 117–130.

Saffu Y. (1992). *The Bougainville Crisis and Politics in Papua New Guinea*. The Contemporary Pacific, Vol. 4.

Tebay N. (2003). *Papua, the Land of Peace': The Interfaith Vision and Commitment for West Papua*. Exchange, Vol 36, str 337-358.

Watson K. (1999). *Language, Power, Development and Geopolitical Changes: conflicting pressures facing plurilingual societies*. Compare: A Journal of Comparative and International Education, Vol. 29, No. 6, str 5 – 22.

Williams C. H. (1980). *The Desire of Nations: Québécois Ethnic Nationalism in Comparative Perspective*. Cahiers de géographie du Québec, Vol. 24, no. 61.

C, internetové zdroje

ABC Foreign Correspondent, World in Focus, Lead Story (1997) Interview with Francis Ona. Interviewed by Wayne Coles-Janess.
<http://www.abc.net.au/foreign/stories/s400627.htm> (staženo 22.9.2009).

ABC online – Radio Australia Carving out Development in the Pacific - statistiky.
<http://www.abc.net.au/ra/carvingout/maps/statistics.htm> (staženo 14.9.2009).

Australian Labor Party – postoj Kevina Rudda k oblouku nestability.
http://www.alp.org.au/download/now/arc_of_instability.pdf (staženo 05.01.2010).

Australian Solomons Gold Limited – Gold Ridge.
<http://www.solomonsgold.com.au/> (staženo 14.10.2009).

Bank Track (zabývá se sledováním operací privátního finančního sektoru a jejich dopadem na lidstvo) – důl Grasberg
http://www.banktrack.org/show/dodgydeals/grasberg_mine (staženo 27.10.2009).

Barrick Gold Corporation - Porgera
<http://www.barrick.com/GlobalOperations/AustraliaPacific/PorgeraJV/default.aspx>
(staženo 14.10.2009).

Bougainville Copper Limited – Panguna.
<http://www.bcl.com.pg/> (staženo 14.10.2009).

Conciliation Resources.
<http://www.c-r.org/our-work/accord/png-bougainville/index.php> (staženo

14.10.2009).

Constitution of the Autonomous Region of Bougainville 2004.
http://www.paclii.org/pg/legis/consol_act/cotarob2004558/ (staženo 13.9.2009).

Dutton T. *Language Contact and Change in Melanesia*.
http://epress.anu.edu.au/austronesians/austronesians/mobile_devices/ch11.html
(staženo 11.10. 2009).

The Ecologist – *Adverse Impacts the Transnational Corporation „Freeport“ has on the people&environment of New Guinea*.
http://www.theecologist.org/archive_detail.asp?content_id=225(staženo 19.09.2009).

Encyclopedia Britannica.
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/44563/Austronesian-languages> (staženo 06.01.2010).

ERAMET – těžařské oblasti (2007)
http://www.eramet.fr/us/PRODUCTION_GALLERY_CONTENT/DOCUMENTS/Nos_metiers/Nickel/UK/CentresMiniers_UK8.pdf (staženo 14.10.2009).

European Commission, Development and Relations with African, Carribean and Pacific States, EU Relations with Papua New Guinea.
http://ec.europa.eu/development/geographical/regionscountries/countries/country_profile.cfm?cid=pg&type=short&lng=en (staženo 13.9.2009).

FPCN Intercultural (Friends of Peoples Close to Nature) – Mount Grasberg
<http://www.fpcn-global.org/category/Tags/Mount-Grasberg> (staženo 11.09.2009).

Freeport McMoRan Copper and Gold.
<http://www.fcx.com/operations/grascomplx.htm> (staženo 22.9.2009).

Freeport-McMoRan Copper&Gold Inc. – Grasberg.
<http://www.fcx.com/operations/asia.htm> (staženo 14.10.2009).

Free West Papua.
http://www.freewestpapua.org/index.php?option=com_content&task=view&id=6&Itemid=6The (staženo 22.9.2009).

Groube L., Chappell J., Muke J., Price D. (1986). *Nature*, Vol 324, No. 6096, pp 453-455. <http://www.nature.com/nature/journal/v324/n6096/abs/324453a0.html> (staženo 22.10.2009).

Gylfason T. (2001). *Lessons from the Dutch Disease: Causes, Treatment, and Cures*.
<http://www.ioes.hi.is/publications/wp/w0106.pdf> (staženo 30.12.2009).

- Hitchins C. (2001). The Trial of Henry Kissinger
http://www.thirdworldtraveler.com/Kissinger/Afterword_TOHK.html (staženo 10.09.2009).
- IPWP - International Parliamentarians for West Papua.
<http://ipwp.org/> (staženo 13.9.2009).
- Lihir Gold Limited – Lihir.
<http://www.lglgold.com/asp/index.asp?pgid=10726> (staženo 14.10.2009).
- Maclellan N., *Fiji, Iraq and Pacific island security*.
<http://rac.sagepub.com/cgi/content/abstract/48/3/47> (staženo 02.01.2010).
- Majapahit - Bhinneka Tunggal Ika
<http://www.eastjava.com/books/majapahit/html/bhinneka.html> (staženo 12.12.2009).
- Marks, N., Abdallah, S., Simms, A., Thompson, S. et al. (2006). *The Happy Planet Index 1.0*. New Economics Foundation.
<http://www.happyplanetindex.org/public-data/files/happy-planet-index-first-global.pdf> (staženo 13.11.2009).
- Marshall W. (2002). *Australian Mining Giant Leaves Environmental Disaster in Papua New Guinea*. World Socialist Website.
<http://www.wsws.org/articles/2002/apr2002/png-a09.shtml> (staženo 12.10.2009).
- Martine-Alier. Identity and Power in Ecological Conflicts.
http://www.ijtr.org/Vol2No1/MARTINEZ-ALIER_IJTR_Vol2_Issue1.pdf (staženo 26.11. 2009).
- Mukadam, A. N. (2005) *Ethno-nationalism and the Fijian Grassroots*. Diplomová práce, University of Saskatchewan, Saskatoon, Kanada.
http://www.tamilnation.org/selfdetermination/nation/civic_ethno/Ethnonationalism_And_The_Fijians.pdf (staženo 26.12.2009).
- Newcrest Mining Limited – Gosowong.
<http://www.newcrest.com.au//operations.asp?category=4> (staženo 14.10.2009).
- New Guinea Energy - Exploring oil and gas in PNG
<http://www.ngenergy.com.au/> (staženo 28.12.2009).
- New Internationalst – West Papua the Facts.
<http://www.newint.org/issue344/facts.htm> (staženo 14.11. 2009).
- Oliver N., Fingleton J. *Settling Customary Land Disputes in Papua New Guinea*.
http://www.ausaid.gov.au/publications/pdf/MLW_VolumeTwo_CaseStudy_11.pdf

(staženo 16.09.2009).

Ok Tedi Mining Limited – Ok Tedi.
<http://www.oktedi.com/> (staženo 14.10.2009).

Paull D., Banks, G., Ballard C., Gillieson D. (2006) *Monitoring the Environmental Impact of Mining in Remote Locations thorough Remotely Sensed Data*.
http://www.geocarto.com.hk/cgi-bin/pages1/mar06/5_Paull.pdf (staženo 02.01.2010).

PT. Nusa Halmahera Minerals člen Newcrest Mining Group
http://www.nhm.co.id/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=14&lang=en (staženo 14.10.2009).

Satisfaction with Life Index (2006)
http://www.absoluteastronomy.com/topics/Satisfaction_with_Life_Index (staženo 13.11.2009).

Shek E., *Australian Aid to Papua New Guinea: Where is This Aid Really Going?*
<http://eview.anu.edu.au/cross-sections/vol5/pdf/06.pdf> (staženo 30.12.2009).

Spriggs M. *The Lapita Culture and Austronesian prehistory in Oceania*.
<http://epress.anu.edu.au/austronesians/austronesians/pdf/ch06.pdf> (staženo 11.10.2009).

TIME (12.10.1961). *Indonesia: UNTEA Party*.
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,829255,00.html> (staženo 22.09.2009).

Tangguh LNG Project, Bintuni Bay, Západní Papua, Indonésie
<http://www.hydrocarbons-technology.com/projects/tangguh/> (staženo 28.12.2009).

The European Shareholders of Bougainville Copper.
<http://www.bougainville-copper.eu> (staženo 14.10.2009)

UNESCAP Statistical Yearbook for Asia and the Pacific 2008.
<http://www.unescap.org/stat/data/syb2008/15-Economic-growth.asp> (staženo 14.8.2009).

United Nations Development Programme – Human Development Report (2009)
http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf. (staženo 12.09. 2009).

VALE INCO Nouvelle Calédonie
<http://www.valeinco.nc/> (staženo 14.10.2009).

van der Heijden, P. – webová stránka s informacemi o Západní Papue:

<http://www.vanderheijden.org/ng/language-nl.html> (staženo 22.10.2009).

UN – World Urbanization Prospects 2003

<http://www.un.org/esa/population/publications/wup2003/2003WUPHighlights.pdf>
(staženo 12.10.2009).

UNHCR – Resolution Adopted by the General Assembly

<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3b00f52938.pdf> (staženo 23.10.2009).

UNHCR - World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - New Caledonia :
Overview.

<http://www.unhcr.org/refworld/country,,,,NCL,45b632e02,4954ce3c19,0.html>
(staženo 02.01.2010).

Vari-Bogiri H.(2008) *Safeguarding Endangered Languages – Vanuatu a Case Study.*

http://www.unu.edu/globalization/2008/files/UNU-UNESCO_Vari-Bogiri.pdf
(staženo 12.12.2009).

Walton A.A. (2001) *Mining a Sacred Land - Freeport in West Papua*

<http://survivalsolidarity.files.wordpress.com/2009/09/mining-a-sacred-land.pdf>
(staženo 02.01.2010).

White, G. (2006) *State, Society and Governance in Melanesia Project – Indigenous Governance in Melanesia.*

http://rspas.anu.edu.au/papers/melanesia/research/SSGM_IndigenousCustomaryGovernance_ResearchPaper_06.pdf (staženo 13.12.2009).

Xstrata Nickel

<http://www.xstrata.com/corporate/commodities/nickel> (staženo 14.10.2009).

Seznam příloh

Příloha 1 *Geografické vymezení Melanésie*

Příloha 2 *Melanésie - oblouk nestability*

Příloha 3 *Protesty podél stezky Kokoda v Papuy Nové Guiney proti přítomnosti zejména australských těžařských společností*

Příloha 4 *Největší zlatonosný a třetí největší měděný, avšak s největší výtěžností na světě - důl Grasberg v Západní Papuy*

Příloha 5 *Satelitní pohled na Grasberg ukazující na extrémní odlehlost, nedostupnost a klimatické podmínky*

Příloha 6 *Oficiální schéma ložiska dle Freeportu-McMoRan*

Příloha 7 *Potlačování Papuánců indonéskými úřady*

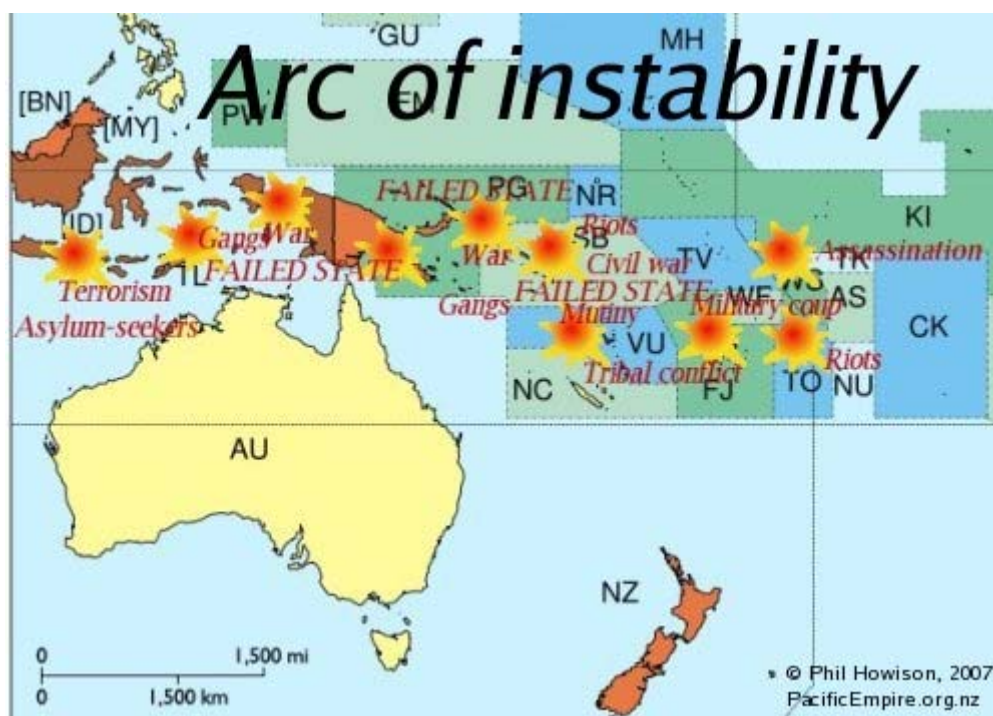
Příloha 8 *Indonéské jednotky strážící Grasberg*

Příloha 9 *Nelegální každoroční vztyčování vlajky nezávislé Západní Papuy*

Příloha 10 *Vztahy mezi představiteli Západní Papuy a politickou reprezentací ČR. Toho času ministr školství Ondřej Liška přebírá symboly nezávislosti v rámci kampaně za svobodnou Západní Papuu reprezentovanou jejím vůdcem Bennym Wendou*

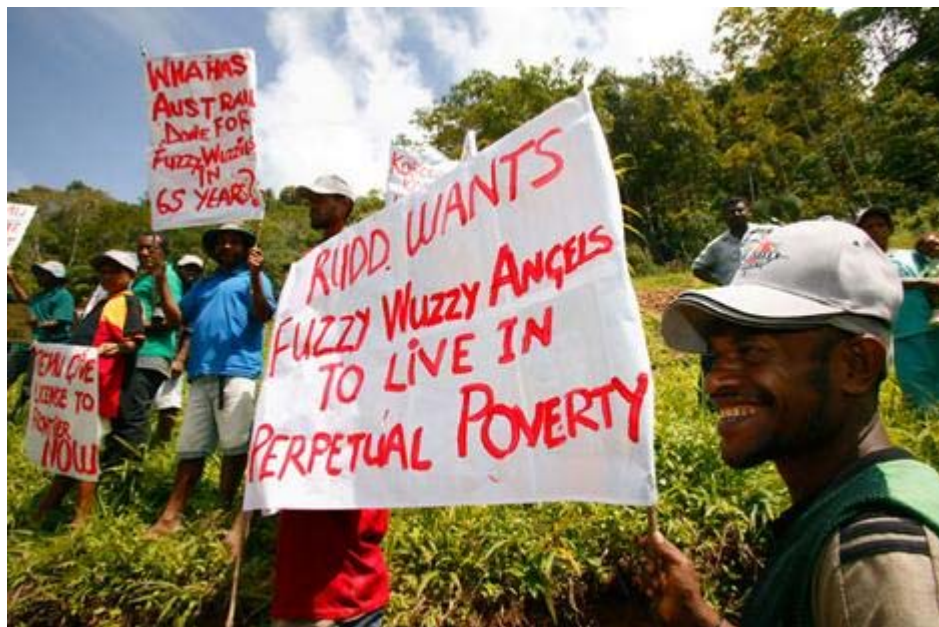
Příloha 1 *Geografické vymezení Melanésie*

Zdroj: <http://www.taiwandna.com/ProfileBeckyVanuatu.gif> (staženo 28.12.2009).

Příloha 2 *Melanésie - oblouk nestability*

Zdroj: http://pacificempire.org.nz/wp-content/uploads/2007/06/arc_of_instability.jpg (staženo 28.12.2009).

Příloha 3 *Protesty podél stezky Kokoda v Papuy Nové Guiney proti přítomnosti zejména australských těžařských společností*

Zdroj: http://kotare.typepad.com/photos/uncategorized/2008/03/12/majkokoda_wideweb__470x3120.jpg
pg (staženo 28.12.2009).

Příloha 4 Největší zlatonosný a třetí největší měděný, avšak s největší výtěžností na světě - důl Grasberg v Západní Papuy

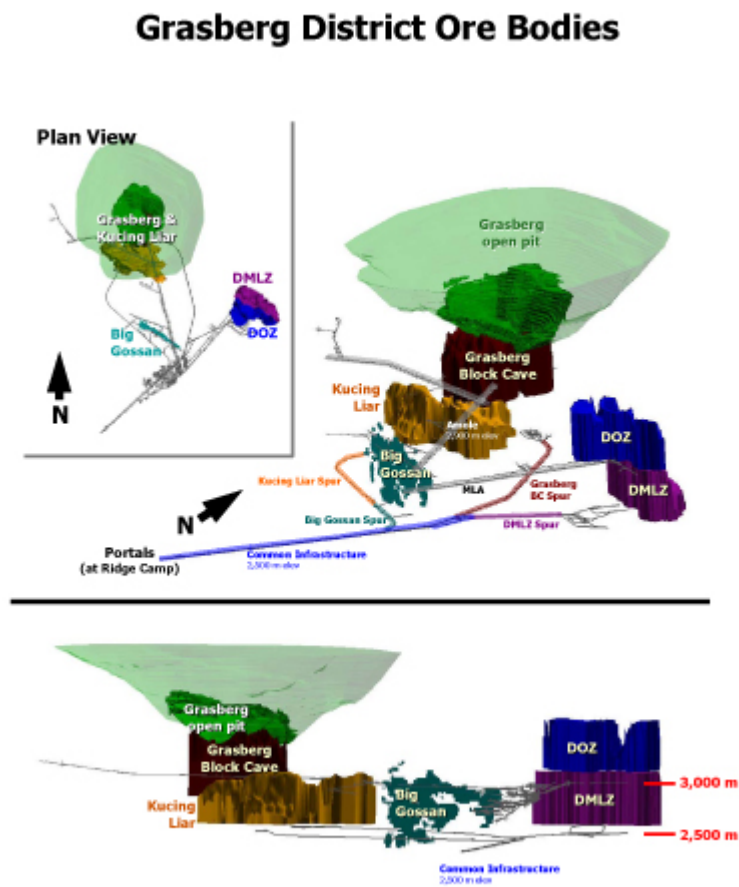

Zdroj: http://www.japanfocus.org/data/Grasberg_mine.jpg (staženo 28.12.2009).

Příloha 5 Satelitní pohled na Grasberg ukazující na extrémní odlehlost, nedostupnost a klimatické podmínky

Zdroj: http://earth.jsc.nasa.gov/EarthObservatory/Grasberg_Mine,_Indonesia_files/ISS011-E-9620.jpg
(staženo 28.12.2009).

Příloha 6 *Oficiální schéma ložiska dle Freeportu-McMoRan*

Zdroj: <http://www.fx.com/operations/downloads/GrasbergDistrict.jpg> (staženo 28.12.2009).

Příloha 7 Potlačování Papuánců indonéskými úřady

Zdroj: <http://www.melanesianews.org/spm/uploads/papua.jpg> (staženo 28.12.2009).

Příloha 8 Indonéské jednotky střežící Grasberg

Zdroj: http://s.wsj.net/public/resources/images/NA-AY931_INDOMI_G_20090712165315.jpg
(staženo 28.12.2009).

Příloha 9 *Nelegální každoroční vztyčování vlajky nezávislé Západní Papuy*

Papua Merdeka

Flag raising West Papua highlands 2001

Zdroj: http://hizbuttahrir.or.id/wpcontent/uploads/2009/04/papuamerdeka_vhs_400_1.jpg (staženo 28.12.2009).

Příloha 10 *Vztahy mezi představiteli Západní Papuy a politickou reprezentací ČR. Toho času ministr školství Ondřej Liška přebírá symboly nezávislosti v rámci kampaně za svobodnou Západní Papuu reprezentovanou jejím vůdcem Bennym Wendou*

Zdroj: http://fdn.x21.org.uk/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=369&Itemid=36
(staženo 28.12.2009).

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

**Vliv činnosti velkých těžařských společností na etno-separatistické
pnutí v Melanésii**

(na příkladech Západního Irianu a ostrova Bougainville)

projekt diplomové práce

Praha 2009/2010

Autor:

Tomáš Josef Vrtiška

Konzultant:

PhDr. Emil Souleimanov, Ph.D

Handwritten signature of Emil Souleimanov in black ink, written in a cursive style.

1. Úvodní část:

- Vymezení tématu

Melanésie hraje na počátku 21. století významnou roli na poli mezinárodního trhu s nerostnými surovinami, která však ostře kontrastuje s mírou zájmu o tento region nejen v médiích, ale i na univerzitní půdě. Zároveň se jedná o region s chronickou nestabilitou režimů, která může být nebezpečná v dnešním globalizovaném světě pro mnohé aktéry mezinárodní politiky. Melanésie je zdrojem podkladů pro mnohé další problematiky, přesto problematika etno-separatistického úsilí se jeví jako jev zcela zásadní, který si zasluhuje zvláštní pozornost.

Velké těžbařské skupiny začaly do regionu vstupovat společně s obdobím získáváním závislosti na bývalých koloniálních metropolích. Problém však nastal, když regiony bohaté na nerostné suroviny, které aspirovaly o nezávislost, byly zahrnuty do nově vznikajících státních celků jako v případě Papuy Nové Guiney nebo připadly pod jiný nedávno vzniknuvší státní celek, jako byla Indonéská republika. Původní koloniální mocnosti neměly zájem na vytvoření politických elit, a tak garantovaná nezávislost zastihla nově vzniklé státy v absolutní nepřipravenosti pro samostatné fungování, či alespoň autonomní fungování v rámci již etablovaných státních celků v případě Indonésie, či Austrálie.

Nastalý chaos nejlépe dokumentují dva nejzávažnější konflikty regionu. Dlouhotrvající občanská válka na nejsevernějším ostrově Šalamounových ostrovů – Bougainville, nacházející se pod správou Papuy Nové Guiney a dále pak independistické hnutí v Západním Irianu sledující získání nezávislosti na Indonésii. Katalyzátorem těchto dvou krvavých konfliktů se stalo působení velkých těžbařských společností exploatujících nerostné bohatství na území obou regionů. V současné době dochází k opětné stabilizaci situace na ostrově Bougainville, který čeká na příslibené referendum o nezávislosti. Naopak etno-separatistické pnutí v Západním Irianu se nadále prohlubuje a postoj indonéské vlády společně se společností Freeport McMoRan k jeho řešení rozhodně nepřispívají. Situace je v současnosti natolik napjatá, že mnohé studie dokonce hovoří o probíhající genocidě na místním obyvatelstvu.

- Zdůvodnění výběru tématu

Velké nadnárodní těžařské společnosti ovládají stále větší množství celosvětového trhu s komoditami. Jejich obrat mnohonásobně přesahuje hodnotu HDP mnoha zemí a zejména v případě málo rozvinutých států Melanésie je tato skutečnost velice markantní. Společnosti vědomy si své moci vstupují do nejméně přístupných a nehostinných míst, aby zde relativně nerušeně těžily jedny z největších zásob barevných kovů na světě. Zejména v současnosti, kdy cena některých kovů je tlačena vzhůru vysokou poptávkou rozvíjejících se asijských zemí, zejména pak Čínou a Indií.

Snaha docílit maximálního objemu těžby a následného zisku vede těžařské společnosti k amorálnímu chování. Vzdálená a nerozvinutá Melanésie je stále ještě jedním z mála míst na této planetě, kde takovéto chování ujde zájmu světových médií. Obzvláště proto se zde velká většina těžařských společností chová obzvláště arogantně a nerespektuje téměř žádná pravidla. Korupce na státní úrovni vede k tomu, že nedochází k pravidelné kontrole způsobu těžby. Dochází tak k nekontrolované degradaci krajiny a exploataci místních pracovních zdrojů. Samotná těžba je nelegální, neboť nerespektuje místní zvykové právo o vlastnictví půdy.

Výše uvedené a zejména pak distribuce získaných prostředků od těžařských firem vyvolává vlnu odporu místních obyvatel. Ti jsou rozhořčení, neboť nejenže jim byla neprávem zabavena zvyková půda, jejich okolí bylo degradováno odpadem, ale zejména veškeré finanční prostředky končí v dalekých metropolích, které si mnohokrát nejsou ani kulturně a ani etnicky společné. Snaha zejména o zvýšení podílu na zisku vedla k vlně etno-separatistického sentimentu. Tento nebezpečný precedent je stěžejním důvodem pro výběr tématu a zároveň geografického prostoru, který aspiruje stát se další oblastí bezvlády spojené s fenoménem „failing states“.

- Cíle práce

V obecné rovině se diplomová práce zabývá vlivem velkých těžařských společností na formování a vývoj etno-separatistických hnutí v Melanésii. Předmětem zkoumání je míra a způsob vlivu těchto společností na vznik a vývoj separatistických hnutí na ostrově Bougainville a v Západním Irianu. Práce by měla odpovědět na otázku, do jaké míry zapříčinilo vznik a průběh těchto hnutí chování těžařských společností a naopak jakou roli zde hrála neschopnost a neochota vlád zemí vyslyšet požadavky svých obyvatel ve vzdálených a etnicky odlišných regionech.

V konkrétní rovině se práce věnuje dvěma největším a nejkrvavějším konfliktům

Melanésie. Mnohaletému konfliktu na ostrově Bougainville, který bojoval proti vlivu Papuy Nové Guiney od získání nezávislosti v roce 1975. Podobně se práce zajímá osudem Západního Irianu, jehož obyvatelé se snaží vymanit z nadvlády Jakarty. Těžiště zájmu je zaměřeno zejména na představení těchto dvou konfliktů a jejich vzájemné srovnání. Zvláštní pozornost bude věnována těžařským firmám fungujícím jako jakýsi katalyzátor konfliktu mezi separatistickým hnutím a vládním postojem.

- Metoda

Z metodologického hlediska pro potřeby této práce bude využita jedinečná (instrumentální) případová studie. Pro identifikaci příčinného procesu bude využit process tracing. Nejedná se však o klasickou jedno-případovou studii, neboť práce vychází ze dvou případů těžby nerostných surovin v podobném kontextu. Cílem není komparovat oba dva případy, ale na základě jedinečných vlastností těchto konfliktů podpořit předběžnou hypotézu. Volba těchto dvou případů pomáhá zúžit předmět výzkumu, zároveň je to dostatečné množství, které na tak malém prostoru umožňuje potvrdit či vyvrátit kauzální působení nezávislých proměnných. Za jistých okolností bychom mohli sledovat vliv velkých těžařských společností na konflikty. Pro předmět výzkumu se však jedná o pojem příliš široký, proto bylo přistoupeno k redukci na geografické bázi a zejména pak na kontinuu pojmu konflikt. Práce se tedy bude zabývat pouze vlivem velkých těžařských společností na etno-separatistické pnutí v Melanésii.

Za nezávislou proměnou pro potřeby výzkumu je považován vliv velkých těžařských společností, který se pohybuje na rozmezí od slabého po silný, přičemž pro potřeby práce nebudou konkrétně specifikovány jednotlivé úrovně. Závislá proměnná je samotný etno-separatistický konflikt. Jako zprostředkující proměnné v předpokládaném příčinném mechanismu byly identifikovány ekonomické, sociální, politické a environmentální aspekty vedoucí ke konfliktu.

Při výběru proměnných byly záměrně vybrány případy, kde dosahují vysokých hodnot. Přestože může být namítnuto, že takto vedený výzkum neodpovídá standardnímu vedení vědecké práce a dochází tak k předem rozhodnutému výběru. Pro zkoumané téma je však naprosto nezbytné zaujmout tento postup, pokud chceme vynechat irelevantní případy. Výsledek zkoumání pomocí případové studie založené na process tracingu může vést k velice validním datům v takto rámcově ohraničeném tématu. Pokud však chceme vytvořit hlubší teorii, je naprosto nezbytné postupovat v globálním měřítku a za pomoci kvantitativních metodologií.

- Hypotéza

Činnost velkých zahraničních těžařských společností má bezprostřední vliv na zvýšení etno-separatistických aspirací v Melanésii. Konkrétně tento proces lze demonstrovat na příkladech dvou obřích povrchových dolů Grasberg a Panguna v majoritním vlastnictví americké společnosti Freeport – McMoRan Copper & Gold Inc, respektive britsko-australského Rio Tinto Limited & plc., které sloužily jako katalyzátor nepokojů v Západním Irianu a na ostrově Bougainville.

2. Předpokládaná osnova:

- **Úvod**

- **Stat'**

1. Regionální charakteristika

1.1 Geografické vymezení Melanésie

1.2 Demografie

1.3 Regionální specifika

1.4 Historický vývoj

1.4.1 Prekoloniální vývoj

1.4.2 Kolonialismus

1.4.3 Postkoloniální vývoj

1.5 Ekonomika

1.6 Charakteristika jednotlivých zemí

1.6.1 Papua Nová Guinea

1.6.2 Šalamounovy ostrovy

1.6.3 Vanuatu

1.6.4 Nová Kaledonie

1.6.5 Západní Irian, Moluky a přilehlé ostrovy

1.6.6 Fidži

1.6.7 Norfolk

2. Etnický separatismus v Melanésii

2.1 Teoretický úvod k separatismu

2.1.1 Pojem separatismus

2.1.2 Příčiny separatismu

2.1.3 Vládní odpověď na separatistické tendence

2.2. Historický vývoj etnického separatismu v Melanésii

2.3 Příčiny a projevy etno-separatismu v Melanésii

2.4 Východiska řešení krize

3. Aktivity těžařských firem

3.1 Minulost, současnost a budoucnost těžby nerostů v regionu

3.2 Charakteristika těžařských společností

3.3 Nástroje k prosazení zájmů

3.4 Dopady těžby

3.4.1 Ekonomické

3.4.2 Politické

3.4.3 Sociální

3.4.4 Ekologické

4. Porovnání konfliktů na ostrově Bougainville a v Západním Irianu

4.1 Historie konfliktů

4.1.1 Bougainville

4.1.2 Západní Irian

4.1.3 Srovnání

4.2. Aktéři konfliktů

4.2.1 Bougainville

4.2.2 Západní Irian

4.2.3 Srovnání

4.3. Příčiny konfliktů

4.3.1 Ekonomické

4.3.2 Politické

4.3.3 Sociální

4.4.4 Ekologické

4.4. Autonomie vs. nezávislost

- **Závěr**

První kapitola slouží jako obecné představení regionu Melanésie. Geograficky vymezím Melanésii a představím její obyvatelstvo. Upozorním na regionální specifika a uvedu historické předpoklady formující současné psyché. Ekonomické aspekty jsou jedním z hlavních příčin vzniku konfliktů nejen v Melanésii, proto představení ekonomie regionu je jedním ze základních předpokladů. Na závěr bude uveden stručný přehled vývoje jednotlivých státních celků na základě výše uvedených charakteristik.

Ve druhé kapitole je předmětem zkoumání etnický separatismus v Melanésii. Pozornost nejprve bude směřována na pojem separatismus a jeho příčiny a na něj navazující odvetné akce státního aparátu. Dále pozornost bude směřována již konkrétně k independistickým tendencím v Melanésii, uveden bude historický vývoj, veškeré příčiny a projevy a v neposlední řadě dojde na uvedení různých východisek na řešení nastalé krize.

Třetí kapitola se zabývá aktivitami těžbařských firem. Nejprve je představen region z hlediska těžebního potenciálu a jeho využití v průběhu času. Dále budou představeny jednotlivé velké těžbařské společnosti působící v dané oblasti a nástroje, které používají k prosazení svých zájmů. Závěr kapitoly je věnován dopadům těžby, které se v zásadní míře podílejí na eskalaci separatistických tendencí.

Poslední čtvrtá kapitola se věnuje komparaci dvou stěžejních konfliktů na ostrově Bougainville a v Západním Irianu. Základním předměty srovnání je historie konfliktů, dále jednotliví aktéři a příčiny vedoucí k eskalaci etnického pnutí. Na závěr bude představeno potencionální řešení na pomezí garantování autonomie, či nezávislosti.

3. Seznam literatury:

1. Primární literatura

- Brrowne, M. A. (2007). *Security and Development in the Pacific Islands: Social Resilience in Emerging States*. Colorado: Lynne Rienner Pub.
- Denoon, D. (1996). *Getting under the Skin: The Bougainville Copper Agreement and the Creation of the Panguna Mine*. Melbourne: Melbourne University Publishing.
- Downer, A. (2001). *The Bougainville crisis: An Australian perspective*. Canberra, Australia: Department Of Foreign Affairs And Trade.
- King, P. (2004). *West Papua and Indonesia Since Suharto: Independence, Autonomy or Chaos?* (null ed.). Kensington, NSW: University Of New South Wales Press.
- May, R. J. et al. (2003). *"Arc of Instability"? Melanesia in the Early 2000s*. University of Canterbury: State, Society And Governance In Melanesia Project.
- May R. J., Spriggs M. (1990). *The Bougainville crisis*. Hindmarsh: Crawford House Press.
- Lowenstein, A. K. (2004). *Indonesian Human Rights In West Papua: Application of the law of Genocide to the History of Indonesian Control*. New York: Diane Pub Co.
- Mealey, G. A. (1996). *Grasberg: Mining the Richest and Most Remote Deposit of Copper and Gold in the World, in the Mountains of Irian Jaya, Indonesia*. New Orleans: Freeport-Memoran Copper & Gold.
- Osborne, R. (1985). *Indonesia's Secret War: The Guerilla Struggle in Irian Jaya*. Sydney: Allen & Unwin Pty., Limited (Australia).
- Regan, A. J. et al. (2005). *Bougainville Before The Conflict* (illustrated edition ed.). Sydney:

Pandanus Books.

2. Sekundární literatura

Periodická literatura:

- Aspinall E. & Berger M. T. (2001). *The break-up of Indonesia? Nationalisms after decolonization and the limits of the nation-state in post-cold war Southeast Asia*. Third World Quarterly, Vol 22, No 6, pp 1003–1024.
- Lim, J. J. (2008) *Jesus versus Jihad: Economic Shocks and Religious Violence in the Indonesian Republic at the Turn of the Twenty-First Century*. Islam and Christian – Muslim Relations, Vol. 19, No. 3, pp 269–303.
- Reddy, P. (2008). *Reconciliation in Bougainville: Civil war, peacekeeping and restorative justice*. Contemporary Justice Review, Vol. 11, No. 2, pp 117–130.
- Saffu Y. (1992). *The Bougainville Crisis and Politics in Papua New Guinea*. The Contemporary Pacific, Vol. 4.
- Tebay N. (2003). *Papua, the Land of Peace': The Interfaith Vision and Commitment for West Papua*. Exchange, Vol 36, pp 337-358.

Neperiodická literatura:

- Adams, R. (2002). *Peace on Bougainville: Truce Monitoring Group: <i>Gudpela Nius*

Bilong Peace. Wellington: Victoria University Press.

- Ayson, R., & Ball, D. (2006). *Strategy and Security in the Asia-Pacific*. St Leonards, NSW 2065, Australia: Allen & Unwin Academic.
- Conboy, Ken. (2003) *Kopassus*. Jakarta Indonesia: Equinox Publishing.
- Elek, A. L. (1991). *Papua New Guinea: Economic recovery from the Bougainville crisis and prospects for the 1990s (Islands/Australia working paper)*. Canberra: National Centre for Development Studies, Australian National University.
- Eric., Rolfe., & Shibuya, J. (. (2003). *Security in Oceania in the 21st Century* (Presumed First Edition ed.). Honolulu: Asia-Pacific Center For Security Studies.
- Henningham, S. (1995). *The Pacific Island States: Security and Sovereignty in the Post-Cold War World*. New York: Palgrave Macmillan.
- Leith, D. (2002) *The Politics of Power: Freeport in Suharto's Indonesia*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Howley, P. (2003). *Breaking Spears and Mending Hearts: Peacemakers and Restorative Justice in Bougainville*. London: Zed Books.
- Polomka, D., & Hegarty, P. e. (1989). *The Security of Oceania in the 1990s. Volume 1: Views From the Region.*. Canberra: Strategic and Defence Studies Centre.
- Polomka, P. e. (1990). *The Security of Oceania in the 1990s. Vol. 2: Managing Changes*. Canberra: Strategic and Defence Studies Centre, The Australian National University Press, 1990.
- USA, IBP. (2009). *Papua New Guinea Diplomatic Handbook (World Strategic and Business*

Information Library) (6 ed.). New York: International Business Publications, USA.

- USA, IBP. (2009). *Papua New Guinea Foreign Policy and Government Guide (World Strategic and Business Information Library)* (6 ed.). New York: International Business Publications, USA.

Elektronické zdroje:

- ABC Foreign Correspondent, World in Focus, Lead Story (1997) Interview with Francis Ona. Interviewed by Wayne Coles-Janess, 22.9.2009.,
<http://www.abc.net.au/foreign/stories/s400627.htm>
- Bougainville Copper Limited, 14.10.2009., <http://www.bcl.com.pg/>
- Conciliation Resources, 22.9.2009., <http://www.c-r.org/our-work/accord/png-bougainville/index.php>
- Constitution of the Autonomous Region of Bougainville 2004, 13.9.2009.,
http://www.paclii.org/pg/legis/consol_act/cotarob2004558/
- European Commission, Development and Relations with African, Carribean and Pacific States, EU Relations with Papua New Guinea, 14.1.2009.,
http://ec.europa.eu/development/geographical/regionscountries/countries/country_profile.cfm?cid=pg&type=short&lng=en
- Freeport McMoRan Copper and Gold, 22.9.2009.,
<http://www.fcx.com/operations/grascomplx.htm>
- Free West Papua, 22.9.2009.,

http://www.freewestpapua.org/index.php?option=com_content&task=view&id=6&Itemid=6

The

- IPWP - International Parliamentarians for West Papua, 22.9.2009., <http://ipwp.org/>
- The European Shareholders of Bougainville Copper, 14.10.2009., <http://www.bougainville-copper.eu/>